
**ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА
ЗЕМЕН ЗА ПЕРИОДА 2021-2027 г.**

Приет с Решение № /г. на ОбС Земен

СЪДЪРЖАНИЕ

СЪДЪРЖАНИЕ.....	2
СПИСЪК С ИЗПОЛВАНИТЕ ТАБЛИЦИ.....	5
СПИСЪК С ИЗПОЛЗВАНИТЕ ФИГУРИ	7
СПИСЪК С ИЗПОЛЗВАНИТЕ КАРТИ.....	8
Въведение	9
Цели и обхват на План за интегрирано развитие на община Земен за периода 2021-2027 г.....	9
Законодателна рамка	10
Стратегическа рамка	11
Процес на разработване	13
I. ТЕРИТОРИАЛЕН ОБХВАТ И АНАЛИЗ НА ИКОНОМИЧЕСКОТО, СОЦИАЛНОТО И ЕКОЛОГИЧНОТО СЪСТОЯНИЕ НА ОБЩИНА ЗЕМЕН.....	15
1. Териториален обхват	15
Географско положение.....	15
Релеф.....	15
Полезни изкопаеми.....	16
Климат	16
Води	19
Почви	20
Флора и фауна.....	21
Защитени територии.....	23
2. Състояние на местната икономика.....	27
Земеделие	27
Горско стопанство	31
Държавно управление, общинско управление, неправителствен сектор, обществен ред и сигурност.	32
Икономическа активност на населението и пазар на труда	35
Особености на пазара на труда	47
3. Анализ на демографското развитие в община Земен	53
Брой и динамика на населението	53
Структури на населението	58
Възпроизводство на населението.....	66
4. Анализ на социалната сфера в община Земен.....	76
Образование	76
Здравеопазване.....	83
Социални въпроси	84
Население в риск от бедност или социално изключване по пол	84
5. Инфраструктурна осигуреност на общинското пространство	85

Транспортна инфраструктура.....	85
Железопътен транспорт	86
Водоснабдителна и канализационна мрежа.....	87
Електроснабдяване	88
Съобщителна мрежа.....	88
6. Екологично състояние и рискове	89
Качество на атмосферния въздух.....	89
Качество на водите	90
Качество на почвите	92
Управление на отпадъци.....	93
Радиационна обстановка.....	94
Шум.....	94
Защитени територии.....	95
Рискове от природни бедствия и аварии и необходимост от превенция на риска ..	95
7. Културно-историческо наследство.....	97
Нематериално културно наследство	97
Архитектурно-строителни и недвижими културни ценности	99
Историческо недвижимо културно наследство	102
8. Анализ на селищната мрежа и жилищния сектор.....	104
Обитаване и жилищен фонд	110
9. Административен капацитет.....	112
II. СТРАТЕГИЧЕСКА РАМКА – ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ ЗА РАЗВИТИЕ ЗА ПЕРИОДА 2021-2027 Г.....	118
III. ОПИСАНИЕ НА КОМУНИКАЦИОННАТА СТРАТЕГИЯ НА ПАРТНЬОРИТЕ И ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ СТРАНИ И ФОРМИТЕ НА УЧАСТИЕ В ПОДГОТОВКАТА И ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ПИРО ПРИ СПАЗВАНЕ НА ПРИНЦИПИТЕ ЗА ПАРТНЬОРСТВО И ОСИГУРЯВАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ПУБЛИЧНОСТ	132
IV. ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ЗОНИ ЗА ПРИЛАГАНЕ НА ИНТЕГРИРАН ПОДХОД ЗА УДОВЛЕТВОРЯВАНЕ НА ИДЕНТИФИЦИРАНИТЕ НУЖДИ И ЗА ПОДКРЕПА НА ПОТЕНЦИАЛИТЕ ЗА РАЗВИТИЕ И НА ВЪЗМОЖНОСТИТЕ ЗА СЪТРУДНИЧЕСТВО С ДРУГИ ОБЩИНИ	143
V. ПРОГРАМА ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ПИРО И ОПИСАНИЕ НА ИНТЕГРИРАНИЯ ПОДХОД НА РАЗВИТИЕ	153
VI. МЕРКИ ЗА ОГРАНИЧАВАНЕ НА ИЗМЕНИЕТО НА КЛИМАТА И МЕРКИ ЗА АДАПТИРАНЕ КЪМ КЛИМАТИЧНИТЕ ПРОМЕНИ И ЗА НАМАЛЯВАНЕ НА РИСКА ОТ БЕДСТВИЯ	155
VII. НЕОБХОДИМИ ДЕЙСТВИЯ И ИНДИКАТОРИ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА ПИРО.....	163
VIII. ПРЕДВАРИТЕЛНА ОЦЕНКА, СЪГЛАСНО УСЛОВИЯТА НА ЧЛ.32 ОТ ЗРП	

IX. ОРГАНИЗАЦИЯ ЗА ПОДГОТОВКАТА, СЪГЛАСУВАНЕТО И ПРИЕМАНЕТО НА ПИРО. ПОСЛЕДВАЩИ ДЕЙСТВИЯ ПО АКТУАЛИЗАЦИЯТА, НАБЛЮДЕНИЕТО И ОЦЕНКАТА НА ПЛАНА.....	178
---	-----

СПИСЪК С ИЗПОЛЗВАНИТЕ ТАБЛИЦИ

Таблица 1. Баланс на територията на Република България по вид територия, за Югозападен район, за област Перник и за община Земен (дка).....	27
Таблица 2. Земеделски земи(дка), брой имоти по категории в землищата на община Земен.	28
Таблица 3. Земеделски земи общинска собственост (дка), брой имоти по категории в землищата на община Земен.....	28
Таблица 4. Средни цени на сделките със земеделска земя в област Перник за периода от 2015– 2019 в лв./дка.	30
Таблица 5. Средни цени на договорите за наем/аренда на земеделска земя в област Перник за периода 2015-2019г. в лв./дка.	30
Таблица 6. Разпределението на горския фонд по населени места в община Земен.	31
Таблица 7. Списък на бенефициентите и средствата, изплатени на община Земен като бенефициент на Оперативните програми на Европейския съюз.	34
Таблица 8. Среден годишен брой на наетите по трудово и служебно правоотношение по икономически дейности за област Перник в периода 2015-2019. /брой наети/.....	37
Таблица 9. Разпределение на относителния дял на предприятията в област Перник според броя на заетите лица в периода 2015-2019г.....	38
Таблица 10. Преки чуждестранни инвестиции общо за страната и в област Перник за периода 2015 -2019г. (хил. евро).	39
Таблица 11. Динамика в показателите средна годишна работна заплата и коефициент на икономическа активност на населението между 15 и 64 години в периода 2015-2019г. за област Перник	40
Таблица 12. БДС по икономически сектори и БВП на човек от населението за област Перник и за страната в периода 2015 – 2019г.	40
Таблица 13. Средна годишна работна заплата по икономически дейности в област Перник за периода 2015-2019 г. (лв.).....	41
Таблица 14. Брой на заетите лица в област Перник за периода от 2015 до 2020г. по степен на образование (брой лица в хил).....	42
Таблица 15. Показатели, характеризиращи социално-икономическото развитие на област Перник в периода 2015-2019г.....	44
Таблица 16. Относителен дял на предприятията по брой заети в общия брой на предприятията в област Перник за периода от 2015-2019г. (%).....	45
Таблица 17. Разпределение на фамилия бизнес в страната, за Югозападен район и за област Перник в периода 2015 -2019г.....	46
Таблица 18. Равнище на безработица средно за България и за област Перник и съставляващите я общини за периода 2019-2020г.....	48
Таблица 19. Разпределение на регистрираните безработни лица по пол за страната и за област Перник за 2020г и 2019г.....	48
Таблица 20. Професионална структура на регистрираните безработни лица за област Перник за 2020г.....	49
Таблица 21. Образователна структура на регистрираните безработни лица и дял от общия брой на безработните в област Перник	49

Таблица 22. Показатели характеризиращи образователния статус и достъпа до интернет в област Перник за периода 2015-2019г. (%)	50
Таблица 23. Средногодишен брой на безработните младежи до 24 г. и до 29 г. за страна и за област Перник.....	50
Таблица 24. Средногодишен брой на регистрираните безработни лица над 50-годишна възраст за област Перник	51
Таблица 25. Средногодишен брой на продължително безработните лица, регистрирани в бюрата по труда над 1 година в област Перник.....	52
Таблица 26. Динамика в броя на населението по териториални единици	55
Таблица 27. Брой на населението на община Земен по населени места 2011-2020 г. (към 31.12. на съответната година - брой).....	56
Таблица 28. Полова структура по населени места в община Земен към 31.12.2020 г.	60
Таблица 29. Трудоспособен контингент в община Земен за периода 2011-2020 г.	64
Таблица 30. Трудоспособен контингент в страната, областта и община Земен за периода към 31.12.2020 г.	65
Таблица 31. Етническа структура в община Земен през 2011 г.	66
Таблица 32. Живородени по години в община Земен за периода 2011-2020 г.....	68
Таблица 33. Брой живородени деца по възраст на майката.....	70
Таблица 34. Брой заселени и изселени в община Земен за периода 2011-2020 г.....	74
Таблица 35. Миграции по пол в община Земен за периода 2011-2020 г. (брой).....	75
Таблица 36. Разпределение на децата в детските градини по пол в община Земен за последните седем учебни години от 2014– 2021г.....	77
Таблица 37. Разпределение на педагогическия персонал в детските градини в община Земен през последните седем учебни години от 2014-2021г.	77
Таблица 38. Брой детски градини в община Земен през последните седем учебни години от 2014 – 2021г.	77
Таблица 39. Брой групи в детските градини в община Земен през последните седем учебни години от 2014 -2021г.....	78
Таблица 40. Места в детските градини в община Земен през последните седем учебни години от 2014 -2021г.....	78
Таблица 41. Разпределение на учащите в общообразователните и специални училища в община Земен по пол и клас през последните пет учебни години 2016-2021г.	79
Таблица 42. Разпределение на учащите в професионални училища в община Земен по пол през последните пет учебни години 2016 -2021г.....	79
Таблица 43. Брой учители в общообразователните училища в община Земен.	80
Таблица 44. Брой на самостоятелните паралелки в общообразователните училища по групи класове в община Земен за последните седем учебни години от 2014-2021г.	80
Таблица 45. Брой на завършили в общообразователното училище по степен на образование в община Земен в периода от 2016-2020г.....	81
Таблица 46. Новоприети в професионалните училища в община Земен през последните пет учебни години от 2016-2021г.	82
Таблица 47. Медицински персонал в община Земен през периода 2015-2019г.	83
Таблица 48. Население на един лекар и на един дентален лекар в община Земен	83

Таблица 49. Население в риск от бедност или социално изключване по пол за област Перник в периода от 2015 до 2019г.	84
Таблица 50. Пестициди с изтекъл срок на годност в община Земен Б-Б кубове и количествата ПРЗ (налични на територията на РИОСВ – 2018 г.).....	93
Таблица 51. Битови отпадъци за община Земен за 2018 г.	93
Таблица 52. Свлачища на територията на община Земен.....	95
Таблица 53. Културен календар на община Земен за 2020 г.	98
Таблица 54. Културни ценности в община Земен	101
Таблица 55. Регистър на военните паметници на територията на община Земен.....	102
Таблица 56. Категоризация на община Земен и на съставните ѝ населени места.....	105
Таблица 57. Баланс на територията.....	109
Таблица 58. Жилища по вид на конструкцията	110
Таблица 59. Жилища по форма на собственост към 2019 г. (брой).....	110
Таблица 60. Жилища по броя на стаи в тях към 2019 г. (брой).....	111
Таблица 61. SWOT анализ	116
Таблица 62. Описание на предвидените мерки за комуникация, информация и включване на заинтересованите страни и партньорите в процеса по бъдеща актуализация на програмата за реализация и идентифициране на нови проектни идеи в плана.	141
Таблица 63. Мерки за ограничаване на изменението на климата и адаптация към климатичните промени.....	159
Таблица 64. Индикатори за продукт	165
Таблица 65. Индикатори за резултат	175

СПИСЪК С ИЗПОЛЗВАНИТЕ ФИГУРИ

Фигура 1. Система от стратегически документи в областта на регионалното развитие 10	
Фигура 2. Максимални месечни температури в община Земен	17
Фигура 3. Средни температури и валежи в община Земен.....	18
Фигура 4. Скорост на вятъра в община Земен	18
Фигура 5. Роза на ветровете в община Земен	19
Фигура 6. Население на община Земен в периода 2011-2020 г.....	54
Фигура 7. Брой на населението на община Земен в гр. Земен и в останалите населени места за периода 2011-2020 г. (към 31.12. на съответната година - брой).....	57
Фигура 8. Полово съотношение в община Земен за периода 2011-2020 г.....	59
Фигура 9. Полово съотношение в община Земен към 31.12.2020 г. (%).....	59
Фигура 10. Разпределение на населението в община Земен по възрастови групи към 31.12.2020 г.....	61
Фигура 11. Полово-възрастова пирамида на населението в община Земен към 31.12.2020 г.....	62

Фигура 12. Разпределение на населението по възрастови групи в община Земен за 2020 г.	63
Фигура 13 Коефициент на раждаемост в община Земен за периода 2011-2020 г.	69
Фигура 14. Коефициент на Раждаемост в община Земен, област Перник, Югозападен район и България за периода 2011-2020 г. (%).....	69
Фигура 15. Брой починали лица в община Земен за периода 2011-2020 г.	71
Фигура 16. Коефициент на смъртност в община Земен, област Перник, Югозападен район и България за периода 2011-2020 г. (%).....	71
Фигура 17. Коефициент на смъртност в община Земен за периода 2011-2020 г.	72
Фигура 18. Коефициент на естествен прираст в община Земен за периода 2011-2020 г.	72
Фигура 19. Механичен прираст в община Земен за периода 2011-2020 г.	74
Фигура 20 . Органограма на Общинска администрация Земен	113
Фигура 21 Структура на йерархичната подчиненост в община Земен.....	114

СПИСЪК С ИЗПОЛЗВАНИТЕ КАРТИ

Карта 1. Речна мрежа в община Земен	20
Карта 2. Защитени зони за опазване на птиците.....	24
Карта 3. Защитени зони за опазване на местообитанията	26
Карта 4. Населени места в община Земен	104
Карта 5. Оси и полюси на развитие.....	107
Карта 6. Зона за въздействие с потенциал за туристическо развитие – Пещерски водопад, с. Пещера.	144
Карта 7. Зона за въздействие с потенциал за културно-историческо развитие – Възрожденски храм „Св. Богородица“, с. Горна Глоговица	145
Карта 8. Зона за въздействие с потенциал за икономическо развитие – с. Жабляно....	146
Карта 9. Зона за въздействие с потенциал за икономическо развитие – гр. Земен	147
Карта 10. Зона за развитие „МИР РАДОМИР – ЗЕМЕН“	148
Карта 11. Зона за въздействие Централна градска част	150
Карта 12. Зона с потенциал за развитие на животновъдство – с. Габров дол.....	151
Карта 13. Зона с потенциал за развитие на биоземеделие – с. Враня стена.....	152

Въведение

Планът за интегрирано развитие на община Земен е основен документ за стратегическо планиране, който обвързва сравнителните предимства и потенциал за развитие на местно ниво с ясно дефинирана визия, цели и приоритети за развитие, свързани общо от стремежа към по-висок жизнен стандарт на хората в общината и устойчиво развитие на територията.

Необходимостта от изготвяне на План за интегрирано развитие на община Земен произтича от Закона за регионалното развитие (ЗРР), който се явява пряка връзка между политиките на ЕС в областта на регионалното развитие и политиката за развитие на регионално ниво на Р. България. Като основен елемент на ЗРР, Планът за интегрирано развитие се явява инструмент за определяне на визията, приоритетите, целите и мерките за развитие на територията на общината.

Цели и обхват на План за интегрирано развитие на община Земен за периода 2021-2027 г.

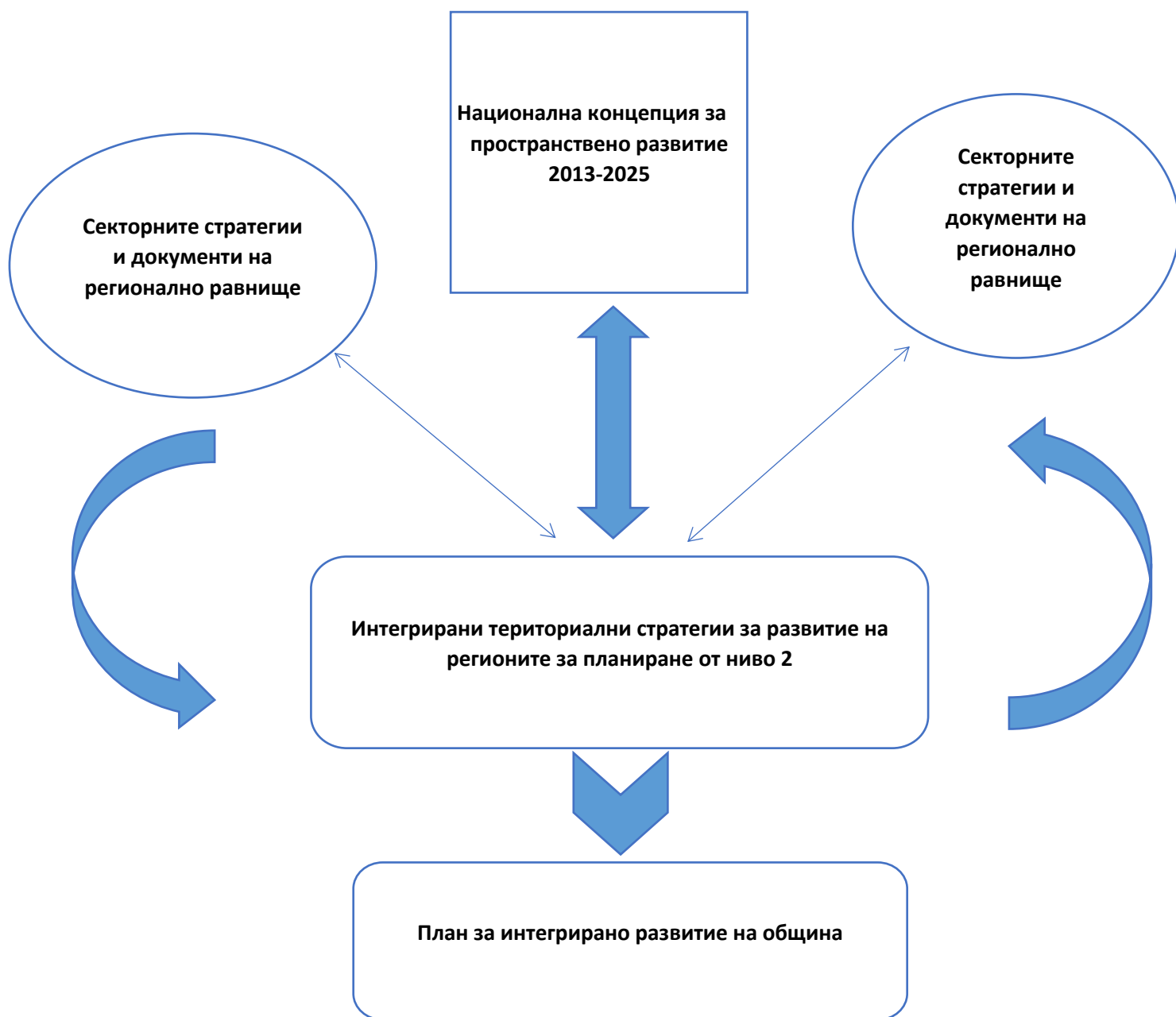
Планът за интегрирано развитие е основният стратегически документ за управление на община Земен през следващите 7 години. Той е и основен документ от системата за стратегическо планиране на регионалното и пространствено развитие и служи за определяне на актуалните проблеми, нуждите и потенциалите за развитие на общините и населените места, които се отчитат при разработването на инвестиционни програми и финансови инструменти, включително съфинансирани от фондовете на Европейския съюз.

Съгласно чл. 13, ал. 2 ЗРР, Планът за интегрирано развитие на община Земен осигурява пространствена, времева и фактическа координация и интеграция на различни политики и планови ресурси за постигане на дефинираните цели за трайно подобряване на икономическото, социалното и екологичното състояние на общинската територия.

Съгласно определението в действащото законодателство за регионалното развитие Планът за интегрирано развитие на община (ПИРО) Земен е средносрочен документ, определящ целите и приоритети за устойчиво развитие на общината и връзките и с други общини в съответствие с интегрираната териториална стратегия за развитие на региона за планиране от ниво 2 и общия устройствен план на общината.¹

¹ Закон за регионалното развитие (чл. 13, ал.1)

Фигура 1. Система от стратегически документи в областта на регионалното развитие

Законодателна рамка

Планът за интегрирано развитие на община Земен за периода 2021-2027 г. е разработен в съответствие с:

- Нормативните изисквания на чл.13, ал.1 и ал.2, чл. 17, т.9 от Закона за регионалното развитие (изм. и доп. ДВ. бр.21 от 13 март 2020 г.);
- Правилника за прилагане на Закон за регионалното развитие;

- „Методически указания за разработване на Планове за интегрирано развитие на община за периода 2021-2027 г”, одобрени от Министъра на регионалното развитие и благоустройството;

- Целите на Кохезионната политика на ЕС за периода 2021-2027 г.;

Разработването на Плана на интегрирано развитие на община Земен е съобразено със следните основни принципи:

- Съответствие на плана с принципите и правилата за прилагане на структурните инструменти в областта на регионалната политика на ЕС;

- Координация и съгласуваност с европейските, националните и местните политики за конкуренция, опазване и подобряване на околната среда и равните възможности;

- Осигуряване на информация и публичност на процесите на планиране и програмиране, финансиране, изпълнение, наблюдение и оценка в областта на интегрираното регионално и местно развитие;

- Методологични работни документи на ЕК за използване на индикатори и извършване на оценки;

- Спазването на принципа на съфинансиране и допълняемост на местните собствени финансови ресурси за развитие със средства от държавния бюджет, фондовете на ЕС и други публични и частни източници.

В разработването на Плана за интегрирано развитие на Община Земен е приложен интегриран подход на развитие, т.е. тясна координация на различните публични политики на базата на местните специфики и потенциали, както и интегрирането на различни секторни дейности за въздействие.

Стратегическа рамка

В системата за регионално развитие в страната през 2020 г., в края на плановия период 2014-2020 г. и преди началото на следващия 2021-2027 г., настъпиха промени, които редуцираха броя на документите в областта на регионалната политика. Тези промени се наложиха поради факта, че в Закона за регионално развитие до 2020 г. беше заложено изработването на редица стратегически документи в различните йерархични нива, а системата бе поделена на програмиране на стратегическото планиране на регионалното развитие и програмиране на пространственото развитие. В тези две системи на

регионалната политика в страната бе предвидено разработването на планови документи на всички нива (национално, регионално, областно и общинско) както за регионално развитие, така и за пространствено развитие.

Чрез тази промяна в нормативната рамка на страната се цели да се оптимизират процесите на регионално и пространствено развитие чрез тяхното по-ефективно сближаване и координиране. От тази изходна точка бе редуциран и броят на стратегическите документи, с цел постигането на по-голяма ефективност и съдържателност в тях. Съгласно промените в Закона за регионално развитие от 13 март 2020 г. (изм. и доп. ДВ бр. 21), системата от документи за стратегическо планиране на регионалното и пространственото развитие обхваща:

- Националната концепция за пространствено развитие;
- Интегрирани териториални стратегии за развитие на район от ниво 2;
- План за интегрирано развитие на община (досега - Общински план за развитие).

Настоящата регионална политика и целите на новите Планове за интегрирано развитие на общините са насочени към обединяването на регионалното и пространствено развитие и улесняване на комуникацията между стратегическото и устройствено планиране.

При изготвянето на ПИРО на Земен са взети предвид следните стратегически документи:

✓ *Националната концепция за пространствено развитие.* Това е дългосрочен планов документ, който определя целите и приоритетите на държавната политика, с цел намаляване на дисбаланса в развитието на националната територия и съответствието ѝ с другите секторни и хоризонтални политики. В този документ се определя стратегията за развитие на националната територия и връзката ѝ с други територии.²

✓ *Интегрираната териториална стратегия за развитие на район от ниво 2 (ИТСП)* е средносрочен планов документ, определящ целите и приоритетите за устойчиво интегрирано регионално и местно развитие на територията на съответния регион за планиране в съответствие с предвижданията на Националната концепция за пространствено развитие (НКПР) и другите секторни и хоризонтални политики, както и връзките му с други региони за планиране от ниво 2 в страната и в съседните държави в макрорегиона.³ Те задават рамка за интегрирано пространствено развитие при отчитане на местния

² Закон за регионално развитие, чл. 10

³, Пак там, чл. 11

териториален потенциал и принципите за балансирано устойчиво развитие и отразяват съвременните тенденции в регионалната политика на Европейския съюз и на страната. Тези документи, изготвени по единна методология за шестте региона, ще се използват за определяне на приоритетите и зоните за интервенции и за прилагане на интегрирани териториални инвестиции през новия програмен период 2021-2027 г.

✓ *Общ устройствен план на община (ОУПО) Земен*

При разработването на ПИРО на Земен са отчетени и заложените цели, приоритети и проекти за развитие в Общинския план в периода 2014-2020 г. Този документ е създал плановата основа за дългосрочното, устойчиво устройствено развитие на територията на общината, обвързано с документите за стратегическо планиране и програмиране на регионалното развитие и с документите за стратегическо планиране на пространственото развитие, регламентирани в Закона за регионалното развитие (ЗРР). Основната задача на ОУПО е да създаде пространствена планова основа за цялостното устройство на територията на общината и на отделните населени места в нея, подобряване на транспортната им свързаност и техническата инфраструктура, повишаване нивото и качеството на образованието и на услугите и съхраняване на природното им равновесие и културната им идентичност в съответствие с наличните природни, културно-исторически и демографски ресурси и с предвижданията на приложимите стратегически документи за развитие в Република България.

Процес на разработване

Настоящият документ е разработен със сътрудничеството на служителите на Общинска администрация – Земен, кметовете на населените места в общината, както и всички заинтересовани лица (жителите на града и останалите населени места в общината, представители на бизнеса, дейци на изкуството и културата, представители от сектора на образованието, представители в сферата на здравеопазването - Медицински център 1 – гр. Земен, социално уязвими групи, социални партньори и институции и др.). Процесът на разработване на ПИРО на Земен включва няколко етапа:

- Предварителни проучвания – в този предварителен етап беше направено детайлно проучване на всички съществуващи стратегически документи в Община Земен, както и бе събрана и обработена необходимата статистическа информация за изготвяне на плана;
- Провеждане на проучвания и консултации – в тази фаза бяха организирани консултации с представители на служителите от Общинска администрация – Земен.

За проучване на мнението на заинтересованите лица в процеса на изготвяне на ПИРО Земен бяха проведени анкетни проучвания за идентифицираните от тях проблеми, потенциалите и възможностите за развитие в периода 2021-2027 г.

- Изготвяне на ПИРО – в тази фаза бе изготвен ПИРО на Земен на базата на вече събраната и обработена информация от стратегически документи, статистически данни, информация на Общинска администрация и проведените проучвания;

- Определяне на визия, цели и приоритети за развитие на община Земен в периода 2021-2027 г. – в този етап са отразени местните потенциали за развитие и възможностите за решаване на конкретните проблеми, с цел постигане на балансирано и устойчиво развитие, на основата на извършените аналитични проучвания в предходните етапи;

- Изготвяне на комуникационна стратегия;

- Очертаване на зони за въздействие;

- Изготвяне на Програма за реализация – на основата на извършения анализ на социално-икономическото развитие на общината, проучените мнения сред заинтересованите лица, проведените консултации с представители на Общинска администрация и проучените възможности за финансиране чрез Структурните фондове на ЕС, са очертани основни приоритетни проекти и действия в периода 2021-2027 г.;

- Очертаване на необходимите действия и индикатори за наблюдение и оценка на ПИРО;

- Съгласуване и приемане на ПИРО. Последващи действия по актуализация, наблюдение и оценка на плана.

I. ТЕРИТОРИАЛЕН ОБХВАТ И АНАЛИЗ НА ИКОНОМИЧЕСКОТО, СОЦИАЛНОТО И ЕКОЛОГИЧНОТО СЪСТОЯНИЕ НА ОБЩИНА ЗЕМЕН

1. Териториален обхват

Географско положение

Община Земен е разположена в планинската и полупланинска част на Югозападна България, като повече от половината от територията ѝ се намира в областта Краище. Общината попада в обхвата на област Перник и Югозападен район за планиране. Площта на община Земен е 253,9 км.², което представлява 10,6% от територията на областта, или общината се нарежда на 5-о място по площ сред 6-те общини в област Перник. Общината включва в състава си общо 18 населени места, сред които 1 град (Земен) и 17 села (с. Жабляно, с. Блатешница, с. Пещера, с. Враня стена, с. Калотинци, с. Раянци, с. Дивля, с. Горна Глоговица, с. Одраница, с. Горна Врабча, с. Долна Врабча, с. Смиров дол, с. Мурено, с. Елов дол, с. Падине, с. Габров дол, с. Беренде).

На юг общината граничи с Община Кюстендил, на запад – с Община Трекляно, на северозапад – с Община Трън, на север – с Община Ковачевци и на изток – с Община Радомир.

Релеф

Релефът на Община Земен е планински и котловинен. На територията ѝ се простират части от две планински редици на Западна България - Руйско-Верилската планинска редица и Милевско-Конявската планинска редица.

В северната, северозападната и североизточната част на община Земен се простират части от три планини, които са част от Руйско-Верилската планинска редица – Ерулска планина, Пенкьовска планини и Черна гора. Районът между Ерулска планина на север и Пенкьовска планина на юг в поречието на Пенкьовска река и левият ѝ приток Дивлянска река се заема от малката Дивлянска котловина, чиято надморска височина варира от 650 до 750 – 800 м.

В останалата южна и източна част на общината са разположени части от три планини, спадащи към Милевско-Конявската планинска редица – Рудина, Земенска и Конявска. Земенска планина е изградена от варовици, мергели и пясъчници. Частта, която попада от

Конявска планина е известна като Риша планина. Върхът ѝ Риш (1443 м), който е най-високата точка на община Земен, се издига югозападно от село Блатешница. Между тези три планини е разположена малката Земенска котловина, която представлява долинно разширение на река Струма. Югозападно от нея в коритото на реката, на границата с община Кюстендил е разположена най-ниската точка на община Земен – 590 м.н.в.

Средната надморска височина е 685 м., което благоприятства развитието на селско стопанство и дърводобив. В землището на общината има 3 пещери и 2 водопада.

Полезни изкопаеми

В община Земен предимно има находища на нерудни полезни изкопаеми (варовици, глина, хума, бигор и пр.). По поречието на р. Струма и р. Треклянска се намират големи количества глина, подходяща за изработване на тухли и други керамични изделия.

Нерудни полезни изкопаеми:

На територията на община Земен е регистрирано и находище за добив на строителни материали и находища на индустриални материали⁴:

- Находище на строителни материали (варовици) „Земен“, участък „Турско усое“ разположено в землището на община Земен;
- Находище за индустриални материали (огнеупорни и керамични глини) „Елов дол – запад“, разположено в землището на община Земен;
- Находище за индустриални материали (огнеупорни и керамични глини) „Жабляно“, участък „Южен“, разположено в землището на общини Земен и Ковачевци.

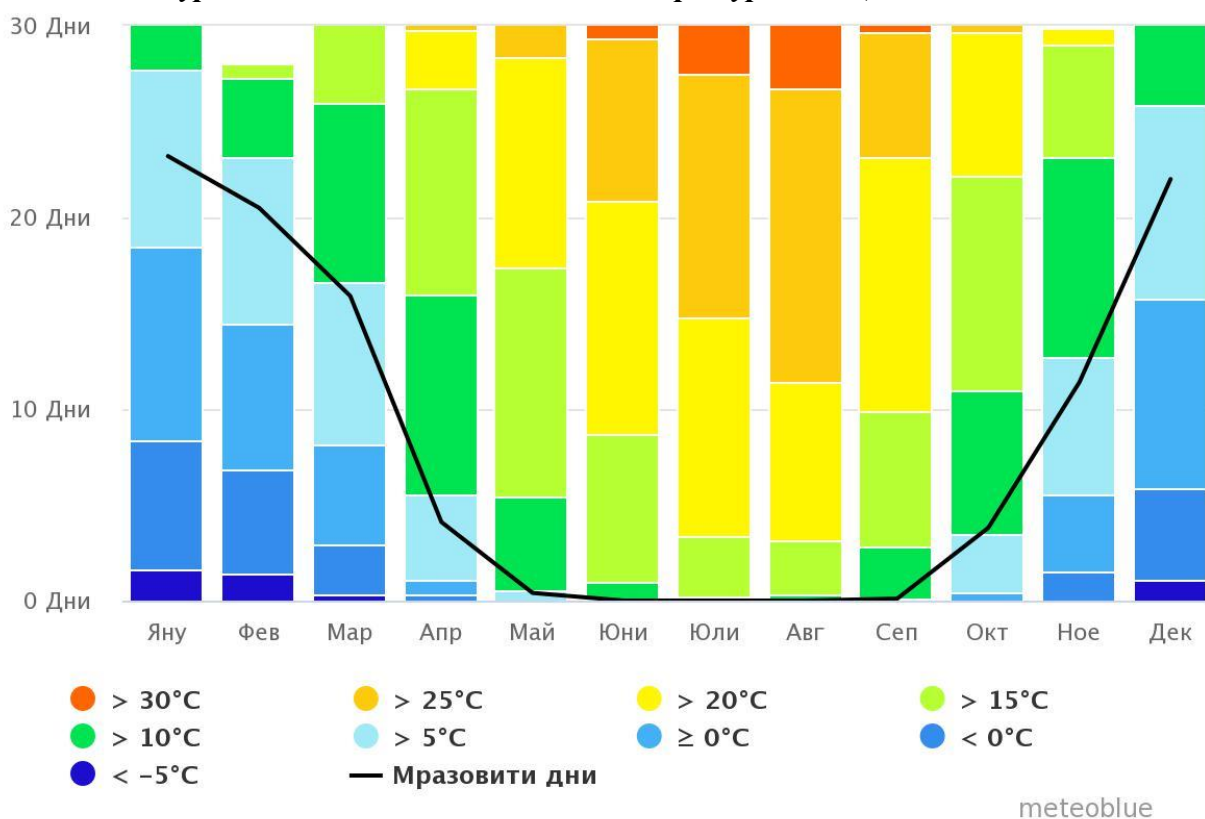
Климат

Територията на общината се отнася към умерено-континенталната климатична област на страната, като в някои райони на Краището попадат в планинската климатична област. Климатът се формира под влиянието на океански въздушни маси от умерените ширини, нахлуващи от северозапад и по-рядко на континентални въздушни маси от умерените ширини, нахлуващи от североизток. От юг по долината на Струма прониква и средиземноморско влияние. За котловините са характерни температурни инверсии. Климатичните условия в общината зависят от редица фактори: конфигурацията на релефа, географското положение, слънчевата радиация и атмосферната циркулация.

⁴ <https://data.egov.bg/data/resourceView/52a85f74-0c67-47c5-8726-b398f90df621>

Средната годишна максимална температура е около 16,8 градуса, средните минимални годишни температури са около 6,7°. Средните месечни минимални температури през януари месец са около -1,5° до +1,5°, а максималната средна месечна юлска температура е около 22°. Годишна температурна амплитуда е 22°-25°. През януари месец преобладават броят на дните с температури малко над 0°, докато най-голям брой дни с максимални температури над 35° се отчитат през август месец.

Фигура 2. Максимални месечни температури в община Земен

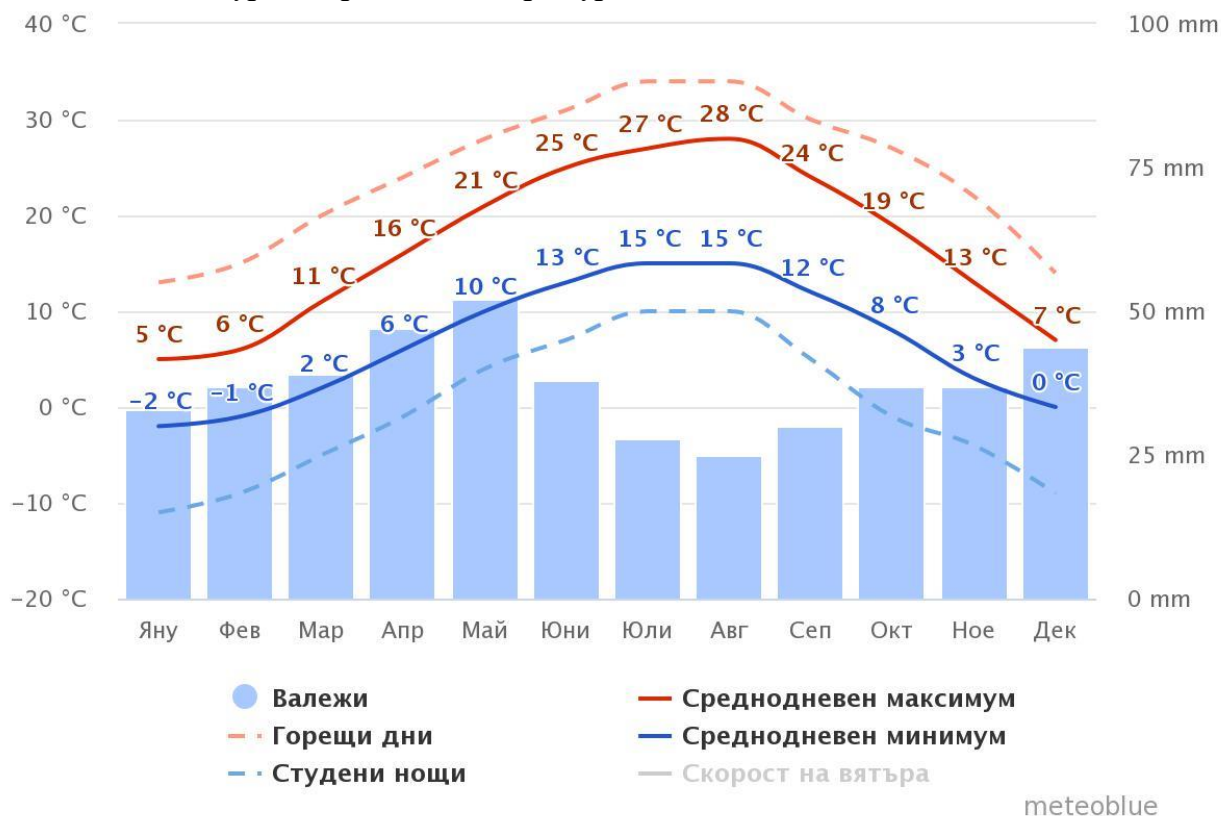

Източник: <https://www.meteoblue.com/>

Характерно за валежите е, че се наблюдават два максимума и два минимума по време на годината. Годишната сума на валежите в района е от порядъка на 600 мм., като се увеличават с нарастване на надморската височина.

Снежната покривка се задържа 40-50 дни, а по по-високите части – до 3-4 месеца.

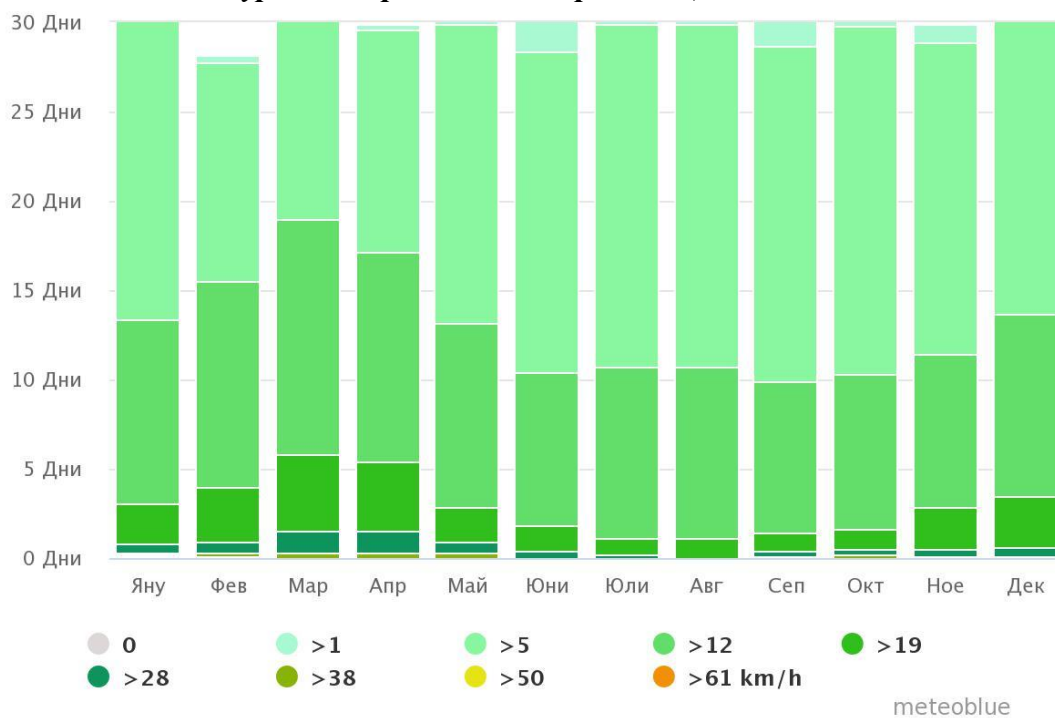
Фигура 3. Средни температури и валежи в община Земен

Източник: <https://www.meteoblue.com/>

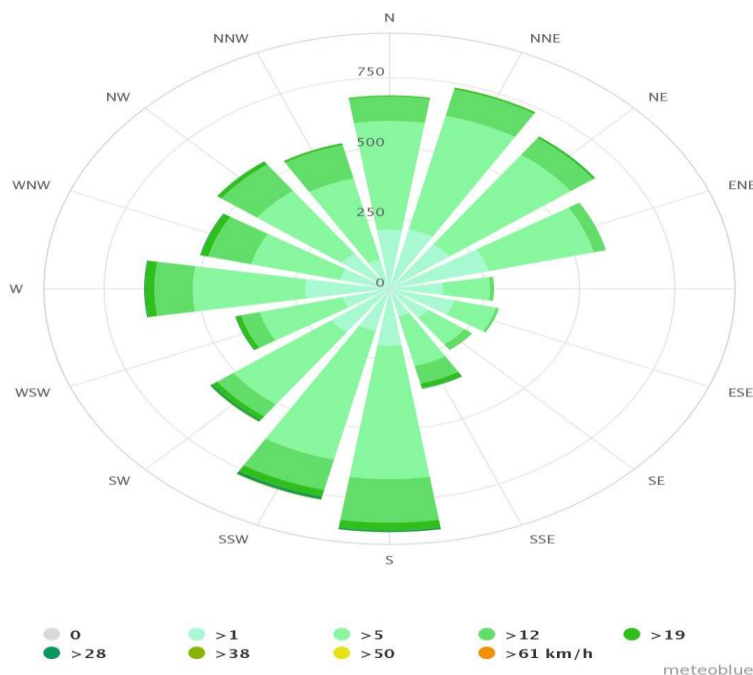
Преобладаващите ветрове в община Земен са югозападни и северни. Честотата на ветровете е около 30-40%.

Фигура 4. Скорост на вятъра в община Земен

Източник: <https://www.meteoblue.com/>

Фигура 5. Роза на ветровете в община Земен

Източник: <https://www.meteoblue.com/>

Води

Основните фактори, които оказват влияние върху хидроложките особености на територията на община Земен са количеството и разпределението на валежите, котловинно-планинският характер на релефа, филтрацията и изпарението.

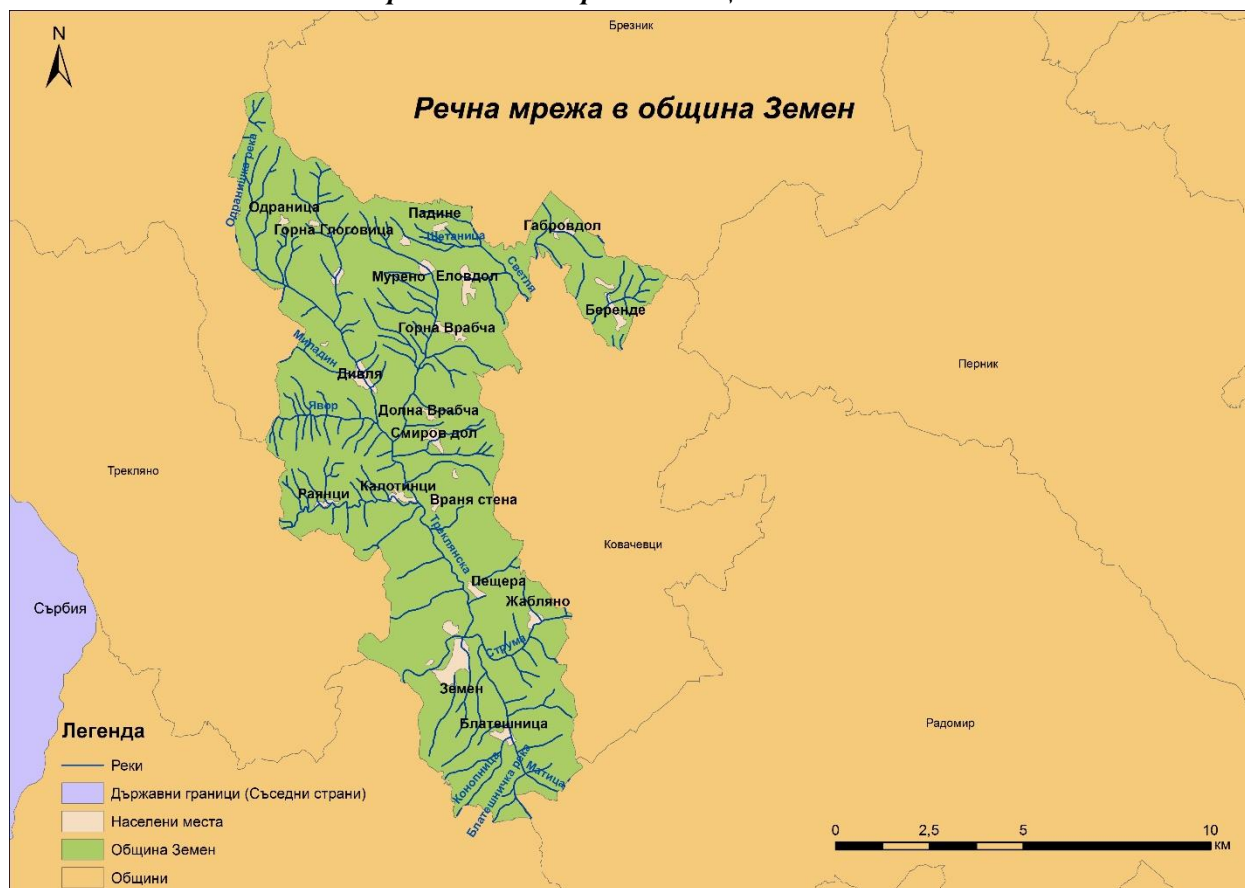
Хидрографската мрежа в община Земен се отнася към Егейската отточна област. Повърхностните води на територията на общината са представени от реките Струма, Треклянска, Дивлянска и Блатешничка. Река Струма преминава през няколко населени места на общината, но водите ѝ са промишлено замърсени.

Режимът на реките е дъждовно-снежен, а в по-ниските части – дъждовен. Максимумът на оттока е пролетен, а минимумът – лятно-есенен. В районите с карбонатни скали, реките имат карстово подхранване. В района има две езера и много карстови извори.

Освен повърхностно-течащи води на територията на община Земен има и порови и карстови подземни води:

- Порови води в Неоген - Брезник-Земен (подземно тяло с код BG4G000000N015);
- Карстови води в Земенски карстов басейн (подземно тяло с код BG4G000T2T3028).

Карта 1. Речна мрежа в община Земен

Язовири

На територията на община Земен се намира яз. Земен и няколко микроязовира, като е проектирано строителство на яз. „Раянци“, който би снабдил с питейна вода общините Земен, Радомир, Ковачевци и Перник. Язовир “Земен” е с общ обем 125 000 м³. Той е собственост на община Земен. Пътят до язовира е в лошо състояние. Откосите на язовирната стена не са почистени от храсти. Кранът на основния изпускател работи. Наблюдава се овлажняване в петата на сухия откос. Коритото на реката 500 м след основния изпускател не е почистено. Изградена е постройка в близост до язовирната стена. Необходимо е оформяне профила на преливника, който е земен профил.

Почви

Основните фактори, които определят почвеният строеж и състав на дадена територия зависят основно от видът на скалите, характерът на релефа, климатът и водите, растенията, животните и човешката дейност. Поради тази причина и влиянието на всички тези фактори и условия, в община Земен са се формирали следните почвени типове:

Зонални типове почви:

- *Канелени горски* – те заемат хълмистите и нископланинските територии с надморска височина до 800 м. Разположени са върху млади в геоложко отношения седименти и са образувани при преходни и континентално-средиземноморски климатични условия и широколистна, предимно дъбова растителност. Съдържанието на хумус варира от 1 до 5%. Дълбочината на почвения профил е между 70 и 120 см. При засушаване тези почви се спичат. Силно засегнати са от ерозионните процеси.

- *Смолници* – те се образуват в негативни форми на релефа – котловинни полета. Съдържат значителни количества глина, поради което лесно набъбват и стават лепкави, а при засушаване се свиват и напукват. Трудни са за обработка. Почвения профил варира от 100-150 до 200 см. Съдържанието на хумус е около 3%.

Азонални типове почви

- *Алувиално-ливадни почви* – този тип почви са разпространени върху първата и втората надзаливни тераси на реките. Богати са на скални материали и хумусни вещества. Тези почви се развиват при близко ниво на подпочвените води най-често от 1 до 2-2.5 м. При този почвен тип хумусният хоризонт е около 10-40 см., като на места се наблюдава покриването с нови наноси с малка мощност, което води до образуването на нов хумусен хоризонт, така че при тях има редуване на няколко хумусни хоризонта. Механичният състав на такъв тип почви се определя от речните наноси, върху които са се образували тези почви. Те задържат по-продължително време влагата и са подходящи за отглеждане на зеленчуци.

Флора и фауна

Върху развитието на растителността в община Земен влияние оказват много фактори, като най-голямо значение имат преходното физикогеографско положение, котловинно-планинският релеф, разнообразните почвено-климатични условия, геоложкото минало на общината, както и антропогенната дейност на човека.

Растителността в община Земен се отнася към Илирийската провинция на Европейската широколистна горска област. На територията на общината горската растителност е представена предимно от дъб, бук, бял и черен бор, габър, клен, акация, липа и др. Преобладават горите с издънков произход, разстроена структура и нискокачествена продуктивност. Покрай реките основно са разпространени върби и тополи. Храстовата растителност е представена от глог, шипка, дрян, къпина, трънка и др. Към тревната растителност се срещат полевица, власатка, садина, белизма, ливадина и др.

В обхвата на община Земен има и няколко защитени вековни дървета⁵:

1. Дядо Тоневия дъб (179)

Вид: зимен дъб, горун (*Quercus daleshampii*);

Местоположение: Община Земен, с. Долна Врабча

2. Зимен дъб (1714)

Вид: зимен дъб, горун (*Quercus daleshampii*);

Местоположение: Община Земен, с. Жабляно

3. Зимен дъб (1715)

Вид: зимен дъб, горун (*Quercus daleshampii*);

Местоположение: Община Земен, с. Жабляно

4. Клен (1660)

Вид: полски клен (*Acer campestre*);

Местоположение: Община Земен, гр. Земен

5. Клен (1661)

Вид: полски клен (*Acer campestre*);

Местоположение: Община Земен, гр. Земен

6. Летен дъб (1713)

Вид: обикновен (летен) дъб (*Quercus robur*);

Местоположение: Община Земен, с. Жабляно

7. Орех (639)

Вид: обикновен орех (*Juglans regia*);

Местоположение: Община Земен, гр. Земен

8. Цер (1716)

Вид: цер (*Quercus cerris*);

Местоположение: Община Земен, с. Жабляно

9. Цер (1717)

Вид: цер (*Quercus cerris*);

Местоположение: Община Земен, с. Жабляно

10. Цер (1719)

Вид: цер (*Quercus cerris*);

Местоположение: Община Земен, с. Жабляно.

⁵ Регистър на вековните дървета в България: <http://eea.government.bg/v-trees/bg/result2.jsp>

Животинският свят на община Земен е представен от средноевропейски видове: сърни, диви свине, вълци, лисици, зайци, невестулка, златка, обикновена полевка, таралежи и др. От птиците най-разпространени са горска ушата сова, горска улулица, кукувица, скорец, синигер, кос, славей и др. Разпространени са няколко вида смокове, усойница, медянка, жълтокоремна бумка, водна жаба, жаба дървесница и др.

Защитени територии

Натура 2000 е общоевропейска мрежа, съставена от защитени зони, целяща да осигури дългосрочното оцеляване на най-ценните и застрашени видове и местообитания за Европа в съответствие с основните международни договорености в областта на опазването на околната среда и биологичното разнообразие.⁶

Местата, попадащи в екологичната мрежа, се определят в съответствие с две основни за опазването на околната среда Директиви на Европейския съюз – Директива 92/43/ЕЕС за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна (наричана накратко Директива за хабитатите) и Директива 2009/147/ЕС за опазване на дивите птици (наричана накратко Директива за птиците). Двете директиви са отразени в българското законодателство чрез Закона за биологичното разнообразие (ЗБР).⁷

Съобразено с естествено-историческите и социално-икономически условия в страната, площта на защитените територии (ЗТ) и защитените зони в рамките на Националната екологична мрежа трябва да представлява най-малко 15% от територията на страната. Темпът на достигане на тази цел е най-силен през последните години след присъединяването на страната към ЕС. Идентифицирани и характеризирани типове представителни за България и Европа местообитания, са обявени като единици от Общеевропейската екологична мрежа Натура 2000.

На територията на Община Земен, съгласно списъка на защитените зони за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна (Директива 92/43/ЕЕС) попадат следните зони от Натура 2000:

Защитени зони по Директивата за птиците:

- **Защитена зона „Ноевци“ с код BG0002089 за опазване на дивите птици;**

Предмет на опазване в защитена зона „Ноевци” с идентификационен код BG0002089 са следните видове птици по Закона за биологичното разнообразие⁸:

⁶ <http://natura2000.moew.government.bg/Home/Natura2000ProtectedSites>

⁷ <http://natura2000.moew.government.bg/Home/Natura2000ProtectedSites>

⁸ ДВ, бр. 108, 19 декември 2008 г.

Ливаден дърдавец (*Crex crex*) и Червеногърба сврачка (*Lanius collurio*).

Карта 2. Защитени зони за опазване на птиците

Защитени зони по Директивата за местообитанията:

- **Защитена зона с код BG0001012 „Земен“ за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна**

Природни местообитания - Твърди олиготрофни до мезотрофни води с бентосни формации от Chara; Равнинни или планински реки с растителност от Ranunculion fluitantis и Callitriche-Batrachion; Ендемични оро-средиземноморски съобщества от ниски бодливи храстчета; Субконтинентални перипанонски храстови съобщества; Храсталаци с Juniperus spp.; Отворени калцифилни или базифилни тревни съобщества от Alyso-Sedion albi.; Полуестествени сухи тревни и храстови съобщества върху варовик (Festuco Brometalia) (*важни местообитания на орхидеи); Източно субсредиземноморски сухи тревни съобщества; Хидрофилни съобщества от високи треви в равнините и в планинския до алпийския пояс; Планински сенокосни ливади; Извори с твърда вода с туфести формации (Cratoneurion); Хазмофитна растителност по варовикови скални склонове; Неблагоустроени пещери; Букови гори от типа Asperulo-Fagetum; Термофилни букови гори (Cephalanthero-Fagion); Дъбово-габрови гори от типа Galio-Carpinetum; Смесин гори от съюза Tilio-

Асеріон върху сипеи и стръмни склонове; Рило-Родопски и Старопланински бялборови гори; Панонски гори с *Quercus rubescens*; Балкано – Панонски Церово - Горунови гори; Мизийски букови гори; Алувиални гори с *Alnus glutinosa* и *Fraxinus excelsior*;

Растителни видове - Обикновена пърчовка (*H. carpinum*); Червено усойниче (*E. russicum*);

Безгръбначни - *E. Quadripunctaria*; Алпийска розалия (*R. alpina*); Алпийска розалия; Бръмбар рогач (*L. cervus*); Буков сечко (*M. funereus*); Лигниоптера (*L. fumidaria*); Лицена (*L. dispar*); Обикновен сечко (*C. cerdo*); Осмодерма (*O. eremita*); Ручеен рак (*A. torrentium*);

Рибни - Балкански щипок (*S. aurata*); Горчивка (*Rh. sericeus*); Маришка мряна (*B. plebejus*); Обикновен щипок (*C. taenia*);

Земноводни и влечуги - Голям гребенест тритон (*T. karelinii*); Жълтокоремна бумка (*B. variegata*); Об. блатна костенурка (*E. orbicularis*); Шипобедрена костенурка (*T. graeca*); Шипоопашата костенурка (*T. hermanni*);

Бозайници, без прилени – Видра (*L. lutra*); Вълк (*C. lupus*); Мечка (*U. arctos*); Пъстър пор (*V. peregusna*); Рис (*L. lynx*).

Прилени - Голям нощник (*M. myotis*); Голям подковонос (*Rh. ferrumequinum*); Дългокрил прилеп (*M. schreibersii*); Дългопръст нощник (*M. caraccinii*); Дългоух нощник (*M. bechsteini*); Малък подковонос (*Rh. hipposideros*); Остроух нощник (*M. blythii*); Средиземноморски подковонос (*Rh. blasii*); Трицветен нощник (*M. emarginatus*); Широкоух прилеп (*B. barbastellus*); Южен подковонос (*Rh. euryale*)⁹;

⁹ <http://natura2000.moew.government.bg/Home/ProtectedSite?code=BG0001012&siteType=HabitatDirective>

Карта 3. Защитени зони за опазване на местообитанията

На територията на община Земен не попадат защитени територии по смисъла на Закона за защитените територии (ЗЗТ).

2. Състояние на местната икономика

Земеделие

Развитието на община Земен се свързва основно в сферата на индустрията, и по-конкретно леката промишленост. Общината притежава ограничени възможности за развитието на земеделието, но могат да се открият перспективи за устойчиво развитие на туризма. Условието за развитие на селско стопанство са по-благоприятни за развитие на животновъдството и отглеждането на някои култури. Като сериозна пречка пред развитието на селското стопанство представлява наличието на пресечен релеф и тежките по механичен състав почви са благоприятни за отглеждане на овошки, лозя и картофи, но определено няма условия за развитие на интензивно земеделие.

Таблица 1. Баланс на територията на Република България по вид територия, за Югозападен район, за област Перник и за община Земен (дка)

Статистически зони Статистически райони Области Общини	Общо	Територия по вид					
		земеделска	горска	населени места и други урбанизирани територии	водни течения и водни площи	за добив на полезни изкопаеми	за транспорт и инфраструктура
България	110371784	64234755	38283727	4952789	1975610	259054	665849
Югозападна и Южна централна България	42346886	19452344	20161710	1718003	705943	61032	247854
Югозападен	20040923	8826846	9948823	877861	219959	49682	117752
Област Перник	2366127	1205578	958151	144072	31248	11134	15944
Община Земен	247006	98906	133434	10345	2668	388	1265

Източник: НСИ, Районите, областите и общините в република България 2018- София 2020

Както се вижда от данните в таблицата площта на територията предназначена за нуждите на селското стопанство в общината е 98 906 дка., но определено селското стопанство не би могло да се превърне в основен двигател на икономиката на общината. Като около 40 % от територията на общината е предназначена за нуждите на селското стопанство. Земеделската земя на територията на общината представлява около 0,8% от

земеделската земя на областта, като обработваемата площ е около 50% от земеделската земя в общината, като няма изградени поливни площи в общината.

Както се вижда от данните от следващата таблицата в община Земен земеделската земя е в размер на 98332,405 дка, като стопанисвани от общината земеделски земи са 59503,298 дка.

Таблица 2. Земеделски земи(дка), брой имоти по категории в землищата на община Земен.

№	землище	Всичко дка	Брой имоти	категории						Без категория	
				IV	V	VI	VII	VIII	IX		X
1	Гр.Земен	7403,575	2725	1028	282	557	-	11	767	2	78
2	Жабляно	4961,764	1514	176	637	37	-	-	556	-	108
3	Блатешница	9260,296	2470	-	452	1586	-	314	40	292	73
4	Пещера	7229,859	1928	928	41	15	-	-	832	29	83
5	Враня стена	5709,473	1659	422	-	1	-	136	939	-	161
6	Калотинци	2652,740	887	240	257	7	346	-	-	-	37
7	Раянци	2015,262	250	-	-	-	-	-	246	-	4
8	Дивля	9658,505	3466	2	1232	84	-	265	1709	-	174
9	Горна Глоговица	4879,479	1300	-	4	682	31	196	308	-	79
10	Одраница	6224,300	1239	-	-	296	-	-	796	56	91
11	Горна врабча	4705,218	1366	320	-	291	-	645	64	-	46
12	Долна врабча	2455,711	981	-	81	674	4	-	160	1	61
13	Смиров дол	2067,423	636	-	-	378	-	-	230	-	28
14	Мурено	7440,388	1349	338	-	-	244	381	329	2	55
15	Елов дол	7863,994	1933	73	-	355	442	957	17	-	89
16	Падине	2311,811	643	-	-	12	405	-	196	-	30
17	Габров дол	5406,200	2325	961	127	102	157	-	876	2	100
18	Беренде	6086,407	1007	165	-	7	-	-	783	-	52
	Всичко:	98332,405	27678	4653	3113	5084	1629	2905	8848	94	1349

Източник: Стратегия за разпореждане и управление на общинската собственост в община Земен за периода 2020-2023г.

Таблица 3. Земеделски земи общинска собственост (дка), брой имоти по категории в землищата на община Земен

№	землище	Всичко дка	Брой имоти	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	Без категория
1	Гр.Земен	3860,723	597	120	47	140	-	9	248	2	1

№	земище	Всичко дка	Брой имоти	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	Без кате гори я
2	Жабляно	2197,180	418	9	103	22	-	-	284	-	-
3	Блатешница	5967,014	1135	-	105	795	-	198	35	1	-
4	Пещера	4757,773	459	85	4	9	-	-	351	10	-
5	Враня стена	3781,584	446	36	-	-	-	67	342	-	1
6	Калотинци	1218,268	190	26	34	5	-	-	125	-	-
7	Раянци	1812,649	176	-	-	-	-	-	176	-	-
8	Дивля	5218,716	917	-	227	39	-	129	522	-	-
9	Горна Глоговица	3507,404	354	-	1	137	16	26	174	-	-
10	Одраница	5073,270	455	-	-	41	-	-	358	56	-
11	Горна Врабча	3280,065	356	63	-	84	-	149	60	-	-
12	Долна Врабча	1236,317	246	-	9	164	-	-	72	1	-
13	Смиров дол	915,480	139	-	-	68	-	-	71	-	-
14	Мурено	3849,545	353	38	-	-	70	90	155	-	-
15	Елов дол	4291,608	436	19	-	53	88	271	5	-	-
16	Падине	1509,071	187	-	-	11	123	-	53	-	-
17	Габров дол	1197,591	366	142	14	9	25	-	174	2	-
18	Беренде	3829,040	214	37	-	6	-	-	171	-	-
Всичко:		59503,298	8414	575	544	1583	322	939	3376	72	2

Източник: Стратегия за разпореждане и управление на общинската собственост в община Земен за периода 2020-2023г.

От представените данни в двете таблица се вижда, че е необходимо да се определят земеделските имоти, които са с начин на трайно ползване и са разположени в близост до населените места, които могат да бъдат предоставени за изграждането на животновъдни ферми или да се използват за реализация на важни обществени мероприятия. Промяната на предназначението предполага да се подготви, обезпечи и реализира програма за идентификация на собствеността, да се проучат възможностите за комасация и рекултивация на земите на територията на общината. След като се извърши преглед на поземлените имоти ще трябва да се извърши и промяна на предназначението им, при условие, че е налице инвестиционен потенциал и се наблюдава засилен инвестиционен интерес.

Таблица 4. Средни цени на сделките със земеделска земя в област Перник за периода от 2015– 2019 в лв./дка.

	Ниви (зърнени, технически, фуражни, други култури)	Овощни насаждения	Лозя	Постоянно затревени площи	Земеделска земя - общо
2015	356,0	-	-	..	354,0
2016	104,4	-	-	-	104,4
2017	95,0			..	94,8
2018	-			-	-
2019	321,7			22,0	141,6

Източник: НСИ

При внимателно вглеждане в данните от таблица се вижда, че като цяло през разглеждания период ръст в цените се наблюдава при земеделските земи, свързани с производството на зърнени, технически, фуражни и други култури, но въпреки това цените в областта са значително под средните нива за страната за всяка една от наблюдаваните категории земеделски земи.

В следващата таблица е представено изменението на средните цени на договорите за наем/ аренда на земеделска земя в област Перник за периода от 2015-2019г. Като данните показват тенденция на плавно нарастване на средните цени за земеделски земи, предназначени за зърнени, технически, фуражни и други култури. Но, независимо от това средните цени на договорите за наем/аренда на земеделската земя в община Земен са наполовина от средните цени за страната през разглеждания период.

Таблица 5. Средни цени на договорите за наем/аренда на земеделска земя в област Перник за периода 2015-2019г. в лв./дка.

	1 Ниви (зърнени, технически, фуражни, други култури)	2 Овощни насаждения	3 Лозя	4 Постоянно затревени площи	5 Земеделска земя - общо
2015	19,0	-	-	25,3	19,0
2016	21,0	-	-	25,0	21,0
2017	24,0			12,0	24,0
2018	-			-	-
2019	26,0			18,0	24,0

Източник: НСИ

Горско стопанство

Горският фонд на община Земен е 980 дка., признати с протоколни решения по чл. 13, ал. 5 от ЗВСГЗГФ. Горското стопанство може да се възприеме като важен ресурс за община Земен, тъй като наличните горски ресурси могат да се използват за дърводобив, развитие на ловен туризъм, отдих и спорт. Горите, които преобладават са с издънков произход и притежават нискокачествена продуктивност. Събирането и обработката на диви плодове, гъби и билки, както и пчеларството притежават скрит потенциал, за които трябва да се предвидят необходими инициативи за осигуряване на адекватни пазари на продукцията.

Таблица 6. Разпределението на горския фонд по населени места в община Земен.

№ по ред	Населени места	Гори		Общо
		в горски фонд	в земеделски земи	
		площ, дка	площ, дка	
1-	гр. Земен	11058,270	1159,829	12218,099
2.	Жабляно	5966,464	175,072	6041,536
3.	Блатешница	14725,865	1631,161	16357,026
4.	Пещера	7612,613	79,098	7691,711
5.	Враня стена	8145,836	140,056	8285,892
6.	Калотинци	5196,103	53,188	5249,291
7.	Раянци	9320,986	122,024	9443,01
8.	Дивля	14261,434	614,238	14875,672
9.	Горна Глоговица	8514,803	333,632	8848,435
10.	Одраница	16613,623	1654,061	18267,684
11.	Горна Врабча	6595,580	175,472	6771,052
12.	Долна Врабча	3656,783	132,084	3788,867
13.	Смиров дол	5465,649	69,187	5534,836
14.	Мурено	5947,104	457,212	6404,316
15	Елов дол	3604,110	170,928	3775,038
16	Падине	2000,036	533,377	2533,413
17	Габров дол	507,819	49,685	557,504
18	Беренде	3710,446	1629,244	5339,690
	Общо:	132903,490	9079,548	141983,030

Източник: Стратегия за разпореждане и управление на общинската собственост в община Земен за периода 2020-2023г.

Община Земен може да насочи усилията си към оптимизиране на процеса на управление на поземления си горски фонд чрез обособяването на общинско предприятие за управление и поддържане на общинските гори. Като по този начин създаде практическа възможност за увеличаване на горския фонд чрез залесяване на необработваеми земеделски земи, за което да търси възможности за осигуряване на

средства от европейските фондовете и/или други финансови инструменти за развитие и обогатяване на горския си фонд. За целта през настоящия програмен период общината може да стартира процеси по изготвянето на лесоустройствени проекти за общинските гори, за което може би ще трябва да повиши ѝ административния си капацитет.

Държавно управление, общинско управление, неправителствен сектор, обществен ред и сигурност.

Статутът, който притежава гр. Земен, а именно - общински-административен център, е основната предпоставка за наличието на институционални административни структури. Като община Земен попада под юрисдикциите на Районен съд – Радомир и Териториално отделение - Радомир към Районна прокуратура - Перник. Сигурността и опазването на обществения ред в община Земен се осигурява от Районно управление „Полиция“ гр. Радомир, което обслужва общините – Радомир, Земен и Ковачевци, както и се осигуряват чрез посещаване по график в селата на общината от полицейски инспектор.

На територията на община Земен няма разположено болнично заведение, като обслужването на населението се осъществява от общо двама общопрактикуващи лекари, и един лекар по дентална медицина, които са позиционирани в два лекарски кабинета с ОПЛ и един стоматологичен кабинет.

Особено важна за социално-икономическото развитие на община Земен, както и за малките общини на територията на страната е ролята на малкия и средния бизнес. Поради което трябва да се търсят възможности за увеличаване на съдействието между отделните субекти, т.е. публичния субект от една страна и от друга - частния субект. В тази връзка община Земен трябва да търси възможности да подпомага различни инициативи на бизнеса, които са свързани със създаването на клъстери и/или местни инициативни групи. Също така общината трябва да търси възможности за стимулиране на междуобщинското сътрудничество, с цел търсене на стратегически инвеститор. В малките общини на територията на страната размерът на заплатите в обществения сектор е по-висок от размера на заплатите в частния сектор. Очерталата се тенденция ще се запази в резултат на невъзможността частният сектор да се реструктурира и да се справи с предизвикателствата свързани с преодоляването на последствията в резултат на пандемията от COVID-19.

Общият брой договори по Европейските програми и фондове за община Земен е 16, чиято стойност на безвъзмездната финансова помощ е в размер на 4 240 151.53 лв., а броят

на бенефициенти в община Земен е 8, с обща стойност по договори в размер на 6 199 715.31 лв., които данни могат да се видят от следващата таблица.

Таблица 7. Списък на бенефициентите и средствата, изплатени на община Земен като бенефициент на Оперативните програми на Европейския съюз.

Бенефициенти	Местонахождение	Обща стойност	БФП	Собствено съфинансиране от бенефициента	Реално изплатени суми
"УЕСТ АГРО ГРУП" ЕООД	с.Враня стена	3 840 922,73	1 920 461,36	1 920 461,37	0,00
Даниела	с.Блатешница	29 337,00	29 337,00	0,00	19 558,00
ЕТ "Д-Р МАГДАЛЕНА ИВАНОВА - АМБУЛАТОРИЯ ЗА ИНДИВИДУАЛНА ПРАКТИКА ЗА ПЪРВИЧНА МЕДИЦИНСКА ПОМОЩ"	Земен	56 691,12	56 691,12	0,00	56 526,91
КАРИЕРИ И ВАРОДОБИВ АД	гр.Земен	95 142,40	95 142,40	0,00	0,00
КАРИЕРИ И ВАРОДОБИВ АД	гр.Земен	391 024,15	351 921,74	39 102,41	127 752,52
ОБЩИНА ЗЕМЕН	Земен	156 000,01	156 000,01	0,00	156 000,01
Община Земен	Земен	498 892,72	498 892,72	0,00	482 917,93
ОБЩИНА ЗЕМЕН	гр.Земен	97 625,91	97 625,91	0,00	48 812,95
Община Земен	Земен	140 363,63	140 363,63	0,00	138 679,29
Община Земен	Земен	45 693,45	45 693,45	0,00	0,00
Община Земен	Земен	603 530,79	603 530,79	0,00	60 353,08
ОБЩИНА ЗЕМЕН	Земен	147 056,56	147 056,56	0,00	147 056,56
ОБЩИНА ТРЪН	Земен,Трън	24 171,84	24 171,84	0,00	13 184,64
ОБЩИНА ТРЪН	Земен,Трън	39 240,00	39 240,00	0,00	86 404,19
ОМД ООД	гр.Земен	4 686,00	4 686,00	0,00	4 686,00
Тодор	с.Дивля	29 337,00	29 337,00	0,00	19 558,00

Източник: ИСУН / Информационна система за управление и наблюдение на структурните инструменти на ЕС и България/, <http://2020.eufunds.bg/bg/0/118/Project/Search?showRes=True> , справка май, 2021

Икономическа активност на населението и пазар на труда
Заетост и безработица. Пазар на труда

На областно ниво през 2019 г. за първи път в рамките на петгодишен период бе наблюдавано нарастване на коефициентът на заетост достигащ до 70,9% и изпреварващ средния за страната 70,1% за 2019г., докато коефициентът на безработица остана сравнително висок и е 8,2% за 2019г. спрямо 4,2% средно за страната. Работната сила е представена от сравнително висок дял на хората със средно образование, където в област Перник тази част от населението е почти 2/3, докато и висшистите, и тези с основно и по-ниско образование са около 1/3. Съществено предизвикателство в областта, а и в частност в община Земен по отношение на местния пазар на труда остава тенденцията на застаряване на населението. Определено областният административен център притежава притегателна сила по отношение на икономически активните лица, тъй като предлага сравнително повече възможности за развитие, в сравнение с другите общини. Основните усилия на всички общини в областта трябва да са насочени към създаването на условия за привличането на стратегически инвеститори, на тяхна територия. Като за целта общинските ръководства могат да помислят върху възможността за обединяване на усилията за създаването обща стратегия, която да включва и възможностите за осъществяване на коопериране при конкретни дейности за привличане на стратегически инвеститори на територията на областта, а и в частност в община Земен. Основната цел трябва да бъде задържане на икономически активното население в областта, създавайки предпоставки за намаляване на отрицателния естествен и механичен прираст, чрез разкриването на нови работни места, особено в настоящата турбулентна и непредвидима обстановка в резултат от пандемията от COVID -19.

От данните в следващата таблицата се вижда отчетлива тенденция на намаляване на броя на наетите за 2019г. спрямо 2018г. с около 240 души. Имайки предвид икономическата криза, породена от COVID-19, то съвсем логично можем да се обоснове, че ситуацията ще продължава да се влошава в резултат на очакваните множество фалити на бизнеси по места. Тъй като оптимистичният вариант за възстановяване и достигане на предкризисните нива на развитие може да се очаква едва в края на 2021 г., то като пряк резултат, освен загубата на работни места и спирането на дейността на множество фирми, може да се очаква и засилване на миграционните процеси, и то основно на икономически активни лица. Съществен ще бъде проблемът за бизнеса, ако не се предприемат навременни мерки за задържане на икономически активното население в областта, което е останало без работа по време на пандемията, тъй като при процеса на възстановяване ще настъпи глад за кадри

за възстановяващите дейността си компании, което допълнително ще засили механичното движение на населението.

Таблица 8. Среден годишен брой на наетите по трудово и служебно правоотношение по икономически дейности за област Перник в периода 2015-2019. /брой наети/

	ОБЩО	СЕЛСКО, ГОРСКО И РИБНО СТОПАНСТВО	ДОБИВНА ПРОМИШЛЕНА ПРОМИШЛЕНОСТ	ПРЕРАБОТВА ПРОМИШЛЕНОСТ	ПРОИЗВОДИТЕЛНА И РАЗПРЕДЕЛНА ЕЛЕКТРИЧЕСКА И ТОПЛИННА ЕНЕРГИЯ И НА ГАЗООБРАЗНИ ГОРИВА	ДОСТАВЯНЕ НА ВОДИ; КАНАЛИЗАЦИИ УСЛУГИ, УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИ И ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ	СТРОИТЕЛСТВО	ТЪРГОВИЯ; РЕМОТНА АВТОМОБИЛНА И МОТОЦИКЛИТИ	ТРАНСПОРТ, СКАДИ И ПОЩИ	ХОТЕЛИЕРСТВО	СЪЗДАВАНЕ И РАЗПРОСТРАНЕНИЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ТВОРЧЕСКИ ПРОДУКТИ; ДАЛЕКОСЪОБЩЕНИЕ	ФИНАНСОВИ И СТРАХОВАТЕЛНИ ДЕЙНОСТИ	ОПЕРАТИВНИ И НЕДВИЖИМИ ИМУЩЕСТВА	ПРОФИЦИОНАЛНИ И ИНДУСТРИАЛНИ ДЕЙНОСТИ	АДМИНИСТРАТИВНИ И СПОМОГАТЕЛНИ ДЕЙНОСТИ	ДЪРЖАВНО УПРАВЛЕНИЕ	ОБРАЗОВАНИЕ	ХУМАНИТАРНО ЗДРАВНО ПАЗНАЕ И СОЦИАЛНА РАБОТА	КУЛТУРА, СПОРТИ И РАЗВЛЕЧЕНИЯ	ДРУГИ ДЕЙНОСТИ
2015	27560	564	..	7975	..	495	1629	4172	1363	1012	205	226	232	351	1305	1462	2292	1880	251	397
2016	27148	621	..	7549	..	638	1631	4082	1487	1013	211	225	208	364	1362	1475	2245	1899	237	467
2017	27344	664	..	7444	..	611	1686	4127	1632	1046	208	267	170	392	1292	1421	2230	2060	246	413
2018	27704	631	..	7369	..	656	1867	4137	1645	1067	240	205	184	431	1373	1398	2212	2181	257	401
2019	27465	659	..	7165	..	600	1912	4169	1621	1016	205	198	228	412	1409	1399	2237	2313	244	402

Източник: НСИ

От представените данни в таблицата се вижда, че за средногодишния брой на наетите по трудови и служебни правоотношения за последните пет години, за които има данни в НСИ, се забелязва тенденция на намаляване в област Перник с около 250 души 2019г. спрямо 2018г. В резултат на пандемията ще трябва да се очаква намаляване на броя на наетите в сферата на търговията, хотелиерството и ресторантьорството в областта, които ще бъдат пряко засегнатите сектори. Освен това от представените данни в таблицата се вижда и очертала се тенденция на намаляване на броя на наетите в преработващата промишленост.

В следващата таблица са представени относителните дялове на нефинансовите предприятия в периода 2015-2019г., от където се вижда, че основния дял от предприятията в областта са микро предприятия, след това са малките предприятия с заети до 49 души, т.е. можем да очакваме и, че в община Земен преобладаващата част от предприятията ще бъдат микро и малки предприятия.

Таблица 9. Разпределение на относителния дял на предприятията в област Перник според броя на заетите лица в периода 2015-2019г.

	Относителен дял на предприятията с до 9 заети лица в общия брой предприятия за областта	Относителен дял на предприятията с 10-49 заети лица в общия брой предприятия за областта	Относителен дял на предприятията с 50-249 заети лица в общия брой предприятия за областта	Относителен дял на предприятията с повече от 250 заети лица в общия брой предприятия за областта
2015	93,2	5,5	1,1	0,2
2016	93,4	5,4	1,0	0,2
2017	93,5	5,3	1,0	0,2
2018	93,3	5,5	1,0	0,2
2019	93,5	5,3	1,0	0,2

Източник: НСИ

За подобряването на показателите на средния брой на заетите по трудови и служебни правоотношения е и в пряка връзка с размера на преките чуждестранни инвестиции в нефинансовите предприятия в област Перник, а и в частност община Земен. Всяка една от съставляващите областта общини ще трябва да положи усилия за създаването на условия за привличането на преки чуждестранни инвестиции на тяхна територия, с цел стимулиране на социално-икономическото развитие в областта и задържането на икономически активните лица в населените места на областта. В тази посока общините на територията на областта могат да помислят за създаването на обща стратегия за привличането на преки чуждестранни инвестиции като изведат сравнителните си конкурентите предимства и се

кооперират с цел създаването на подходящи условия за потенциални стратегически инвеститори.

Таблица 10. Преки чуждестранни инвестиции общо за страната и в област Перник за периода 2015 -2019г. (хил. евро).

Година	Общо за страната	Област Перник
2015	23163272,7	178901,7
2016	23508864,9	186558,1
2017	24475195,8	204135,9
2018	24919589,3	199061,6
2019	25341512,8	186984,2

Източник: НСИ

Както се вижда от данните в таблицата през последните три години от разглеждания период се наблюдава тенденция на намаляване на дела на преките чуждестранни инвестиции в областта. Този факт оказва и косвено влияние върху инвеститорския интерес от една страна, а от друга налага, или по-скоро задължава, търсене на възможности от страна на местната власт за осигуряването на стратегически инвеститори, като за целта могат да се разработят конкретни планове и мерки, които да стимулират евентуален стратегически инвеститор да избере да позиционира производствените си дейности в община Земен и/или в съседна община, което да отрази върху задържане на икономически активното население на територията на общината. С цел привличането на стратегически инвеститори и разработването и предприемането мерки в тази посока община Земен може да направи анализ на възможностите за предлагане на съществуваща инфраструктура, към която би имало интерес от страна на бизнеса. От друга страна общината трябва да проучи възможностите за окрупняване на общински имоти, които да бъдат предоставени за целево безвъзмездно ползване от инвеститора за конкретно определен период, както и да обмисли възможни частични облекчения и/или напълно освобождаване на инвеститора от ангажимента да заплаща местни данъци и такси за определен период от време. И не напоследно място съвместно със своите съседни общини да разработят общинска и/или междуобщинска стратегия за привличането на преки чуждестранни инвестиции с участието на община Земен. От написаното до тук, следва че е необходимо да се изработят комплексни мерки, които да създадат сравнителни предимства на община Земен на областно ниво, а също и на национално ниво, за осъществяването на инвеститорски интерес на територията на общината.

	БДС по икономически сектори, млн. лв.								БВП на човек от населението, лв.	
	Общо	Селско, горско и рибно стопанство			Индустрия		Услуги		Общо	
2015	77125	661	3595	46	21158	180	52372	435	12449	6069
2016	81887	748	3828	46	23024	241	55035	461	13346	6977
2017	88369	833	4129	52	24821	273	59419	508	14464	7837
2018	95120	966	3698	48	24522	350	66899	568	15622	9157
2019	103383	969	3876	51	25893	302	73614	617	17170	9356

Източник: НСИ

За да има областта догонващо развитие по отношение на достигането на средните нива на БВП на човек от населението, то от една страна трябва да се търсят възможности за стимулиране на местните предприятия, а от друга - да се създадат условия и възможности за привличане на нови стратегически инвеститори в областта, което ще се отрази върху повишаване на производителността. От друга страна определено трябва да се търсят възможности за целенасочено икономическо въздействие от страна на държавата чрез допълнителни финансови и данъчни облекчения за инвеститори в райони със забавено икономическо развитие, а имайки предвид данните и въпреки ръста на БВП на човек от населението, то определено област Перник е един от тези райони, тъй като през разглеждания период се запазва в значителна степен разликата между областта и средните нива на БВП на човек от населението за страната.

По отношение на средната годишна работна заплата на наетите по трудово или служебно правоотношение в област Перник се наблюдава значително увеличение в секторите, чието финансиране се осъществява от държавата и е продукт на националната политика в областта на доходите, както се вижда от данните в следващата таблица.

Таблица 13. Средна годишна работна заплата по икономически дейности в област Перник за периода 2015-2019 г. (лв.)

Икономически дейности	2015	2016	2017	2018	2019
ОБЩО	7514	8449	9321	10321	11434
СЕЛСКО, ГОРСКО И РИБНО СТОПАНСТВО	7971	8342	8920	9975	10744
ДОБИВНА ПРОМИШЛЕНОСТ	8629	8975	10439	9653	12858
ПРЕРАБОТВАЩА ПРОМИШЛЕНОСТ	8146	9678	10999	12589	13969
ПРОИЗВОДСТВО И РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЕЛЕКТРИЧЕСКА И ТОПЛИННА ЕНЕРГИЯ И НА ГАЗООБРАЗНИ ГОРИВА
ДОСТАВЯНЕ НА ВОДИ; КАНАЛИЗАЦИОННИ УСЛУГИ, УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИ И ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ	8039	8234	9473	10318	11210
СТРОИТЕЛСТВО	6432	6967	6574	8748	9500

Икономически дейности	2015	2016	2017	2018	2019
ТЪРГОВИЯ; РЕМОНТ НА АВТОМОБИЛИ И МОТОЦИКЛЕТИ	6124	6616	7221	7942	8829
ТРАНСПОРТ, СКЛАДИРАНЕ И ПОЩИ	5629	7586	8049	8676	9055
ХОТЕЛИЕРСТВО И РЕСТОРАНТЪОРСТВО	4629	5076	5777	6109	6866
СЪЗДАВАНЕ И РАЗПРОСТРАНЕНИЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ТВОРЧЕСКИ ПРОДУКТИ; ДАЛЕКОСЪОБЩЕНИЯ	6296	8298	12126	9681	9380
ФИНАНСОВИ И ЗАСТРАХОВАТЕЛНИ ДЕЙНОСТИ	9871	10802	12877	11262	12371
ОПЕРАЦИИ С НЕДВИЖИМИ ИМОТИ	6296	7204	7738	8730	9393
ПРОФЕСИОНАЛНИ ДЕЙНОСТИ И НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ	6514	7235	8296	8700	9346
АДМИНИСТРАТИВНИ И СПОМАГАТЕЛНИ ДЕЙНОСТИ	4968	5355	5551	7349	7804
ДЪРЖАВНО УПРАВЛЕНИЕ	10238	11243	11906	12903	14324
ОБРАЗОВАНИЕ	8606	9270	10662	11839	14111
ХУМАННО ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ И СОЦИАЛНА РАБОТА	8804	10103	10684	11353	11788
КУЛТУРА, СПОРТ И РАЗВЛЕЧЕНИЯ	5337	6045	6630	7861	8718
ДРУГИ ДЕЙНОСТИ	5378	6404	6243	6854	7964

Източник: НСИ

В следващата таблица може да се проследи изменението на броя на зетите в област Перник по степен на образование в периода - от 2015 до 2020 г., и може да се види, че през 2020г. имаме рязък спад на броя на зетите спрямо 2019г. Определено усилията на органите на местното самоуправление в областта трябва да са насочени към планирането на политики и предприемането на мерки за задържането на икономически активното население с висше образование, както и стимулиране на останалите групи от населението за повишаване на образователно и квалификационните степени. Освен това всяка една от общините в областта трябва да се насочи към търсене на стратегически инвеститор, и то в сфери на дейности, притежаващи висока добавена стойност.

Таблица 14. Брой на зетите лица в област Перник за периода от 2015 до 2020г. по степен на образование (брой лица в хил).

	Общо	Висше	Средно	Средно с придобита професионална квалификация	Основно и по-ниско
2015	51,3	13,9	34,8	25,6	(2.6)
2016	50,0	11,4	36,0	27,0	(2.6)

	Общо	Висше	Средно	Средно с придобита професионална квалификация	Основно и по-ниско
2017	52,8	12,4	37,4	27,3	(3.0)
2018	52,7	13,4	35,7	27,4	3,7
2019	55,7	13,4	37,9	29,7	4,4
2020	54,1	15,2	35,4	27,7	(3.6)

Източник : НСИ

В следващата таблица се наблюдават основни показатели, характеризиращи социално-икономическото развитие на област Перник. От данните става ясно, че нараства средната годишна работна заплата на наетите в областта, но темповете, с които нараства броя на наетите лица по трудово и служебно правоотношение са незначителни. Наблюдаваните изменения на коефициентите на икономическа активност, заетостта, безработицата през разглеждания период са отчасти функция на отрицателния естествен и механичен прираст на населението в областта.

Таблица 15. Показатели, характеризиращи социално-икономическото развитие на област Перник в периода 2015-2019г.

	2015	2016	2017	2018	2019
Среден списъчен брой на наети лица по трудово и служебно правоотношение (брой)	27560	27148	27344	27704	27465
Средна годишна работна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение (лв.)	7514	8449	9321	10321	11434
Коефициент на икономическа активност - 15 - 64 навършени години(%)	72,7	70,7	71,4	72,1	77,5
Коефициент на заетост - 15 - 64 навършени години(%)	62,5	61,9	66,5	66,7	70,9
Коефициент на безработица (%)	14,0	12,4	(6.8)	7,5	8,2
Регистрирани в бюрата по труда безработни лица към 31.12.(брой)	5079	3624	3230	2764	2574
Чуждестранни преки инвестиции в нефинансовите предприятия към 31.12.(хил. евро)	178901,7	186558,1	204135,9	199061,6	186984,2

Източник: НСИ

Икономиката на област Перник предимно се е разгърнала в наличието на микропредприятия, като почти 93.5 % от предприятията за 2019г. са със служителите до 9 души. За петгодишния период, представен в следващата таблица се вижда, че изменения се наблюдава при дела на предприятията с от 10 до 49 заети лица и вече е 5,3% от всички предприятия на територията на областта докато относителния брой на предприятията с 50 до 249 заети лица и на големите предприятия е постоянен през разглеждания период.

Таблица 16. Относителен дял на предприятията по брой заети в общия брой на предприятията в област Перник за периода от 2015-2019г. (%)

	2015	2016	2017	2018	2019
Относителен дял на предприятията с до 9 заети лица в общия брой предприятия за областта	93,2	93,4	93,5	93,3	93,5
Относителен дял на предприятията с 10-49 заети лица в общия брой предприятия за областта	5,5	5,4	5,3	5,5	5,3
Относителен дял на предприятията с 50-249 заети лица в общия брой предприятия за областта	1,1	1,0	1,0	1,0	1,0
Относителен дял на предприятията с повече от 250 заети лица в общия брой предприятия за областта	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2

Източник: НСИ

След края на 2020г., както и 2021г. може да се очаква значително намаляване на дела на микро-, малките и средните предприятия. Очаква се да се задържи дялът на големите предприятия, понеже разполагат с по-голяма ликвидност и ще могат да устоят на предизвикателствата на настоящата криза, породена от COVID-19. Именно това е една от причините, поради които трябва да се обърне внимание и от местната власт да се насочат допълнителни усилия по отношение на създаване на сътрудничество с други общини в областта, чрез които съвместно да се предоставят и изградят сравнителни предимства на общините, с цел привличане на бъдещи стратегически инвеститори, както и по отношение на планирането на конкретни мерки за подпомагането на фирмите във възстановителния процес след края на пандемията.

От друга страна усилията не само на областната, но и на общинската администрация трябва да бъдат насочени към търсенето и осигуряването на възможности за подпомагане и стимулиране на развитието на микропредприятията, представляващи в преобладаващата си част активния фамилен (семеен) бизнес, чието подпомагане трябва да се превърне в приоритет на изпълнителната власт не само за област Перник, а за цялата страна. Причината е, че последиците за много малки фирми ще са фатални и няма да бъде сигурно, дали ще могат да се възстановят от тежката финансово-икономическа ситуация. Това е може би и една от най-важните насоки, върху които местните власти трябва да обърнат допълнително внимание, а именно да проучат възможностите и нагласите за развитие на 1304 броя активни предприятия, като потърсят възможност да ги подпомогнат в бъдещото им развитие и превръщането на част от тях в малки и средни предприятия, чрез което местната власт ще има реална възможност да осъществи косвено подпомагане на процесите по намаляване на безработицата в общината, а и в областта като цяло.

Таблица 17. Разпределение на фамилия бизнес в страната, за Югозападен район и за област Перник в периода 2015 -2019г.

Източник: НСИ

Год.	Брой на активните фамилни предприятия в година t			Брой на заетите лица в съвкупността на активните фамилни предприятия в година t			Брой на наетите лица в съвкупността на активните фамилни предприятия в година t			Дял на активните фамилни предприятия в година t			Дял на заетите лица в съвкупността на активните фамилни предприятия в година t			Дял на наетите лица в съвкупността на активните фамилни предприятия в година t		
	Общо за страната	Югозападен	Перник	Общо за страната	Югозападен	Перник	Общо за страната	Югозападен	Перник	Общо за страната	Югозападен	Перник	Общо за страната	Югозападен	Перник	Общо за страната	Югозападен	Перник
2015	103365	34322	1206	100,00	33,20	1,17	399414	124999	4540	100,00	31,30	1,14	319821	100447	3652	100,00	31,41	1,14
2016	104182	34913	1267	100,00	33,51	1,22	402852	127923	4738	100,00	31,75	1,18	317445	101509	3761	100,00	31,98	1,18
2017	104584	35268	1230	100,00	33,72	1,18	414831	128874	4436	100,00	31,07	1,07	327541	101730	3448	100,00	31,06	1,05
2018	104950	35792	1197	100,00	34,10	1,14	410833	127901	4269	100,00	31,13	1,04	323672	100537	3267	100,00	31,06	1,01
2019	103759	35261	1304	100,00	33,98	1,26	406598	129983	4381	100,00	31,97	1,08	320112	102965	3313	100,00	32,17	1,03

Пряката активна намеса на общината по отношение на подпомагане на фамилените предприятия може да бъде осъществена, например чрез създаване на регистър на предприятията в общината и идентифициране на проблемите им за развитие, както и подпомагането им при идентифицирането, създаването и управлението на процесите, отнасящи се до бъдещото им развитие. Впоследствие общинската администрация би могла да търси възможности за осигуряване на европейско или държавно финансиране за индивидуално консултиране и изготвяне на безплатни за бенефициентите бизнес планове и стратегии за развитие на собствения им бизнес. За осъществяването на едно такова сътрудничество могат да бъдат използвани възможностите на различните форми на публично-частните партньорства между отделните субекти, участващи в процеса. Трябва да се разработи проактивна политика, включваща мерки и индикатори, които да измерват и оценяват въздействието от приложените мерки, в противен случай областта, и в частност община Земен, ще са изправени пред възможни фалити на фамилен бизнеси. При евентуални фалити на фамилен бизнеси ще се стимулира допълнително миграционните процеси и загубите за цялата област, както и за община Земен ще имат непоправим характер, тъй като това са икономически активни лица, цели семейства, които ще търсят препитание на друго място.

Особености на пазара на труда

Определяйки особеностите на пазара на труда в община Земен съществено внимание трябва да обърнем върху равнището на безработица в сравнителен план - както за общините, съставляващи област Перник, така и в сравнение със средните нива на областта и страната. В следващата таблица се вижда, че равнището на безработица в област Перник за 2020г. е 5,8% , докато 2019г. е 4,4% или безработицата в областта се е увеличила с 1,4%, но независимо от това е под средните стойности за страната през разглеждания период. (по данните на Агенция по заетостта). Едновременно с това област Перник се нарежда след областите София-град (3,3%), Габрово(5,4%), Варна(5,6%) и по стойности на безработица за 2020г. Но, вглеждайки се по-внимателно в таблицата трябва да се отбележи само общините Перник и Радомир са под средните стойности за страната. Разбира се, с най-ниски стойности по равнище на безработица е община Перник, което красноречиво показва, че областният административен център има притегателна сила по отношение на икономически активните лица, като предлага сравнително повече възможности за развитие, в сравнение с другите общини. Но, не трябва да се пренебрегва факта, че областният административен център е близо до столицата и една огромна част от населението на областта осъществява ежедневни трудови миграции.

Таблица 18. Равнище на безработица средно за България и за област Перник и съставляващите я общини за периода 2019-2020г.

Равнище на безработица, %				
Страна/област/община		2020 г.	2019 г.	Прираст /п.п./
България	Средно за страната /България/	7,4	5,6	1,8
Област	Перник	5,8	4,4	1,4
Община	Брезник	10,3	8,4	1,9
Община	Земен	8,1	10,2	-2,1
Община	Ковачевци	12,8	11,1	1,7
Община	Перник	4,8	3,3	1,5
Община	Радомир	6,7	5,4	1,3
Община	Трън	21,2	21,5	-0,3

Източник: Агенция по заетостта

Освен това от данните в таблицата се наблюдава намаляване на равнището на безработица през представения период от 2019г. до 2020г. в община Земен с 2,1% което, вероятно от части се дължи на отрицателния механичен прираст и от части се дължи и на лицата преминаващи към зависимите групи на населението, а именно на лицата влизащи в пенсионна възраст, което също се отразява върху дела на регистрираните безработни лица. От данните от следващата таблица се вижда, че равнището на безработица е по-голямо сред жените спрямо мъжете в сравнителен план за 2019 г. и 2020 г. за област Перник.

Таблица 19. Разпределение на регистрираните безработни лица по пол за страната и за област Перник за 2020г и 2019г.

Област	2020 г.				Прираст спрямо 2019 г.			
	Жени	Дял	Мъже	Дял	Жени	Дял	Мъже	Дял
	Брой	%	Брой	%	Брой	%	Брой	%
За страната	137 092	56,8	104 321	43,2	32 662	0,4	23 484	-0,4
Перник	2 057	58,5	1 460	41,5	481	-0,8	378	0,8

Източник: Агенция по заетостта

След като от представените данни става ясно, че съществена разлика по отношение на пола няма, или поне не се откроява видимо при разпределението на регистрираните безработни лица, то ще представим регистрираните безработни лица по професионална структура.

Както се вижда от следващата таблица, най-голям е дялът на лицата, които са без квалификация, което е характерно не само за област Перник и за община Земен, но и за цялата страна. В областта регистрираните безработни лица, притежаващи работническа професия за 2020г. са 1147 души, докато регистрираните безработни специалисти са 862 души, но проблемът като цяло е в изключително големият дял на лицата, които са без

квалификация, които са 1507 души или 42% от всички регистрирани безработни лица са без квалификация, поради което всички съставляващи областта общини трябва да се включат в активното разработване на проекти за допълнителна квалификация и преквалификация на лицата без такава.

Таблица 20. Професионална структура на регистрираните безработни лица за област Перник за 2020г.

2020г.	Работническа професия		Специалисти		Без квалификация	
	Брой	Дял	Брой	Дял	Брой	Дял
За страната	59 550	24,7	57 168	23,7	124 694	51,7
Област Перник	1 147	32,6	862	24,5	1 507	42,9

Източник: Агенция по заетостта

Очаквано, трябва да се възприемат и данните от следващата таблица, която потвърждава, че лицата без квалификация са с основно образование, начално образование и по-ниско или общо 899 души (25,6%), докато броя на безработните лица със средно образование е най-голям или 2173 души, което всъщност е и обща тенденция за страната.

Таблица 21. Образователна структура на регистрираните безработни лица и дял от общия брой на безработните в област Перник

2020г.	Висше		Средно		в т.ч. средно професионално		Основно		Начално и по-ниско	
	Брой	Дял	Брой	Дял	Брой	Дял	Брой	Дял	Брой	Дял
За страната	33 658	13,9	111 549	46,2	80 472	33,3	36 986	15,3	59 219	24,5
Област Перник	445	12,7	2 173	61,8	1 543	43,9	393	11,2	506	14,4

Източник: Агенция по заетостта

В област Перник, както и конкретно в отделните общини съставляващи областта, трябва да се обърне допълнително внимание освен върху създаването на подходящи условия за развитие на бизнеса, но и за обучението, квалификацията и преквалификацията на лицата, които са с основно и по-ниско образование. Още повече, че живеейки в 21-ви век все по-голямо значение се отдава на информационните и комуникационни технологии като средство за търсене, предлагане и намиране на работа и въпреки увеличаването на достъпността и използваемостта на интернет, делът на населението с основно и по-ниско образование и на тези със средно образование се запазва относително еднакъв.

Предвид на факта, че с ниската образователната степен се свързва голям брой безработни лица в област Перник, то приоритетно трябва да се обърне внимание върху създаването на възможности за допълнително обучение, включително разработването на

програми за получаване на образователна степен чрез вечерни и/или съботно-неделни учебни занятия, с цел обхващане на тази група от безработните лица и предоставянето им на шанс за бъдеща реализация.

Таблица 22. Показатели характеризиращи образователния статус и достъпа до интернет в област Перник за периода 2015-2019г. (%)

	2015	2016	2017	2018	2019
Регистрирани в бюрата по труда безработни лица към 31.12.	5079	3624	3230	2764	2574
Относителен дял на населението на възраст между 25 и 64 навършени години с висше образование	22,6	18,6	19,9	23,8	21,4
Относителен дял на населението на възраст между 25 и 64 навършени години със средно образование	67,2	71,2	69,6	63,8	65,2
Относителен дял на населението на възраст между 25 и 64 навършени години с основно и по-ниско образование	10,3	10,2	10,5	12,4	13,4
Относителен дял на домакинствата с достъп до интернет	53,0	57,2	67,9	67,7	68,8
Относителен дял на лицата на възраст между 16 и 74 години, използващи регулярно интернет	54,0	54,5	57,7	74,0	74,2

Източник: НСИ

Представянето на групата на безработните по образователна структура не е достатъчно, за да може да се направи профил на безработните лица и да се търсят възможности за реализация на различни политики и прилагането на различни мерки, както на национално, така и на местно ниво. Поради тази причина трябва да се анализира и възрастовото разпределение на безработните лица. На първо място в следващата таблица ще представим средногодишния брой на безработните лица във възрастовите граници на младежи до 24 г. и до 29 г. Данните от таблицата не са изненадващи, тъй като населението в тези възрастови групи в област Перник е почти еднакво активно на пазара на труда и в процентно отношение стойностите са равни или близки до средните за страната и това ни показва, че младите поколения са по-силно мотивирани и търсещи възможности за себerealization.

Таблица 23. Средногодишен брой на безработните младежи до 24 г. и до 29 г. за страна и за област Перник

	2020г.				Прираст спрямо 2019 г.			
	Младежи до 24 г.		Младежи до 29 г.		Младежи до 24 г.		Младежи до 29 г.	
	Брой	Дял (%)	Брой	Дял (%)	Брой	Дял (%)	Брой	Дял (%)
Общо за страната	12 504	5,2	30 854	12,8	3 273	0,2	6 857	-0,2
Област Перник	182	5,2	465	13,2	46	0,0	127	0,5

Източник: Агенция по заетостта

Картината е по-различна по отношение на населението във възрастовата група над 50 години, което всъщност си има и своите обясними причини, тъй като безработните лица над 50 години притежават определени трудови навици, водят по-уседнал и спокоен начин на живот, а и много трудно биха предприели нови и непознати за тях начинания. Освен това мобилността при тях е по-трудно осъществима. Предвид на факта, че от една страна се предполага, че притежават изграден социален статус в местната общност, от друга страна голяма част от безработните в тази възрастова група са семейни, имат деца и възрастни родители, за които трябва да полагат грижи. Това са част от причините средногодишният брой на безработните лица във възрастовата група над 50 години да бъде близо до граница на средните стойности за страната. Високият дял на безработни лица в тази възрастова група съвсем естествено се обяснява с отрицателния естествения прираст, с тенденцията за застаряване на населението, както и с отрицателния механичен прираст. Всяка една малка община, каквато е и община Земен трябва да насочи вниманието си към формиране на политики и предприемане на мерки за включване на възрастното население /над 50 и повече години/ като скрит потенциал за социално-икономическо развитие. За целта трябва да се търсят възможности за реализация на програми за задържането им по-дълго време на пазара на труда.

Таблица 24. Средногодишен брой на регистрираните безработни лица над 50-годишна възраст за област Перник

Показатели	2020 г.		Прираст спрямо 2019 г.	
	Брой	Дял (%)	Брой	Дял (%)
Общо за страната	94 089	39,0	20531	-0,7
Област Перник	1 340	38,1	315	-0,5

Източник: Агенция по заетостта

Предвид откритите възрастови зависимости при регистрираните безработни лица, трябва да се обърне внимание и върху цикличността при регистрациите на лица като „безработни“. Както се вижда от следващата таблица в област Перник намалява дела на лица регистрирани се като продължително безработни над една година. В следващите години ситуацията вероятно ще се промени, тъй като липсват предпоставки за социално-икономически подем, както в областта, така и за община Земен, независимо, че се наблюдава постоянна тенденция към намаляване на дела на продължително безработните лица, в резултат, можем да очакваме дял на продължително безработните лица в област Перник да се доближи до средните стойности за страната.

Таблица 25. Средногодишен брой на продължително безработните лица, регистрирани в бюрата по труда над 1 година в област Перник.

	Продължително безработни лица				Прираст спрямо 2019 г.	
	2020г.		2019 г.		Брой	Дял (%)
	Брой	Дял (%)	Брой	Дял (%)		
Общо за страната	47 263	19,6	47 871	25,8	-608	-6,3
Област Перник	385	10,9	449	16,9	-65	-6,0

Източник: Агенция по заетостта

Определено съществува теоретико-практична възможност за промяна в данните и показателите през следващите години, която е в пряка зависимост от степента на усвояемостта на средства по европейските програми, но предстоящата финансовата и икономическа криза в резултат от пандемията, причинена от разпространението на COVID-19, не могат да не дадат своето възпиращо отражение.

Поради тази причина се налага изключително активна държавна намеса, която трябва да бъде ориентирана към постигането на дълготраен ефект, т.е. търсене на стратегически инвеститори, които да открият производствени мощности на територията на област Перник. Единствено чрез приложението на комплексен подход и общи усилия между всички общини съставляващи област Перник ще може да се излезе от негативната спирала, поддържаща малките общини в областта на командно дишане. 2020г., както и 2021г. ще се отразят изключително негативно върху бизнеса в страната, а и по места, е необходимо ресорните институции да предвидят мерки за повишаване на субсидираната заетост с цел да подпомогнат част от уязвимите групи в обществото, които ще останат без работа.

3. Анализ на демографското развитие в община Земен

Брой и динамика на населението

Едни от най-големите предизвикателства, пред които е изправена Европа и съвременните модерни общества в настоящето и бъдещите десетилетия, са свързани с тенденциите в демографските процеси. Тези проблеми са със силно диференциран характер в отделните региони, въпреки че се открояват и общи черти. Политическите и икономическите трансформации в Централна и Източна Европа, след 1989 г., оказват решаващо влияние върху демографското развитие на населението в тези държави.

Демографските тенденции най-общо могат да бъдат обобщени в следните акценти: намаляване на броя на населението, ниска раждаемост, застаряване и концентрация на населението в големите агломерации, нарушаване на основните структури на населението, задълбочаване на регионалните демографски диспропорции, както и специфичните за страните в преход, по-високи нива на смъртност и интензивна външна миграция. България не прави изключение от тези тенденции. Особеностите в историческото, икономическото, етнокултурно развитие на страната предопределят характера в демографските процеси. Неблагоприятните количествени промени на демографските параметри в България достигат такива прагови състояния, при които се наблюдава трайна дестабилизация в режима на възпроизводство на населението. Демографската ситуация в България се характеризира с продължаващо намаляване и застаряване на населението, ниски нива на раждаемост и високи нива на обща смъртност. Като резултат, страната изпадна в дълбока демографска криза. Тя се отличава със силно диференциран характер в отделните части на страната, въпреки открояващите се много общи черти. Наблюдава се задълбочаване на дисбаланса в териториалното разпределение на населението, като единствено големите градове се характеризират с относителна демографска стабилност, на фона на влошаващата се демографска ситуация в страната.

Една от основните цели на настоящия анализ е даде обективна картина за съвременното демографско състояние на община Земен и да очертае демографските предизвикателства, пред които е изправена.

Основният демографски показател, характеризиращ населението е неговия брой. Той е резултативна величина от съвкупното влияние на естественото и механичното движение. Броят на населението на дадено селище се формира от три негови компонента: естествен прираст, механичен прираст и административни промени в неговия обхват.

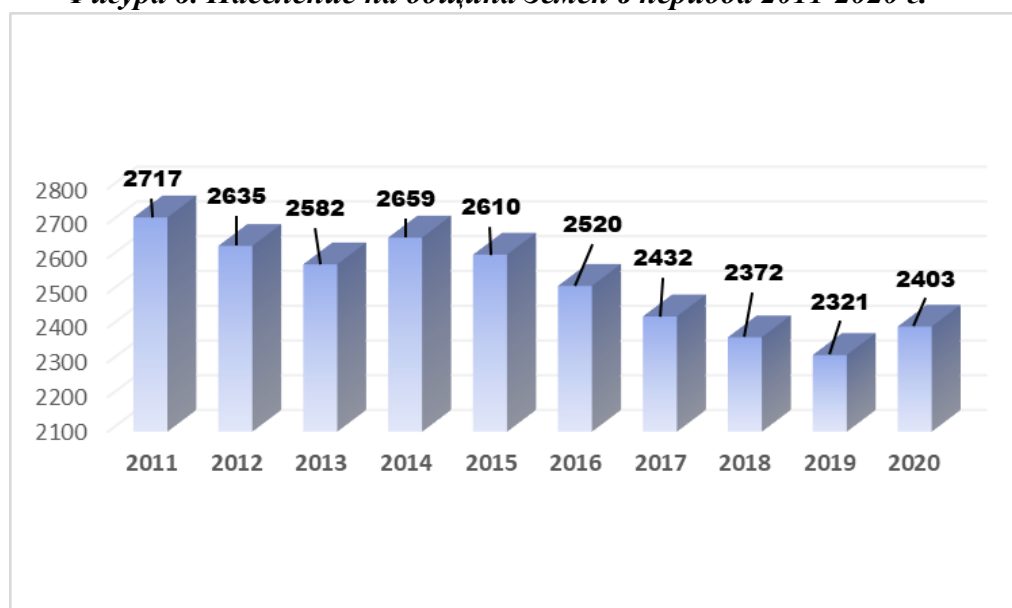
План за интегрирано развитие на община Земен за периода 2021-2027 г.

Оценката на съвременното състояние и тенденции в измененията на демографските процеси и явления обуславят сегашното и бъдещото развитие на човешките ресурси в града както в количествено, така и в качествено отношение, което прави демографския анализ изключително важен.

Динамиката в броя на населението е проследена според преброяванията на населението (от 2011 г.) и според текущата демографска статистика.

Данните от текущата демографска статистика показват, че в община Земен към 2020 г. населението наброява 2 403 д. (по данни от НСИ), което съставлява 2% от населението на област Перник, което по данни на НСИ към 2020 г. е 120 426 д. Общината се нарежда на пето място сред шестте общини в областта по численост на населението след Перник, Радомир, Брезник и Трън. Населението на общината съставлява 0,03% от населението на страната и 0,1% от населението на Югозападен район.

Фигура 6. Население на община Земен в периода 2011-2020 г.

Източник: НСИ, <https://www.nsi.bg/bg>

През разглеждания период (2011 г. и 2020 г.) населението в община Земен е намаляло от 2 717 д. на 2 403 д. или с 314 д., което представлява 11,1%.

През последните 10 години се наблюдава тенденция за намаляване на броя на населението в община Земен, като тази тенденция е характерна за страната, Югозападен район и област Перник.

Таблица 26. Динамика в броя на населението по териториални единици

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
България	7327224	7284552	7245677	7202198	7153784	7101859	7050034	7000039	6951482	6916548
ЮЗР	2131233	2128783	2127618	2125212	2121185	2115344	2108394	2102205	2094260	2085071
Перник	131987	130240	128696	127048	125456	123770	122421	120880	119190	120426
Земен	2717	2635	2582	2659	2610	2520	2432	2372	2321	2403

Източник: НСИ, <https://www.nsi.bg/bg>

Негативните изменения в броя на населението през последните десет години са един от основните неблагоприятни фактори за бъдещото демографско и социално-икономическо развитие на общината. То води до промени, свързани със съкращаване на работната сила, възпроизводствения потенциал в общината, обезлюдяване на малките населени места и миграционни потоци на млади хора в активна, репродуктивна възраст извън границите на Земен.

В демографското развитие на община Земен се наблюдават три основни етапа:

- нарастване на населението по естествен път (1934–1956г.);
- нарастване на населението по естествен и механичен път (1956–1985 г.);
- намаление на населението за периода 1989–2011 г. Тенденцията за намаляване на населението на община Земен е в сила и към 2020 г.

Община Земен се състои от 18 населени места - 1 град и 17 села. Най-голяма концентрация на населението в община Земен има в града - общинският център град Земен, с население от 1 467 жители (2020 г.), а второто по брой на население населено място – с. Пещера е с население от 143 д. към 2020 г., като на последните места по брой на населението се нареждат селата Раянци и Падине.

Гъстотата на населението в общината е 9,5 д./км². (2020 г.), което е под средната стойност за страната – 62,3 д./км², за област Перник – 50,4 д./км², както и под средната стойност за Югозападен район – 102,7 д./км².

За периода 2011-2020 година движението на населението в община Земен показва една тенденция за намаление - характерна и за градското, и за селското население.

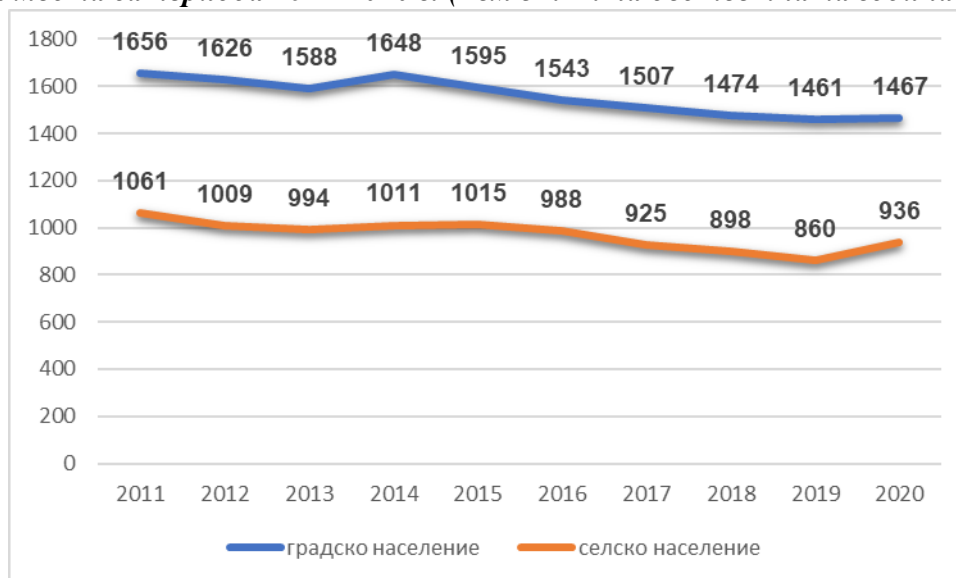
**Таблица 27. Брой на населението на община Земен по населени места 2011-2020 г.
(към 31.12. на съответната година - брой)**

Населени места	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Земен	2717	2635	2582	2659	2610	2520	2432	2372	2321	2403
с. Беренде	34	32	30	30	29	27	23	22	20	18
с. Блатешница	95	95	85	89	84	79	71	68	71	87
с. Враня стена	37	35	31	30	37	36	32	28	28	30
с. Габровдол	47	43	44	42	44	48	45	46	46	43
с. Горна Врабча	43	42	40	40	41	41	41	44	34	37
с. Горна Глоговица	39	38	37	42	43	41	38	36	31	34
с. Дивля	158	150	151	148	151	139	136	128	124	121
с. Долна Врабча	19	17	17	16	15	15	13	9	16	16
с. Жабляно	98	89	90	107	111	103	103	95	92	107

Населени места	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
гр. Земен	1656	1626	1588	1648	1595	1543	1507	1474	1461	1467
с. Калотинци	71	63	63	72	73	71	64	60	48	57
с. Одраница	17	17	16	15	15	14	13	14	12	16
с. Пещера	157	151	146	142	137	136	131	127	125	143
с. Раянци	8	7	8	12	13	11	11	10	10	10
с. Смиров дол	11	11	20	15	23	20	17	18	17	18
с. Елов дол	42	42	40	41	36	35	47	40	34	34
с. Мурено	84	82	79	76	71	68	64	60	57	55
с. Падине	16	15	13	11	10	10	11	11	10	7

Източник: НСИ, <https://www.nsi.bg/bg>

Фигура 7. Брой на населението на община Земен в гр. Земен и в останалите населени места за периода 2011-2020 г. (към 31.12. на съответната година - брой)

Източник: НСИ, <https://www.nsi.bg/bg>

Както се вижда от фигурата населението и в гр. Земен и в селата на общината намалява за периода 2011-2020 г. В селата населението е намаляло с 11,8% от 2011 г. насам, а в град Земен – с 11,4%.

Относителният дял на градското население е 61% при средно 73% за страната, а дялът на селското население е 39%. Това се дължи на факта, че основна част от населението (1 467 д.) е концентрирана именно в град Земен, поради наличието на здравни, образователни, социални обекти.

По данни на НСИ за 2020 г. в общината има села с население под 500 души, като с над 100 души са селата Пещера (143 д.), Дивля (121 д.) и Жабляно (107 д.). С население под 100 души са останалите села Блатешница (87 д.), с. Калотинци (57 д.), с. Мурено (55 д.), с. Габровдол (43 д.), с. Горна Врабча (37 д.), с. Горна Глоговица (34 д.), с. Елов дол (34 д.), с.

Враня стена (30 д.), с. Беренде (18 д.), с. Смиров дол (18 д.), с. Одраница (16 д.), с. Долна Вrabча (16 д.), с. Раянци (10 д.) и с. Падине (7 д.)

Демографската ситуация на община Земен се определя от много фактори, обусловени от историческо развитие, социално-икономическо развитие, както и възрастова, полова, образователна, етническа структури на населението, раждаемост, смъртност, брачност, разводимост и миграции.

Процесът на обезлюдяване в общината е проблем, тъй като създава затруднения, свързани с функционирането на важни обекти на здравната и образователната инфраструктура – детски заведения, училища, здравни заведения за доболнична помощ.

Всички тези процеси са свързани с влошаване качеството на живот в община Земен, което води до засилване на миграционните процеси предимно на млади хора в активна и репродуктивна възраст към други градове на страната или в чужбина, липса на работни места, липса на обекти на социална, здравна и образователна инфраструктура.

Структури на населението

Полова структура

Съществено влияние върху демографските процеси оказва половата структура на населението, която до голяма степен се влияе от процесите свързани със смъртността, раждаемостта, продължителността на живота и миграционната подвижност на мъжете и жените. От принадлежността към съответния пол зависи участието на индивида в естественото възпроизводство, мястото в семейството, социалния статус и участието в трудовия процес. С нарастването на възрастта съотношението между половете до голяма степен се определя от смъртността, която е по-висока сред мъжете, отколкото сред жените над 40-годишна възраст. През годините не се наблюдава съществена промяна в половата структура на населението.

Задълбочаването на този дисбаланс се дължи от една страна на застаряване на населението, тъй като жените се отличават с по-висока средна продължителност на живот, а мъжете са с по-висока смъртност отколкото при жените след 45 годишна възраст. Друга причина за нарастване на дисбаланса е по-високият коефициент на заселване и по-ниският интензитет на изселване при жените в сравнение с мъжете.

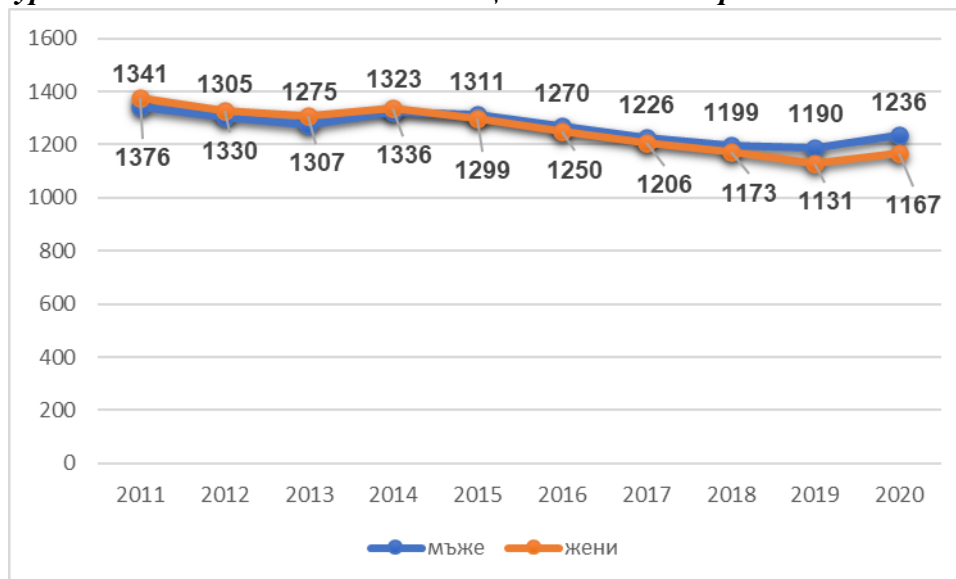
Интересно е, че на територията на община Земен се наблюдава тенденция за превес на мъжете над жените, което може да се дължи на по-високият интензитет на изселване при жените. Въпреки че на 100 момичета се раждат между 104 и 107 момчета, във високите

План за интегрирано развитие на община Земен за периода 2021-2027 г.

възрасти се наблюдава превес на жените, тъй като те имат по-голяма продължителност на живота.

Към края на 2020 г. в община Земен мъжете са 1 236, а жените – 1 167. Тези данни показват, че съотношението между мъжете и жените е 51,4% към 48,6%. На областно ниво съотношението е обратното мъже/жени - 48,6% към 51,4%.

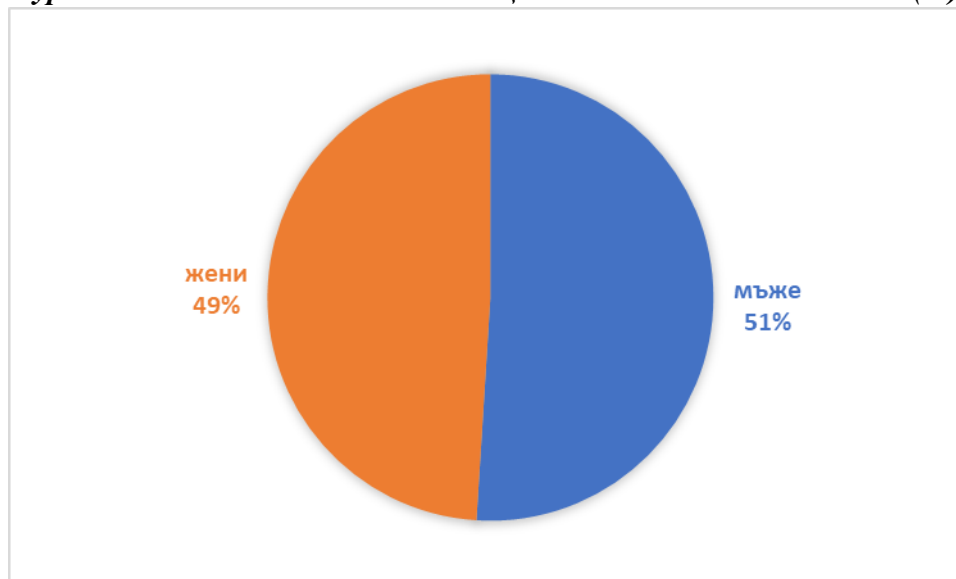
Фигура 8. Полово съотношение в община Земен за периода 2011-2020 г.

Източник: НСИ, <https://www.nsi.bg/bg>

През половината от разглеждания период се запазва тенденцията за превес на жените спрямо мъжете, а от 2015 г. започва тенденция за превес на мъжете над жените, която е и до днес, като средно на 102 мъже се падат 98 жени.

Фигура 9. Полово съотношение в община Земен към 31.12.2020 г. (%)

Източник: НСИ, <https://www.nsi.bg/bg>

Таблица 28. Полова структура по населени места в община Земен към 31.12.2020 г.

	2020		
	Общо	Мъже	Жени
Земен	2403	1236	1167
с. Беренде	18	7	11
с. Блатешница	87	55	32
с. Враня стена	30	19	11
с. Габровдол	43	22	21
с. Горна Врабча	37	16	21
с. Горна Глоговица	34	19	15
с. Дивля	121	58	63
с. Долна Врабча	16	11	5
с. Жабляно	107	58	49
гр. Земен	1467	753	714
с. Калотинци	57	31	26
с. Одраница	16	8	8
с. Пещера	143	69	74
с. Раянци	10	8	2
с. Смиров дол	18	12	6
с. Елов дол	34	19	15
с. Мурено	55	23	32
с. Падине	7	2	5

Източник: НСИ, <https://www.nsi.bg/bg>

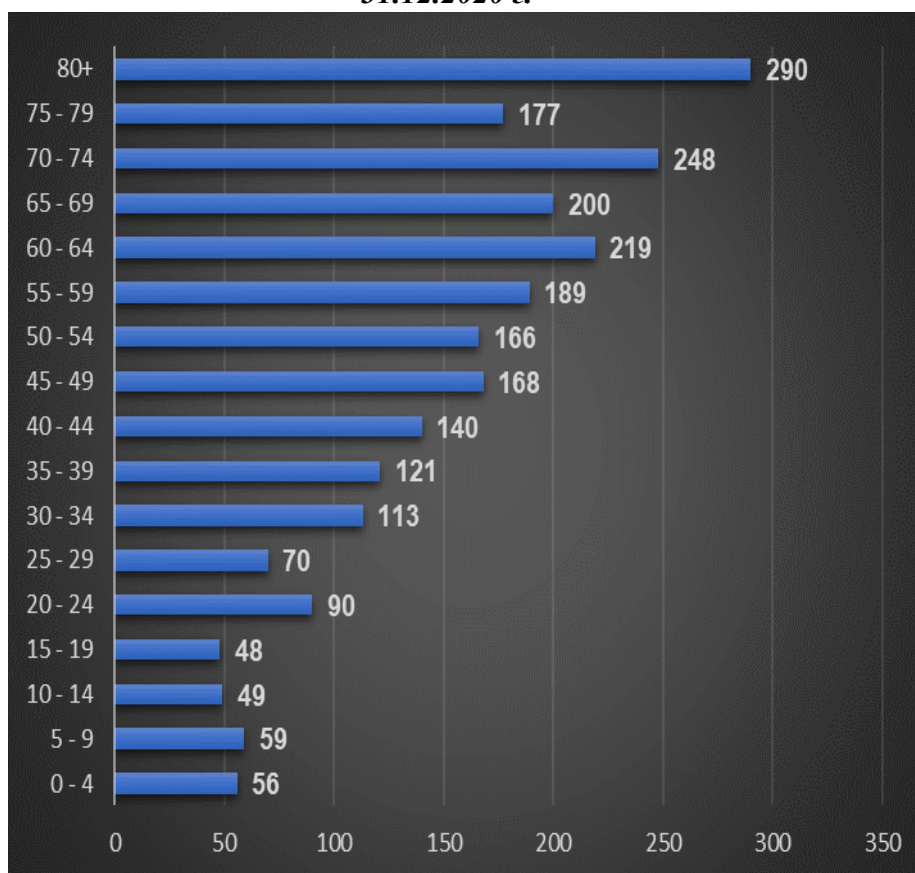
По отношение на половата структура в населените места на общината, има някои села, в които жените преобладават над мъжете – Беренде, Горна Врабча, Дивля, Пещера, Мурено и Падине.

Възrastова структура

Възrastовата структура представлява разпределение на населението по възрастни групи, което дава представа, дали се наблюдава прогресивен (превес на поколението на децата), регресивен (превес на поколението на прародителите) и стационарен (относително равенство на децата и прародителите) тип възрастна структура.

Факторите, които влияят за натрупване на населението във високите възрасти и водещи до застаряване, са ниската раждаемост, сравнително високата продължителност на живота, изселването на хора в активна възраст и формираният в следствие на това демографски дисбаланс в съотношението младо/възрастно население.

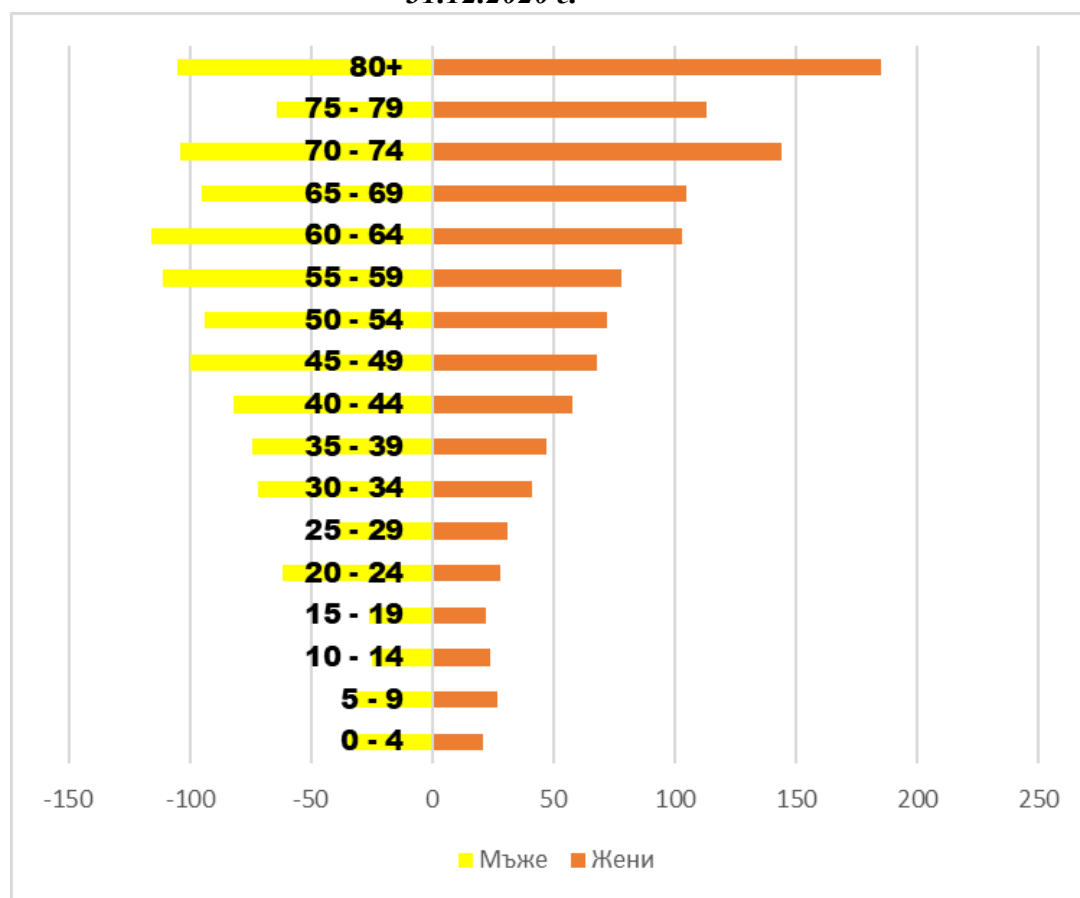
Фигура 10. Разпределение на населението в община Земен по възрастови групи към 31.12.2020 г.

Източник: НСИ, <https://www.nsi.bg/bg>

Възrastовата структура на населението в община Земен показва акумулиране на населението във високите възрасти над 60 години (най-голям е дялът на населението във възрастния интервал 80+ години), а най-малка е кохортата (15-19 г.). Това се обуславя от нарастващата продължителност на живота, от една страна, и емиграционната активност на младите хора.

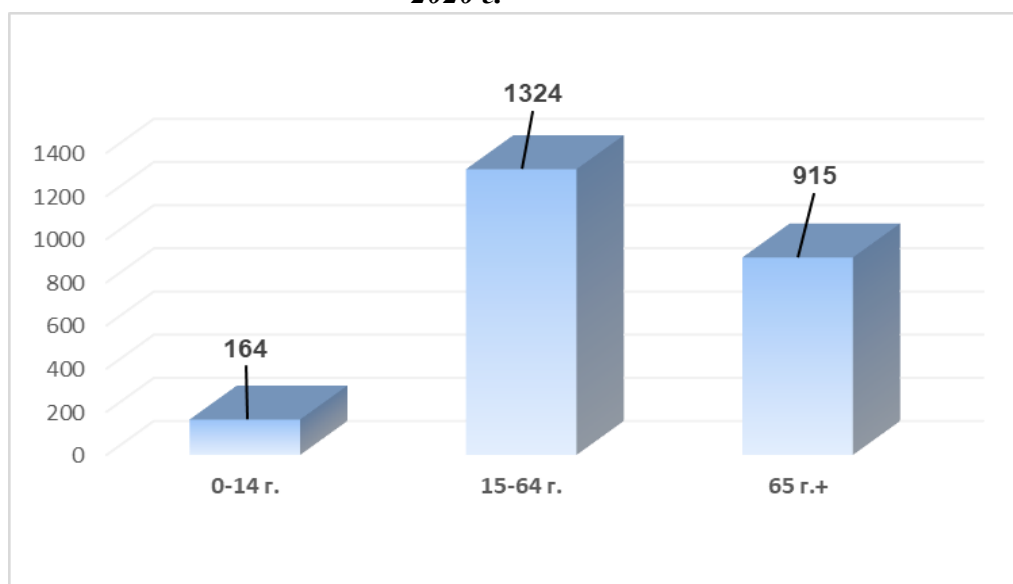
Фигура 11. Полово-възрастова пирамида на населението в община Земен към 31.12.2020 г.

Източник: НСИ, <https://www.nsi.bg/bg>

На фигурата ясно се вижда полово-възрастовото разпределение на населението в община Земен към 31.12.2020 г. Мъжете преобладават над жените от 0-64 г. абсолютно във всички възрастови групи, а жените преобладават над 64 години. Най-голямата група при мъжете е (60-64г.), а при жените (80+г.), т.е в пенсионна възраст при жените и пред пенсионна при мъжете, което неминуемо се отразява и ще се отразява все повече върху дефицита на работна ръка на пазара на труда.

Фигура 12. Разпределение на населението по възрастови групи в община Земен за 2020 г.

Източник: НСИ, <https://www.nsi.bg/bg>

Както се вижда от фигурата населението над 65 години в община Земен има превес над населението от 0-14 години със 751 д., което показва, че възрастовата структура е регресивен тип, което се дължи на ниската раждаемост, породена от емиграционната активност сред младите хора, а това от своя страна води до акумулиране на население във високите възрасти, което представлява заплаха за бъдещото формиране на трудоспособния контингент.

Трудоспособен контингент

В пряка връзка с възрастовата структура е трудоспособният контингент на общината, който включва лицата от начална до пределна трудова възраст. Трудоспособният контингент в общината показва нисък дял на лицата в под трудоспособна възраст, по-висок дял на лицата в над трудоспособна възраст, прогресивно намаляване на населението в трудоспособна възраст, което се дължи на ниската раждаемост и води до натрупване на население във високите възрасти, а това представлява заплаха за бъдещото формиране на трудоспособния контингент.

Тази тенденция е характерна не само за община Земен, но и за областта, и за цялата страна.

Ниската раждаемост и миграциите на предимно млади хора в бъдеще ще доведат до прогресивно намаляване на работната сила.

Таблица 29. Трудоспособен контингент в община Земен за периода 2011-2020 г.

		2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Община Земен	Общо	2717	2635	2582	2659	2610	2520	2432	2372	2321	2403
	Под трудоспособна възраст	206	206	197	198	186	177	166	173	162	174
	В трудоспособна възраст	1256	1227	1198	1268	1264	1219	1183	1158	1167	1227
	Над трудоспособна възраст	1255	1202	1187	1193	1160	1124	1083	1041	992	1002

Източник: НСИ, <https://www.nsi.bg/bg>

В процентно отношение делът на населението в под трудоспособна, трудоспособна и над трудоспособна възраст през 2020 г. е както следва 7,2%:51,1%:41,7%, а за страната съотношението е 15,4%:59,8%:24,8%. В заключение на изведените данни, делът на населението в над трудоспособна възраст превишава значително населението в под трудоспособна възраст, като в същото време трудоспособното население в общината е със стойности по-ниски от средните за страната.

Таблица 30. Трудоспособен контингент в страната, областта и община Земен за периода към 31.12.2020 г.

	Под трудоспособна възраст	Трудоспособна възраст	Над трудоспособна възраст
България	1064035	4139056	1713457
Област Перник	15998	69745	34683
Община Земен	174	1227	1002

Източник: НСИ, <https://www.nsi.bg/bg>

Възпроизводството на трудоспособното население се характеризира най-добре чрез коефициента на демографско заместване, който показва съотношението на броя на влизащите в трудоспособна възраст (15-19 г.) – 48 д. и броя на излизащите от трудоспособна възраст (60-64 г.) – 219 д. Коефициентът на демографско заместване за община Земен е 21,9%, който е много нисък спрямо стойностите за страната и за Югозападен район. България е с един от най-обезпокоителните коефициенти на демографско заместване – 100 на 66, което означава, че 100 излизащи от трудоспособна възраст се заместват само от 66 влизащи в трудоспособна, което означава че има остър дефицит на работна ръка на пазара на труда. В община Земен, коефициентът е още по-негативен, като 100 излизащи от трудоспособна възраст, се заместват само от 21 влизащи в нея. Това със сигурност означава невъзможност пазара на труда да осигури необходимата за бизнеса работна ръка.

Друг важен показател, свързан с трудоспособния контингент е възрастовата зависимост. Този коефициент показва броя на лицата от населението в „зависимите“ възрасти (населението под 15 и на 65 и повече години) на 100 лица от населението в „независимите“ възрасти (от 15 до 64 години). Изчислява се в проценти - % Този коефициент за община Земен е 81,5%, при средно за страната 56,4%, което означава, че е по-голямо демографското натоварване на активното население в община Земен спрямо средното за страната.

Етническа структура

Друга важна характеристика на населението се явява етническата структура. Тя дава представа за разпределението на населението по етноси, което е важна част в анализа на демографската ситуация на всяка една територия. Данните, използвани за анализа на етническата структура са от последното преброяване през 2011 г., тъй като етническата принадлежност на населението в България се отчита само на преброяванията.

Разпределението на населението на община Земен по етническа принадлежност по данни от преброяването през 2011 г. показва, че към българската етническа група се е самоопределило 97,7% от общото население на общината, към турската – 0,4%, а към ромската – 1,5% и друга - 0,2%, като не се самоопределят 0,2%. Основно вероизповедание е източноправославното християнство.

Таблица 31. Етническа структура в община Земен през 2011 г.

Етническа група	Общо
Община Земен	2 717
В т.ч. отговорили	2 713
Българска	2 655
Турска	11
Ромска	41
Друга	4
Не се самоопределят	2

Източник: НСИ, <https://www.nsi.bg/bg>

Възпроизводство на населението

Възпроизводството на населението представлява непрекъснатата смяна на поколенията на родителите с поколенията на децата и това се случва чрез процесите на раждаемост, смъртност, брачност, разводимост. Възпроизводството се характеризира с коефициентите за раждаемост и смъртност.

В последните години както в страната, така и за Югозападен район, област Перник и община Земен, се забелязват някои негативни демографски тенденции и процеси, свързани с намаляваща раждаемост, увеличаваща се смъртност, засилени миграционни процеси към по-големите градове в страната или в чужбина и вследствие на това обезлюдяване на малките населени места.

Раждаемостта зависи от много фактори като стандарт на живота, качество на здравните услуги, брачност, ниво на образование, промяна в репродуктивното мислене и

тенденцията младите хора да искат в по-късен период от живота си да имат деца, по-големи изисквания към брачния партньор и др.

Общата раждаемост в страната показва тенденции на намаление през целия разглеждан период. Една от причините е в характера на демографската трансформация, тъй като от началото на 90-те години на XX век населението навлиза в четвъртата фаза на демографския преход.

Съвременният тип възпроизводство се характеризира с успоредно намаляване на раждаемост и смъртност, като първоначално изпреварващо намалява смъртността, а после раждаемостта, докато накрая не се изравнят, което резултира в нулев естествен прираст.

В последните десетина години обаче много важен фактор, влияещ върху раждаемостта е намаляващия контингент на жените в най-фертилните възрасти 19-34г., както и изцяло новите репродуктивни семейни модели, които се оформят в резултат на 5-те демографски феномена на модерната епоха:

- **Устойчивият двудетен, а вече и едnodетен модел на семействата** - за да има разширено възпроизводство, т.е поколението на децата да превишава това на родителите на една семейна двойка трябва да се падат средно над 2,2 деца.

- **Семейното планиране** – ако в миналото броят на децата е зависел само от репродуктивните способности на родителите и това колко са могли да оцелеят при тогавашните примитивни условия на живот и липсата на медицина, то днес все повече семейни двойки планират не просто колко деца да имат, а и кога да ги имат, съобразено с образование, кариера, материални придобивки.

- **Кохабитатното съжителство (т.нар. свободни бракове)** – над 60% от двойките между 20 и 40 години в ЕС живеят на семейни начала без реално да сключват брак, което води до силен психологически натиск и страх при жените и съответно по-ниски репродуктивни нагласи.

- **Късните бракове и късните раждания** – такава демографска категория има само за жените и тя е свързана с лимита на тяхната фертилна възраст 49 години. Под ранни бракове в демографията се има предвид сключени при жените до 21 годишна възраст, а под късни сключени след 27 годишна възраст. Колкото по-късно е сключен брака, толкова по-късно идва първото раждане и съответно остават по-малко години до края на фертилния период за второ и трето раждане. В света, в който живеем жените се стремят да заемат полагаемото им се равностойно и достойно място в обществото (което са нямали в нито една предходна епоха от човешкото развитие), а това е свързано с взимане на все по-високо и качествено образование, за което е необходимо физическо време, правене на кариера,

търсене и утвърждаване на място в обществото и в крайна сметка до отлагане на брака и първото раждане.

- **Доброволният отказ от поколение** – не, че толкова много хора се отказват доброволно да имат деца, а отлагат по различни образователни, кариерни и икономически причини до момент, в който вече физически не могат да имат деца. Стерилитетът при хората в активна възраст вече се определя, като пандемия в Европа и се дължи на стресовия начин на живот, замърсената природна среда и най-вече изкуствените храни, с които се храним. България не прави изключение, над 150 000 са двойките в активна репродуктивна възраст, които желаят да имат деца, но не могат по някакъв физиологичен проблем.

По данни от текущата демографска статистика за периода 2011-2020 г. броят на живородените лица в община Земен варира, като за 2011 г. са родени 11 деца, а за 2020 г. живородените деца са 14. Раждаемостта в общината остава ниска поради акумулирането на все повече хора в след фертилна възраст, което се дължи на факта, че младите хора в активна репродуктивна възраст напускат пределите на общината. Както се вижда от таблицата броят на живородените деца през разглеждания период варира, като най-много деца са родени през 2012 г. и 2013 г., а най-малко през 2016 г.

Таблица 32. Живородени по години в община Земен за периода 2011-2020 г.

Живородени по години	Абсолютен брой
2011	11
2012	18
2013	18
2014	15
2015	14
2016	8
2017	12
2018	15
2019	17
2020	14

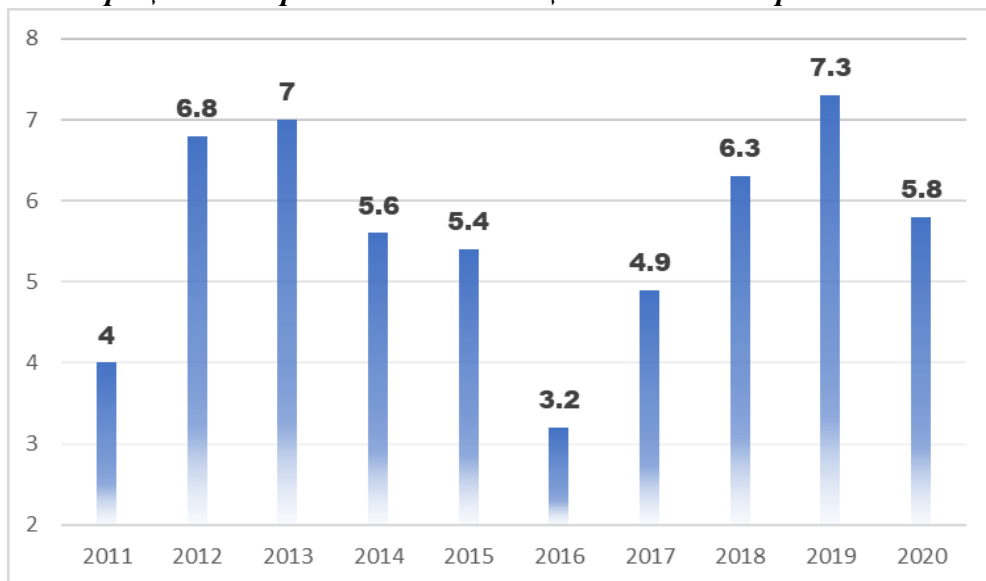
Източник: НСИ, www.nsi.bg

През 2020 г. коефициентът на раждаемост в община Земен е 5,8‰, като се отчита спад с 1‰ спрямо 2012г. (6,8‰), което се дължи на намаляващия брой на жени във фертилна възраст, в резултат на завишения процент на изселване на хора от тези възрастови кохорти и намаляването на репродуктивния контингент население, поради навлизането в детеродна възраст на поколението раждано в годините на най-сериозна демографска криза в България.

План за интегрирано развитие на община Земен за периода 2021-2027 г.

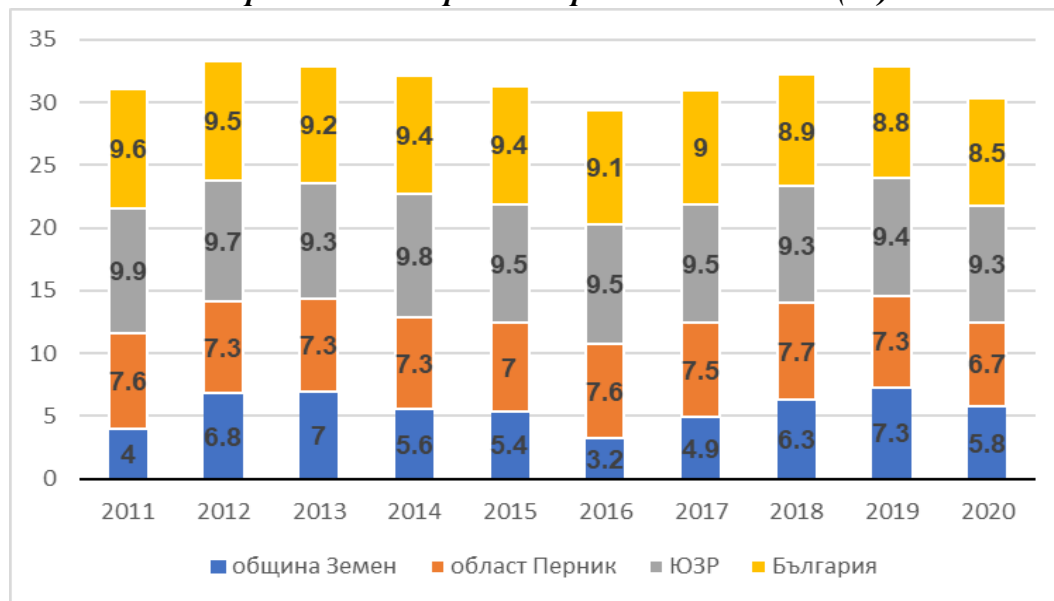
Коефициентът на раждаемост в общината е със стойности по-ниски от тези за страната (8,5‰), Югозападен район (9,3‰) и област Перник (6,7‰).

Фигура 13 Коефициент на раждаемост в община Земен за периода 2011-2020 г.

Източник: НСИ, www.nsi.bg

Фигура 14. Коефициент на Раждаемост в община Земен, област Перник, Югозападен район и България за периода 2011-2020 г. (‰)

Източник: НСИ, www.nsi.bg

В последните години се наблюдава много силна тенденция за нарастване броя на живородените извънбрачни деца, които за 2020 г. са 11 или 78,6% от всички родени деца в общината (14 живородени деца към 2020 г.) спрямо 3 брачни или 21,4%.

В последните години прави впечатление, че се покачва средната възраст на майката при раждане на първо дете, което се определя от влошеното социално-икономическо

развитие, което рефлектира върху репродуктивната нагласа на бъдещите родители, които не са готови при такива условия да отглеждат деца.

Таблица 33. Брой живородени деца по възраст на майката

	Общо	под 20	20 - 24	25 - 29	30 - 34	35 - 39	40 - 44	45 +
2011 г.	11	-	6	2	1	2	-	-
2012 г.	18	1	4	8	4	1	-	-
2013 г.	18	2	6	4	4	2	-	-
2014 г.	15	-	4	5	3	2	1	-
2015 г.	14	-	3	4	4	1	2	-
2016 г.	8	1	3	-	3	1	-	-
2017 г.	12	-	4	4	2	1	1	-
2018 г.	15	2	5	3	2	3	-	-
2019 г.	17	1	3	7	4	1	1	-
2020	14	3	2	5	2	2	-	-

Източник: НСИ, www.nsi.bg

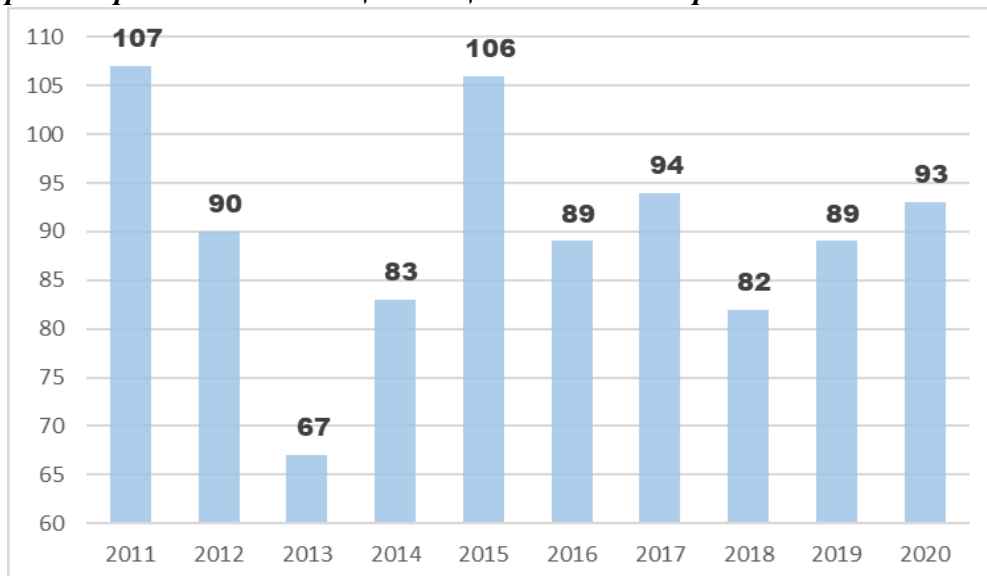
Смъртност

Основният демографски проблем в общината е относително високото ниво на смъртност, което е по-високо от средното за страната. Високите нива на смъртност се определят от ниския стандарт на живот, влошаването на здравното обслужване, застаряването на населението, което е характерно за страната, района и областта. По-високата средна продължителност на живота, съчетана с изселване на хора в активна възраст, води до акумулиране на население в горните възрастови групи, което по логичен път повишава общата смъртност.

Основен фактор, който определя нарастването на смъртността през последните години е свързан с демографското остаряване или увеличаване на дела на населението в горните възрастови групи и намаляване на младото население.

Броят на починалите лица през в община Земен през 2020 г. е 93 д., като се наблюдава намаление с 14 д. спрямо 2011 г. (107 д.).

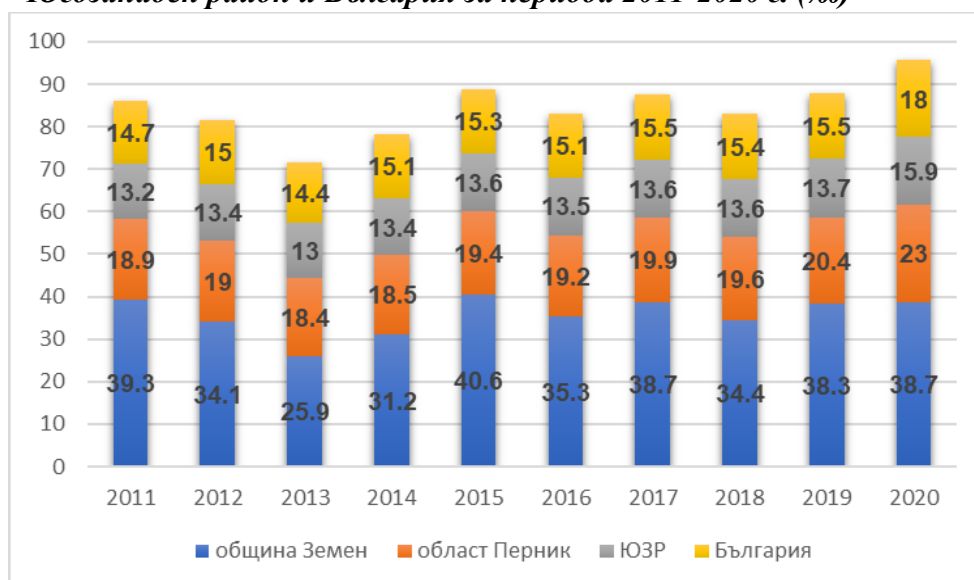
Фигура 15. Брой починали лица в община Земен за периода 2011-2020 г.

Източник: НСИ, www.nsi.bg

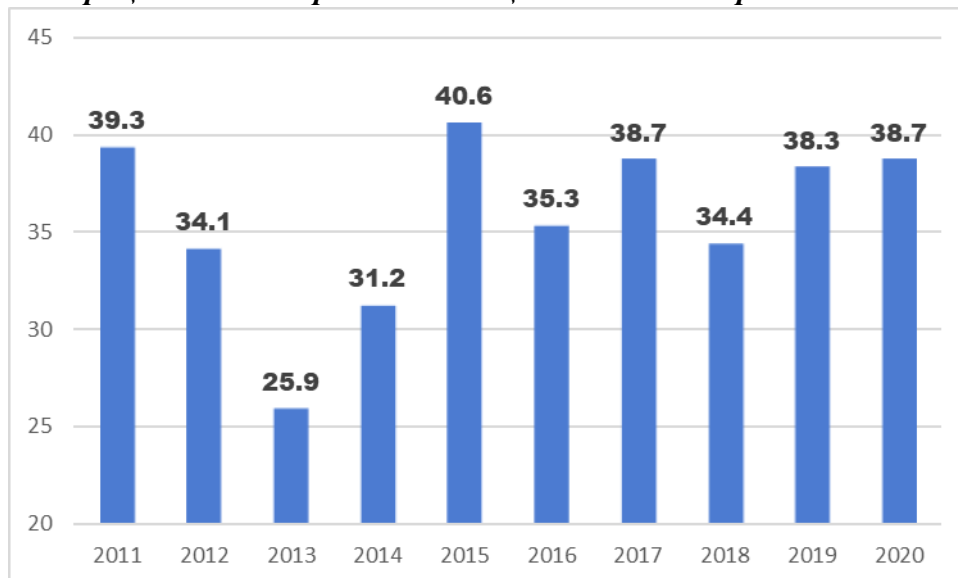
Коефициентът на смъртност в общината през 2020 г. е със стойност по-висока от средните за страната, за област Перник и за Югозападен район.

Фигура 16. Коефициент на смъртност в община Земен, област Перник, Югозападен район и България за периода 2011-2020 г. (%)

Източник: НСИ, www.nsi.bg

Фигура 17. Коефициент на смъртност в община Земен за периода 2011-2020 г.

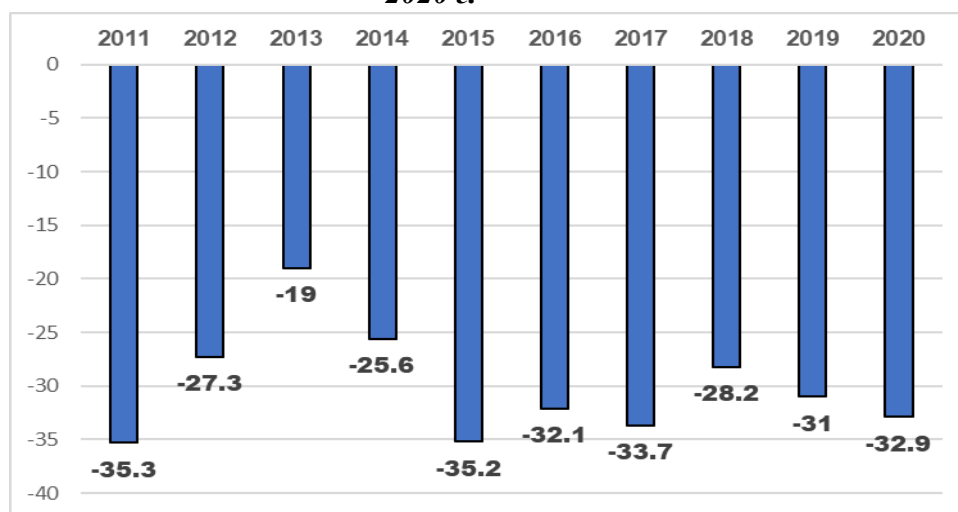
Източник: НСИ, www.nsi.bg

Естествен прираст

Естественият прираст е резултативна величина от раждаемостта и смъртността на населението. Динамиката на раждаемостта и смъртността дефинират наличието на трайна тенденция на стесняване на естественото възпроизводство на населението в община Земен. Наблюдаваните тенденции в динамиката на раждаемостта и смъртността, които са с неблагоприятен характер, пораждаат сериозен демографски проблем, свързан с естественото възпроизводство на населението.

По-високата смъртност и по-ниските стойности на раждаемостта определят отрицателните стойности на естествения прираст в община Земен през 2020 г. (-32,9‰).

Фигура 18. Коефициент на естествен прираст в община Земен за периода 2011-2020 г.

Източник: НСИ, www.nsi.bg

Механично движение на населението

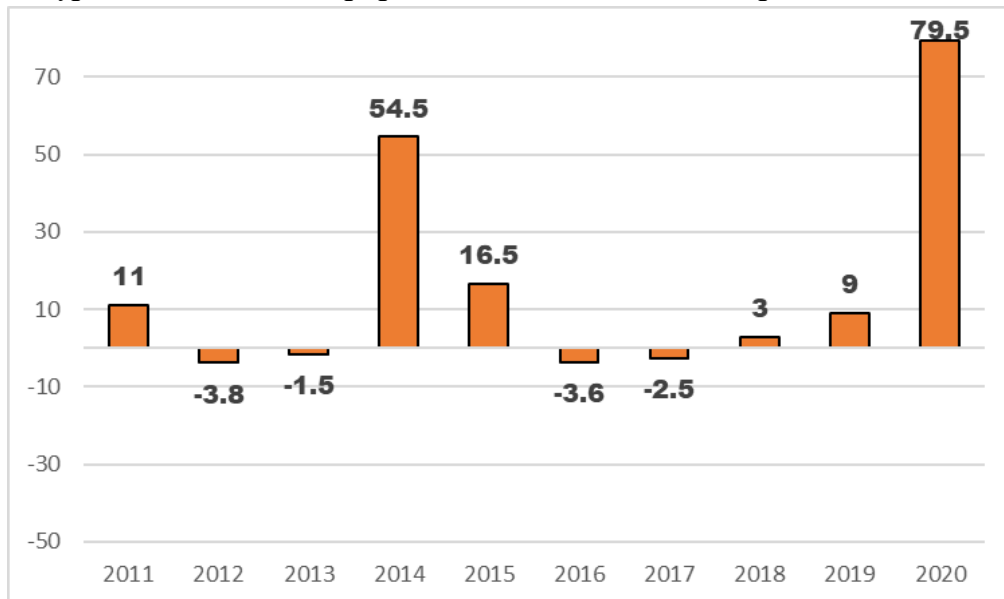
Механичният прираст е другия основен фактор, който оказва влияние върху формирането на броя на населението. В хода му не се установят ясни тенденции, като през годините се редуват положителни и отрицателни стойности. Тези тенденции наподобяват до известна степен механичния прираст на градското население в страната.

Емигрантите от общината са предимно млади хора между 20 и 35 годишна възраст. С увеличаване на възрастта, потенциалната миграция намалява. Емигрирането на млади хора има силен отрицателен ефект върху възпроизводството на населението, тъй като това ще доведе до намаляване на фертилните контингенти и ще окаже негативно влияние върху икономическото и социалното развитие на общината в бъдеще. Сред основните мотиви за емиграция през последните години са осигуряването на *трудова заетост, по-висок жизнен стандарт, по-високи доходи, стремеж за образователна и професионална реализация.*

Изясняването на мотивите за емиграция на хората в активна възраст е изключително важно за определяне акцентите и фокуса в политиката на общината към младите хора. Всеизвестен факт е, че когато младите хора определят своето местоживееене се ръководят от няколко неща: качествено образование, качествено здравеопазване, качествена реализация, условия за развитие, условия за забавление, социална сигурност, екологично чиста среда и вяра в институциите. Това са определящите вектори, които трябва да залегнат в основата на всяка една общинска политика.

Изселванията на младо население и особено на жени във фертилна възраст понижава равнището на потенциалната бъдеща раждаемост през следващите десетилетия. Мотивите за изселване от общината през последните години се свързват най-вече с търсенето на трудова заетост с по-високи доходи, водеща до промяна в жизнения стандарт. Не на последно място като мотивация е промяната в условията на живот, свързани с получаване на по-високо образование и съответстваща на него професионална реализация.

Фигура 19. Механичен прираст в община Земен за периода 2011-2020 г.

Източник: НСИ, www.nsi.bg

Към 31.12. 2020 г. механичният прираст в община Земен е положителен (79.5%), стойности много по-високи от средните за страната (4.4%). Тази положителна тенденция се дължи на КОВИД кризата, която предизвика желание в хората да напуснат големия град и да се установят в по-малките градове и села.

През разглеждания период в община Земен се отчита положителен механичен прираст, като през периода 2011 г., 2014 г., 2015 г., 2018 г., 2019 г., 2020 г. се наблюдава покачване в стойностите. Единствено през 2012 г., 2013 г., 2016 г., и 2017 г. са отчетени най-ниските стойности на механичния прираст, съответно -3,8%, -1,5%, -3,6%, и -2,5%. Основната причина за този висок положителен механичен прираст през 2020 г. се дължи на COVID кризата, която предизвика желание в хората да напуснат големия град и да се установят в по-малките градове и села.

Таблица 34. Брой заселени и изселени в община Земен за периода 2011-2020 г.

По години	Заселени	Изселени
2011	84	54
2012	41	51
2013	78	82
2014	194	49
2015	115	72
2016	54	63
2017	64	70
2018	96	89
2019	146	125

План за интегрирано развитие на община Земен за периода 2021-2027 г.

По години	Заселени	Изселени
2020	292	101

Източник: НСИ, www.nsi.bg

На територията на община Земен са се заселили повече мъже отколкото жени през всичките години на наблюдавания период, като изключение прави 2017 г. Относно изселването, на територията на общината са се изселили повече жени отколкото мъже през 2012 г., 2013 г., 2014 г., 2015 г., 2016 г., и 2019 г., а през останалите години са се изселили повече мъже, отколкото жени.

Таблица 35. Миграции по пол в община Земен за периода 2011-2020 г. (брой)

	Заселени		Изселени	
	мъже	жени	мъже	жени
2011	45	39	36	18
2012	26	15	21	30
2013	42	36	39	43
2014	102	92	19	30
2015	66	49	32	40
2016	32	22	29	34
2017	30	34	36	34
2018	51	45	45	44
2019	90	56	57	68
2020	146	116	56	45

Източник: НСИ, www.nsi.bg

4. Анализ на социалната сфера в община Земен

Образование

Един от основните и най-важните елементи от развитието на всяка община е инвестицията в образование. Съществуващата образователната структура на населението определя неговите качествени характеристики, професионални умения и трудов потенциал. Чрез повишаването на образователния ценз на населението на общината до голяма степен зависи трудовото им участие на регионалния пазар на труда и общественото поведение, включително и репродуктивното поведение.

В следващата таблица отчетливо се вижда, че през последните три години броят на децата в детските градини намалява, което вероятно е следствие на отрицателния естествен и механичен прираст. От друга страна показва липсата на готовност в икономически активното население, обитаващо общината, да премине към стъпката за създаване на ново поколение. Отразява трайно наложилия се детероден модел при двойките да имат едно или максимум две деца. От друга страна тенденцията за намаляване на раждаемостта е отражение на несигурността в настоящата ситуация, свързана с разпространението на COVID-19 и социално-икономическите последици от липсата на адекватни мерки. Както и от недостига на финансиране на конкретни политики и мерки за стимулиращо възстановяването развитие на икономическите субекти на територията на национално ниво и в частност на територията на общината.

Таблица 36 Разпределение на децата в детските градини по пол в община Земен за последните седем учебни години от 2014– 2021г.

Учебна година	Общо	Мъже	Жени
2014/2015	23	11	12
2015/2016	22	10	12
2016/2017	25	13	12
2017/2018	26	10	16
2018/2019	22	9	13
2019/2020	19	10	9
2020/2021	17	8	9

Източник: НСИ

По същество може да се очаква намаляване на броя на децата, записани в детските градини предвид факта, че ще се наблюдава изключително неблагоприятна тенденция по отношение на намаляването на броя на живородените деца на територията на община, която ще се отрази съществено върху бъдещото демографско състояние в общината. Освен това на основата на направения анализ до момента и основавайки се на статистическите данни, можем да очакваме, че тази тенденция ще продължи, и дори ще се задълбочи през следващите години. Следващата таблица показва задържането на относително постоянен брой педагогически персонал през разглеждания период, което отразява броя на децата в детските градини (данни на НСИ).

Таблица 37. Разпределение на педагогическия персонал в детските градини в община Земен през последните седем учебни години от 2014-2021г.

	2014/2015	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/2019	2019/2020	2020/2021
Община Земен	..	2	2	2	2	2	2

Източник: НСИ

На този етап, може да се очаква, задържане на броя на педагогическия персонал, тъй като е на санитарния минимум, което е резултат ниската раждаемост и на броя записани деца в детските градини. Поради, което служителите в детските градини вероятно ще останат константа в средносрочен план.

От данните в НСИ се вижда, че броят на детските градини през разглеждания период остава непроменен.

Таблица 38. Брой детски градини в община Земен през последните седем учебни години от 2014 – 2021г.

Учебна година	2014/2015	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/2019	2019/2020	2020/2021
Община Земен	1	1	1	1	1	1	1

Източник: НСИ

План за интегрирано развитие на община Земен за периода 2021-2027 г.

Всеобщите очаквания трябва да са свързани с продължаващата негативна тенденция на намаляване на дела на икономически активните лица във фертилна възраст в общината, а и като цяло в областта. Този факт ще се отрази върху раждаемостта, а от там в средносрочен план през следващите години ще се отрази и върху броя на родените деца. Видно от данните в следващата таблица, броят на групите в детските градини в общината е постоянен, което е отражение на ниската раждаемост и миграционните процеси на икономически активното население.

Таблица 39. Брой групи в детските градини в община Земен през последните седем учебни години от 2014 -2021г.

Учебна година	2014/2015	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/2019	2019/2020	2020/2021
Община Земен	1	1	1	1	1	1	1

Източник: НСИ

В следващата таблица се наблюдава намаляването на местата в детската градина, което е обвързано пряко с раждаемостта в общината, в резултат е редуциран броя на местата в детските градини, който вероятно през настоящия програмен период ще остане константа.

Таблица 40. Места в детските градини в община Земен през последните седем учебни години от 2014 -2021г.

Учебна година	2014/2015	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/2019	2019/2020	2020/2021
Община Земен	66	66	66	66	66	22	22

Източник: НСИ

В следващата таблица са представени броят на учащите в общообразователните училища и специални училища в община Земен, от които данни ясно се вижда, че се наблюдава тенденция децата след като завършат седми/осми клас продължават образованието си в учебните заведения извън общината в други населени места в област Перник или в страната, с цел придобиване на средно образование.

План за интегрирано развитие на община Земен за периода 2021-2027 г.

Таблица 41. Разпределение на учащите в общообразователните и специални училища в община Земен по пол и клас през последните пет учебни години 2016-2021г.

Учебна година	Общо			I - IV клас			V - VII клас			V - VIII клас			VIII - XII клас			IX - XIII клас		
	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени
2016/2017	117	68	49	40	22	18	X	X	X	41	21	20	X	X	X	36	25	11
2017/2018	95	52	43	35	15	20	33	22	11	X	X	X	27	15	12	X	X	X
2018/2019	89	44	45	34	14	20	37	22	15	X	X	X	18	8	10	X	X	X
2019/2020	86	41	45	32	15	17	34	17	17	X	X	X	20	9	11	X	X	X
2020/2021	115	58	57	35	16	19	25	11	14	X	X	X	55	31	24	X	X	X

Източник: НСИ

Таблица 42. Разпределение на учащите в професионални училища в община Земен по пол през последните пет учебни години 2016 -2021г.

	Общо	Мъже	Жени
2016/2017	-	-	-
2017/2018	11	5	6
2018/2019	20	11	9
2019/2020	28	18	10
2020/2021	39	25	14

Източник: НСИ

Легенда: ³До 2002/2003 г. вкл. СПТУ; ⁴До 2002/2003 г. вкл. професионално-технически училища с прием след VI и VII клас.

План за интегрирано развитие на община Земен за периода 2021-2027 г.

В община Земен функционира едно единствено общообразователно училище, а именно „Св. св. Кирил и Методий“, където се обучават ученици от I до XII клас. За учебната 2020/2021 година броят на учениците, които се обучават в СОУ е 115 ученика. Учебното заведение предлага целодневна организация на учебния ден, а учениците притежават възможността да се хранят в ученическият стол, намиращ се в сградата на учебното заведение. Материално-техническата база е добра, оборудвани са модерни кабинети. Училището разполага и със спортна площадка. Освен това се провеждат и извънкласни занимания.

Таблица 43. Брой учители в общообразователните училища в община Земен.

Учебна година	Общо	I - IV клас	V - VII клас	V - VIII клас	VIII - XII клас	IX - XIII клас
2014/2015	12	3	X	7	X	2
2015/2016	12	4	X	6	X	2
2016/2017	12	3	X	7	X	2
2017/2018	16	5	9	X	2	X
2018/2019	17	5	10	X	2	X
2019/2020	11	5	6	X	-	X

Източник: НСИ

Броят на учителите е постоянен при обучаваните деца в групата от първи до четвърти клас през разглеждания период, но броя на учителите търпи промени при обучаваните деца от V до VII клас.

Таблица 44. Брой на самостоятелните паралелки в общообразователните училища по групи класове в община Земен за последните седем учебни години от 2014-2021г.

Учебна година	Общо	I - IV клас	V - VIII клас	V - VII клас	IX - XIII клас	VIII - XII клас
2014/2015	6	2	2	X	2	X
2015/2016	6	4	-	X	2	X
2016/2017	6	2	2	X	2	X
2017/2018	5	2	X	3	X	-
2018/2019	6	2	X	3	X	1
2019/2020	5	2	X	3	X	-
2020/2021	6	2	X	1	X	3

Източник: НСИ

Както се вижда от таблицата през последните учебни години броят на самостоятелните паралелки е относително постоянен.

Таблица 45. Брой на завършили в общообразователното училище по степен на образование в община Земен в периода от 2016-2020г.

Учебна година	Основно образование	Средно образование
2016	8	1
2017	12	7
2018	7	7
2019	13	5
2020	8	4

Източник: НСИ

От представената таблица се вижда намаляване на дела на завършилите средно образование в общообразователните училища, както и на колебания при броя на завършилите основно образование по данни в НСИ. Освен това, ако бъдат съпоставени данните на завършилите с броя на приетите през съответните години, то определено се вижда, че по една или друга причина е висок делът на отпадналите и незавършилите спрямо започналите съответната образователна степен, което вероятно се дължи и на броя на преместилите се да продължат образованието си в други населени места.

Таблица 46. Новоприети в професионалните училища в община Земен през последните пет учебни години от 2016-2021г.

	Общо			Професионални гимназии и паралелки за придобиване на II степен професионална квалификация ⁵		
	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени
2016/2017				-	-	-
2017/2018				11	5	6
2018/2019	6	3	3	6	3	3
2019/2020	12	10	2	12	10	2
2020/2021	14	10	4	14	10	4

Източник: НСИ

Здравеопазване

Община Земен не разполага с болнично заведение. Населението на общината се обслужва от общо двама общопрактикуващи лекари по данни на НСИ за 2018г., един лекар по дентална медицина и два медицински специалисти по здравни грижи. В община Земен общопрактикуващите лекари и лекарите по дентална медицина са планирани и разпределени на териториален принцип в съответствие на областната здравна карта, където първичната медицинска помощ се оказва от общопрактикуващите лекари.

Таблица 47. Медицински персонал в община Земен през периода 2015-2019г.

Календарна година	Лекари	Лекари по дентална медицина	Медицински специалисти по Здравни грижи
2015	1	1	2
2016	1	1	2
2017	1	1	2
2018	2	1	2
2019	1	1	2

Източник: НСИ

В средносрочен план не би трябвало да се очаква намаляване на броя на медицинския персонал, тъй като на този етап може да се каже, че е достигнат критичния минимум, под който не трябва да пада общия брой на медицинските лица необходими за задоволяване на населението от здравни грижи.

Таблица 48. Население на един лекар и на един дентален лекар в община Земен

година	Брой лица на един лекар	Брой лица на един дентален лекар
2015	2610	2610
2016	2520	2520
2017	2432	2432
2018	1186	2372
2019	2321	2321

Източник: НСИ

От представените данни в горните две таблици се вижда, че с намаляването на броя на лекарите, обслужващи населението на общината се отразява върху броя на лицата обслужвани от един лекар, като независимо, че намалява и населението на община по абсолютни стойности, то определено в близко бъдеще ще трябва да се обърне внимание върху състава и структурата на медицинските кадри в общината, особено като се има

предвид общата тенденция на национално ниво и очакванията за криза при медицинските кадри в близко бъдеще, в следствие на ниското заплащане на труда в България и високата миграционна активност на медицински кадри извън страната.

Социални въпроси

Застаряването на населението, безработицата и бедността, са едни от основните фактори са сформирани на групи в риск, които продължават да увеличават обхвата си и да поставят на дневен ред предоставянето на социални услуги на населението.

Чрез Домашния социален патронаж се предоставят услугите на възрастните и инвалидите в тяхната обичайна домашна среда. Като цяло, социалните услуги в общината трябва да се разширят. Използват се социалните заведения в рамките на общината за обслужване на нуждите на населението.

Население в риск от бедност или социално изключване по пол

На областно ниво се вижда, че над 29% от населението на област Перник за 2020г. е под риск или социално изключване по пол според данните от НСИ, което е видимо и в следващата таблица.

Таблица 49. Население в риск от бедност или социално изключване по пол за област Перник в периода от 2015 до 2019г.

Година	(брой лица в хиляди)			(% от съвкупността)		
	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени
2016	51,6	24,6	27,0	40,8	39,5	42,1
2017	43,0	19,8	23,2	34,7	32,7	36,6
2018	31,9	13,2	18,7	26,1	22,2	29,8
2019	34,8	13,1	21,7	28,8	22,3	34,9
2020	35,4	13,9	21,5	29,7	24,1	35,1

Източник: НСИ

Посочените данни обосновават красноречиво негативните тенденции по отношение на демографското състояние в областта, а и съответно в община Земен независимо, че през разглеждания период по абсолютни стойности се вижда тенденция на намаляване, т.е. от 40,8% през 2016г. достига 29,7% към 2020г. Тази тенденция вероятно се дължи на миграционните потоци насочени към райони предлагащи по-добри условия за живот и задоволяващи потребностите на населението по отношение на условия на труд, заплащане предоставяне на качествени социални услуги като здравеопазване, образование и т.н. Предвид на относително високата безработица в повечето общини на областта, то определено ще трябва да очакваме, че голяма част от това население попада именно в частта на населението в риск от бедност или социално изключване по пол.

5. Инфраструктурна осигуреност на общинското пространство

Транспортна инфраструктура

Географското положение на община Земен, определя и нейната транспортна достъпност и включеност в националната транспортна система. Пътищата са основно разположени по протежение на речните долини. През територията на община Земен се осъществяват следните транспортни връзки:

- Път III – 623 – Земен – Трекляно – Средорек – Свързва път I-6 с гр. Земен, продължава и свързва Земенска община с Треклянска и област Кюстендил. В участъка с. Калотинци – с. Раянци;
- Път III – 603 – Земен – Перник Свързва гр. Земен с Пернишка, Радомирска и Брезнишка община;
- Път III – 62339 – Земен – Байкал - Свързва Община Земен с път I-6 – Кюстендил – София;
- Път III – 63721 – Земен – Пенкьовци – Трън – Свързва Община Земен с Община Трън;

През територията на общината преминават само няколко третокласни пътища, чрез които се осъществява свързаността на общината с други населени места. През територията на общината не преминават трасета от автомагистрала. Важно значение за транспортната осигуреност в общината има първокласен път I-6 /E871, който преминава в непосредствена близост до общината по направление София – Перник – Кюстендил – Гюешево. Отстоянието на пътят от общинския център - гр. Земен е 15 км., което позволява бързата транспортна връзка с областния център Перник и гр. София. През територията на гр. Земен преминават и Републиканските пътища III-623, III-603, III-62339, III-63721. Дължината на републиканската пътна мрежа в община Земен е 58,685 км.

По отношение на уличната мрежа в общината може да се каже, че е в незадоволително състояние. Уличните платна са с износени асфалтови настилки, в селата на общината има улици без настилки, тротоарите и бордюрите са натрошени, а на места липсват.

Общинската пътна мрежа включва мрежата от населени места. Общата дължина на общинските пътища е 38 км. Местните общински пътища на територията на община Земен са следните:

- Път “Земен – Земенски манастир”;
- Път “Дивля – Горна Глоговица - Одраница”;

- Път “Разклон “Дръма” – Долна Врабча – Смиров дол – Фильова махала”;
- Път “Габров дол – Беренде”;
- Път “Елов дол – Падине”;
- Път „Мурено – махала Воинци“;
- Път „Дивля – махала Бежанска“;
- Път „Пещера – махала Турски дол“
- Път „Земен – махала Марковци“;
- Път „Лобуш – Земен – Жабляно – Жаблянски манастир „Св. Йоан Предтча“

Общинската пътна мрежа е в задоволително състояние. На места се нуждае от рехабилитация и това рефлектира върху достъпа до някои от населените места. Всички населени места в Община Земен са свързани с пътища на Републиканската пътна мрежа.

Въпреки, че всички населени места са свързани с транспортна инфраструктура, на много места нейното състояние е незадоволително, което силно затруднява добрата транспортна мобилност,

Масов обществен пътнически транспорт

По-голяма тежест от пътуванията в община Земен се поема от масовият транспорт, като той е предимно автобусен. Общинската транспортна схема е съгласувана и съобразена с областната. В град Земен няма градска автобусна линия, линиите които преминават през града са междуградски и включват в себе си общински, областни и републикански пътни мрежи. Съществуват известни затруднения по отношение на обслужването на останалите населени места.

Железопътен транспорт

На територията на гр. Земен е разположена и ж.п. гара Земен. Важна за пространствено-комуникационната обвързаност на територията в областта е преминаването на железопътна линия София – Кюстендил – Гюешево, която осигурява връзка на общината със столицата и областния център гр. Кюстендил. С намаляването на значението на железопътния транспорт в национален план, намалява и значението на Земен като железопътен възел, но жп линията остава икономическо преимущество на общината.

През 2006 година по трасето София-Радомир-Земен-Кюстендил тръгват нови дизелови мотриси „Дезиро” на „Сименс”. В областта дължината на железопътната мрежа възлиза на 111 км. с гъстота 46,4 км./1000 кв. км.¹⁰

Водоснабдителна и канализационна мрежа

Водопроводна мрежа

Водоснабдяването в община Земен идва от карстови извори с гравитачно водоснабдяване в повечето населени места, също така карстови извори с помпажно водоснабдяване в гр. Земен, с. Дивля, с. Елов дол и с. Долна Вrabча, както и от каптажи и отвеждащ водопровод.

Водопроводната мрежа в общината е изградена предимно от етернитови, стоманени и азбестови тръби, които представляват заплахата за здравето на населението и поради тази причина е необходима подмяна на водопроводната мрежа в общината. Голяма част от водопроводната мрежа е амортизирана, което представлява проблем по отношение на нормалното водоснабдяване. Водопроводните тръби са с изтекъл експлоатационен срок и загубите на вода превишават 60%.

Предоставянето на водопроводни услуги на територията на община Земен се извършва от ВиК – гр. Перник, като всички съоръжения се поддържат от дружеството.

Канализационна мрежа

Канализационната мрежа в община Земен е слабо изградена. Канализационната мрежа се поддържа от дружеството ВиК – гр. Перник, с районно поделение гр. Земен. Канализационна мрежа е изградена в гр. Земен, приблизително 85% от населението е свързано с обществена канализация. В останалите населени места няма изградена канализация, което представлява заплахата от замърсяване на почвите, вследствие на повърхностното отводняване на улиците. На територията на града е налична функционираща пречиствателна станция.

В заключение, състоянието на канализационната мрежа в общината е лошо, често се случват аварии. Необходимо е доизграждането ѝ в останалите населени места.

¹⁰ ОПР Земен 2014-2020

Електроснабдяване

Електроснабдяването в община Земен се осъществява посредством електропреносната и електроразпределителната мрежа в общината и съоръженията към нея. Те се стопанисват, поддържат и реконструират от ЧЕЗ България. Енергийната система се обуславя от „Електроразпределение София област“ – Клон Перник, район Земен.

Електроразпределителната мрежа се състои от линейни обекти – кабелни и въздушни електропроводи средно напрежение – 20 kV. Те са с обща дължина 84.303 км. като от тях въздушни са 82.883 и кабелни – 1.47 км.

Всички населени места в община Земен са електрифицирани.

На територията на общината има изградени и функциониращи два обекта от ВЕИ с обща мощност от 600 kVA.

Голямо разходно перо в бюджета на администрацията е потреблението на електроенергия в сградите, които се управляват от Общината, поради тази причина основен приоритет в тази насока на Общинска администрация Земен, е да прилага мерки за енергийна ефективност.

Съобщителна мрежа

Далекосъобщителната мрежа в община Земен обхваща почти всички населени места чрез изградените селищни телефонни мрежи от конвенционален тип.

На територията на цялата община БТК ЕАД предоставя телевизионна услуга по технологията „Direct to home“ TV /DTH TV/.

На територията на общината покритие имат и трите мобилни оператора Виваком, Теленор и А1 (с покритие от приблизително 100 %). БТК ЕАД предлага фиксирани телефонни услуги при 100 % степен на цифровизация на територията на цялата община Земен. Предоставят мобилен достъп до интернет, чрез UMTS технология със 97,16 % покритие по население за общината. По ADSL технология се предоставя достъп до фиксиран високоскоростен интернет в град Земен и селата Блатешница и Пещера. В община Земен функциониращите в отделните населени места пощенски станции осигуряват основните пощенски услуги.

6. Екологично състояние и рискове

Опазването на околната среда е основен приоритет в политиките за местно развитие, с цел постигане на по-високо качество на живот за жителите и създаването на благоприятни условия за развитие на туризъм, екологично земеделие, отдих и други. Развитието на икономиката се основава на използването на местните ресурси, което създава необходимостта от прилагането на мерки и политики за опазването и устойчиво ползване на наличните ресурси. Опазването на околната среда е свързано с постигането на устойчиво и балансирано местно развитие, съобразено с икономическите, социалните и екологични аспекти.

Територията на община Земен се характеризира с добри показатели по отношение на околната среда. Географските и икономическите условия в общината са благоприятни за запазването ѝ.

На територията има две подземни тела, на които им се прави мониторинг – порови води в неоген - Брезник-Земен и карстови води в Земенски карстов басейн .

Състоянието на околната среда в община Земен е резултат от урбанизацията на територията, икономическите дейности, използването на ресурсите ѝ, развитието на селското и горското стопанство, степента на вложените инвестиции в инфраструктурата и пречистването на отпадъчните води.

Анализът на състоянието на околната среда е направен въз основа на общ устройствен план на общината, доклади за състоянието на околната среда на РИОСВ Перник и информация от общината.

Община Земен попада в района на действие на Регионалната инспекция по околната среда и водите - Перник, която осигурява на регионално равнище държавната политика за опазването и осигуряването на благоприятна и здравословна среда в съответствие с установените стандарти и нормативи.

Качество на атмосферния въздух

Територията на община Земен попада в обхвата на Регионалната инспекция по околната среда и водите – Перник /РИОСВ - Перник/, включваща административните области Перник и Кюстендил и попадаща в Югозападен район за оценка и управление на качеството на атмосферния въздух /РОУКАВ.

План за интегрирано развитие на община Земен за периода 2021-2027 г.

В община Земен няма разположени постоянни пунктове за отчитане на качеството на атмосферния въздух.

На територията на община Земен основните източници на замърсяване на атмосферния въздух са автомобилният и железопътният транспорт, комунално-битовите услуги, строителството и използването на твърди горива за отопление през зимния сезон. Характерът на основните производствени дейности е такъв, че не оказва съществено влияние върху качеството и състоянието на атмосферния въздух, с изключение на локализираните около обектите за добив и преработка на варовика край гр. Земен, при “Жабляно” АД и други незначителни замърсители. По отношение на автомобилният транспорт, основните източници на замърсяване се генерират от оловните аерозоли, заради употребата на оловни бензини. Друга причина за замърсяване на въздуха е движението по пътищата на морално и технически остарели автомобили. През територията на община Земен преминават няколко третокласни пътища.

Основният замърсител на въздуха през зимния сезон е отоплението с твърди горива, съдържащи сяра (въглища, нафта, мазут), замърсяващи приземния слой на въздуха със серен диоксид, азотни оксиди и сажди.

Основните замърсители в атмосферния въздух вредни за човешкото здраве, дефинирани като такива от Министерство на околната среда и водите /МОСВ/ са азотен диоксид, серен диоксид, общ прах и фини прахови частици /ФПЧ10/, бензен, олово, кадмий, арсен, полиароматни въглеводороди /ПАВ/, толуол, стирол, амоняк, фенол и серовъглерод. Качеството на атмосферния въздух /КАВ/ се оценява чрез норми, т.е. определени нива /стойности/ за концентрациите на основните замърсители в атмосферния въздух, регистрирани за определен период от време /1 час, 8 часа, 24 часа, 1 година/, установени с цел избягване, предотвратяване или ограничаване на вредни въздействия върху здравето на населението и /или околната среда, като тези нива следва да бъдат постигнати в определен за целта срок, след което да не бъдат превишавани.

В община Земен качеството на атмосферният въздух е добро, промишлените предприятия и строителните дейности са ограничени, а замърсяването от транспорта е незначително, което води до запазване на качеството на въздуха.

Качество на водите

Водните тела на територията на община Земен (повърхностни и подземни) се управляват от Басейнова дирекция – Западнобеломорски район.

Хидроложката мрежа на община Земен включва реките Струма, Треклянска,

Дивлянска и Пенкьовкса, както и язовир „Земен“.

Хидроложката характеристика на водоизточниците в общината е благоприятна за поддържане на стабилен качествен състав на водите. Няма големи сезонни колебания.

Основните източници на замърсяване на водите в общината са промишлеността, транспорта, комунално-битовите услуги и животновъдството. Един от основните проблеми по отношение на качеството на водните ресурси, е липсата на изградена канализационна мрежа в населените места, която да улавя отпадните води, а това води до нарушаване на екологичната обстановка в общината.

Подземни водни тела

По поречието на р. Струма на територията на община Земен има две подземни тела:

- BG4G00000N015, Порови води в неоген - Брезник-Земен;
- BG4G00T2T3028, Карстови води в Земенски карстов басейн.

Подземно водно тяло обхващащо неогенските отложения в района на Брезник-Земен е с площ 124 км². Представен е от алтернацията на глинести пясъчници, пясъци и пясъчливи глини, въглища, въглищни шисти и алевролити. Мощността на плиоцена е до 100 м. В пясъчливите пластовете са регистрирани напорни води. Като цяло плиоценът е слабо водоносен. Често пукнатинните води са в малко количество. Средната водопроводимост е 50 м²/д. Коефициентът на филтрация е 3м/д. Площта на зоната на подхранване е 120 км². Средния модул на подземния отток варира от 1 – 0,5 л/сек/ км². Типа на водоносния хоризонт е безнапорен. Връзката между повърхностни и подземни води е пряка. Не са идентифицирани водни или сухоземни екосистеми, или повърхностни водни тела, с които подземното водно тяло е свързано. За 2018 г. подземното водно тяло е в добро химично състояние, няма установени превишения на СК за МП.

Карстови води в Земенски карстов басейн - площта на водното тяло е 190 км². Дебелината на слоевете достига 350 - 400 м. Представени са от триаски варовици и доломити силно окарстени . В долината на река Струма между с. Земен и Ръждавица от Земенския басейн се изливат редица извори. Средната водопроводимост на тялото е под 50 м²/д. Коефициентът на филтрация е под 5 м/д. Площта на зоната на подхранване е 190 км². Средния модул на подземния отток е 3,0 л/сек/ км². Подхранването е от валежите и реките. Типа на водоносния хоризонт е напорен. Връзката между повърхностни и подземни води е пряка. Не са идентифицирани водни или сухоземни екосистеми, или повърхностни водни

План за интегрирано развитие на община Земен за периода 2021-2027 г.

тела, с които подземното водно тяло е свързано. За 2018 г. подземното водно тяло е с добро химично състояние, няма установени превишения на СК за МП.

На територията на община Земен има изградена канализационни мрежи с ПСОВ. ПСОВ на гр. Земен се стопанисва от община Земен. На площ около 1000кв. м. е монтирано пречиствателното съоръжение с административна сграда. Технологичната схема на пречистване се състои от помпена станция, пясъкозадържател и пясъчно поле, разпределително устройство към двуетажните утаители, двуетажни утаители, биоконтактор-биологично пречистване, разпределително устройство към вторичните утаители, вторични утаители, контактен резервоар с инсталация за обеззаразяване, водомерна шахта, открит канал за стабилизирана утайка и изсушителни полета. Заустването на пречистените отпадъчни води от ПСОВ се реализира посредством заустващ колектор, непосредствено след изхода на ПСОВ в р. Струма-втора категория водоприемник.

В община Земен няма предприятия-замърсители за водите. Един от основните проблеми, свързан с качеството на водите, е липсата на канализационна мрежа в населените места на общината, където се използват основно септични ями от населението. Трябва да се потърсят методи за подобряване на екологичното състояние на водата

Качество на почвите

Основните източници на замърсяване на почвите в община Земен са:

- газовете от изгаряне на въглища и течни горива, които попадат под формата на киселинен дъжд;
- транспорта – замърсявания, свързани с дизелови и бензинови двигатели;
- комунално-битова дейност – изхвърляне на отпадъци, които при неправилно съхранение замърсяват почвите и подпочвените води;
- изсичане на горите, водещо до изтощаване на почвите, ерозия и засоляване;
- изземване на земята за различни цели и абсолютно намаляване на плодородната земя;

През последните няколко години в района се наблюдава прилагане на добри земеделски практики, както и спазване на технологичните изисквания при употреба на пестициди и торове и отказ от опожаряване на стърнищата след прибиране на културите, които са довели до намаляване замърсяването на земите и почвите.

РИОСВ – Перник извършва контрол на качеството на почвите по отношение на ерозия, вкисляване и засоляване. За 2018 г. на територията на РИОСВ-Перник няма регистрирани случаи на замърсяване на площи в резултат употребата пестициди. На територията на

община Земен се намира една площадка за съхранение на ББ кубове в с. Елов дол - на площадката се съхраняват 14 бр. ББ кубове. Същите са в добро състояние.

Таблица 50. Пестициди с изтекъл срок на годност в община Земен Б-Б кубове и количествата ПРЗ (налични на територията на РИОСВ – 2018 г.)

№	Местоположение на Б-Б кубове		Количество на ПРЗ в кг (литър)
	Населено място	Община	
1	2	3	4
5	с. Елов дол	Земен	56 000

Източник: Доклад за състоянието на околната среда за 2018 г. на РИОСВ-Перник

Управление на отпадъци

Основните източници на отпадъци на територията на общината са гражданите, домакинствата, частните фирми, училищата, строителството, животинските ферми, ресторантите и др. Най-голямо количество са битовите отпадъци, които се получават в резултат на жизнената дейност на хората по домовете, държавните и общинските сгради. Към тях се приравняват и отпадъците от търговските обекти, занаятчийските дейности, предприятията, обектите за отдих и забавление, когато нямат характер на опасни и в същото време тяхното количество или състав няма да попречи на третирането им съвместно с битовите.

Община Земен няма установена система за разделно събиране на масово разпространени отпадъци. На територията на община Земен няма данни за въведени системи за разделно събиране на масово разпространени отпадъци /МРО/.

Таблица 51. Битови отпадъци за община Земен за 2018 г.

Община	Дял населението, обхванато системи организирано сметосъбиране	Общо образувани битови отпадъци	Директно депонирани битови отпадъци	Предадени предварително третиране битови отпадъци	Предадени рециклиране битови отпадъци
Земен	99,5	273	1	272	0

Източник: НСИ

Населението, което е обхванато от система за организирано сметосъбиране е 99,5%, като в общината битови отпадъци, който са предадени за рециклиране няма. През 2018 г. е завършен морфологичен анализ на състава и количеството на битовите отпадъци, образувани на територията на община Земен.

План за интегрирано развитие на община Земен за периода 2021-2027 г.

В общината все още не са въведени системи за управление на специфични потоци отпадъци в съответствие в изискванията на националното законодателство - НУБА, ИУМПС, отработени масла, биоотпадъци от поддържане на обществени площи, паркове и градини, както и отпадъците от зелените площи към търговски обекти, производствени, стопански и административни сгради.

На територията на общината има площадка за търговия с черни и цветни метали, пластмаса, хартия и разкомплектоване на излезли от употреба моторни превозни средства в УПИ IV-238004, м. „Белутоко“. В област Перник има и Регионално депо за неопасни отпадъци „Тева“ за общините Перник, Брезник, Земен, Ковачевци, Радомир и Трън. При извършена проверка по изпълнение на условия от КР през 2018 г., на оператора е дадено 1 бр. предписание по компонент „води“: да спазва честотата за собствен мониторинг веднъж на три месеца по показатели феноли, барий и молибден, със срок постоянен.¹¹

Радиационна обстановка

Резултатите от мониторинга в последните годни на докладите от РИОСВ - Перник показват, че в радиационното състояние на околната среда в контролирания регион (вкл. община Земен) няма отклонения от действащите норми и характерните за региона стойности на гама-фон. Няма данни за йонизиращи лъчения и влияние върху хората и околната среда.

Шум

Съгласно Закона за защита на шума в околната среда, РИОСВ контролира промишлени обекти, източници на шум в околната среда, с цел спазване на граничните стойности за нива на шум в съответните зони и територии, както и в най-близките места за въздействие.

В община Земен няма замервания на шумовите нива. Вредно въздействие и шумови натоварвания има около ЖП и главните пътни трасета, причинени от автомобилния трафик (конкретни замервания на шума не са правени). В градската среда основен източник на шум са транспортните средства. Някои човешки дейности в сферата на услугите, също са източник на шум и създават дискомфорт у живеещите около източника. Няма данни за превишаване на пределно допустимите нива на шум за градска среда.

¹¹ Регионален доклад за състоянието на околната среда през 2018 година

Защитени територии

Защитени зони по Директивата за птиците:

Защитена зона „Ноевци“ с код BG0002089 за опазване на дивите птици

Защитени зони по Директивата за местообитанията:

Защитена зона с код BG0001012 „Земен“ за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна

На територията на община Земен не попадат защитени територии по смисъла на Закона за защитените територии (ЗЗТ).

Рискове от природни бедствия и аварии и необходимост от превенция на риска

На територията на община Земен се наблюдават освен рискове от земетресения, но и такива от активизиране на свлачищни процеси, както и от наводнения.

Сеизмичната интензивност в района на община Земен е сравнително висока – 7-ма степен по скалата на Медведев – Шпонхойнер – Карник. Общината се намира в близост до една от най-опасните земетръсни зони в България – Софийската. Често епицентърът на известните силни регистрирани земетресения са разположени между центъра на гр. София и югозападните околности. От началото на века досега са регистрирани две по-големи земетресения, усетени в района на община Земен – едното с магнитуд 4,1, а другото 5,6.

Част от природните рискове в община Земен са и свлачищата. Те представляват геодинамични гравитационни процеси, свързани с нарушаване на устойчивостта на естествените склонове, откоси и предвиждане на земни маси по различно дълбоки повърхнини.

По данни на „Геозащита-Перник“ ЕООД на територията на община Земен са регистрирани 3 свлачища към 31.12.2020 г., едно от които е на територията на град Земен, второто е в с. Калотинци и трето – близо до с. Враня стена. Трите свлачища са проучени, като свлачищата в град Земен и в с. Враня стена са стабилизирани, а другото в с. Калотинци е потенциално.

Таблица 52. Свлачища на територията на община Земен

Свлачище	Местоположение	Дата на регистрация
PER 19.30778-01	гр. Земен, ул. "Владимир Костадинов", кв. 3	18.10.1986

План за интегрирано развитие на община Земен за периода 2021-2027 г.

Свлачище	Местоположение	Дата на регистрация
PER 19.35482-01	с. Калотинци, път III-623 Земен – Пещера – Враня стена – Калотинци – Раянци – Габрешевци при km 54+900	23.01.2002
PER 19.35482-02	с. Калотинци, път III-623 Земен – Пещера – Враня стена – Калотинци – Раянци – Габрешевци при km 56+400	16.12.2010

Източник: Регистър на свлачищата, <http://gz-pleven.mrrb.government.bg>

Рискови зони по отношение на наводнения – участъка от река Струма и притоци в землището на гр. Земен, попадат в участък, определен като значителен потенциал риск от наводнения. Район с код BG4000ASPFRST09 река Струма – Земен е един от 14 райони в териториалния обхват на БДЗБР (Басейнова дирекция Западно Беломорски район) – Благоевград, определени от чл. 5 от Директивата за наводнения и утвърдени със Заповед № РД-746/01.10.2013 год. на Министъра на околната среда и водите съгласно чл. 146г, ал.2 от Закона за водите.

7. Културно-историческо наследство

Географското разположение на община Земен е добра предпоставка за заселване на различни цивилизации по територията ѝ още от Древността. Разположението в планинската и полупланинската част на Югозападна България, както и долините на р. Струма, р. Треклянска, р. Дивлянска и р. Блатешница са основен фактор за пространственото развитие на селищната структура. Поради тази причина, културното наследство в общината е резултат от дългогодишното напластяване от минали цивилизации и епохи, които оставят след себе си културата и традициите си и сформират идентичността на територията.

Културното наследство на община Земен обхваща материалното и нематериално, движимо и недвижимо наследство, които са носители на историческото минало и памет, традиции и култура.

Нематериално културно наследство

Към нематериалното културно наследство се включват всички традиции, обичаи, дейностите на самодейните състави в общината.

Културният календар на община Земен е богат. Културният календар е съставен въз основа на предложенията на културните институции на територията на общината и отразява най-характерното от бита и традициите на региона. Основни празници с местно значение, които изразяват идентичността на община Земен са: Сурвакарски игри – „Сурва“, Ден на самодееца, Пролетен фестивал „Долината на маските“, Общински фолклорен празник „Вучански камък“, “Традиционните събори на населените места и други. Поради противоепидемичните мерки относно КОВИД пандемията, през 2020 г. не са се осъществявали много събития.

Таблица 53. Културен календар на община Земен за 2020 г.

Дата, месец	Културни инициативи	Организатори
13 януари	Сурва в град Земен	
02 февруари	Патриаршеско посещение в Земен за Сретение Господне	

Източник: Община Земен

Групите са едни от основните и активни участници във всички местни прояви – традиционните събори, различни празници залегнали в културния календар на Община Земен, както и общински прегледи на народното творчество.

В народните читалища на общината са сформирани танцови и вокални групи, които участват в културните мероприятия през годината. Такива състави са вокална група „Земенски полъх“, танцов състав „Клуб за български народни танци“, сурвакарска група към НЧ „Светлина-1924“ в гр. Земен.

Към НЧ „Крюгер Николов-1922“ – с. Пещера е създадена група за автентичен фолклор „Клабучка китка“, както и група за народни обичай и сурвакарска група. Дейността си осъществяват танцова група „Пещерчанье“, индивидуални изпълнители - Пеливенка Гузева, Маргарита Лефтерова, Райка Годорова и Стоян Стоянов.

Към НЧ „Светлина-1929 г.“ – с. Еловдол, НЧ „Христо Смирненски-1946“ – с. Горна Вrabча, НЧ „Надежда-1898“ – с. Дивля, НЧ „Н.Й.Вапцаров-1949“ – с. Мурено, НЧ „Н.Й.Вапцаров -1945“ – с. Беренде, НЧ „Христо Ботев-1928“ – Габровдол осъществяват дейността си сурвакарски групи.

В читалището в село Дивля има обособена етнографска музейна сбирка за живота на Владимир Димитров – Майстора, който живее и твори в селото от 1928 до 1930 г.

Във всички читалища ежегодно се организират празници, фестивали, събори, изложби, творчески вечери, граждански инициативи, спортни занимания.

В културния календар на община Земен са включени и се отбелязват множество народни празници, честват се национални празници, изпълняват се разнообразни ритуали и обичаи.

Архитектурно-строителни и недвижими културни ценности

Към недвижимите културни ценности спадат всички архитектурни паметници, археологически обекти, които притежават културно-историческа стойност и имат голяма обществена значимост.

Всички археологически обекти са единични. Основен проблем в общината по отношение на недвижимото културно наследство, е че голяма част от археологическите обекти са разрушени, а други не са толкова добре проучени.

В пространствения обхват на общината в близост до село Горна Глоговица са разположени две могили: Голямата могила – 500 м. югозападно от селото и Мала Могила на 200 м. от селото.

План за интегрирано развитие на община Земен за периода 2021-2027 г.

На територията на община Земен се намира историческо място “Еловдолско усое” в землище то на с. Елов дол, обявено със Заповед № 3718 от 28.08.1975 г. на Министерството на горите и опазване на природната среда, заведено под № 648 в Държавния регистър на защитените територии, с площ 2,0 ха.

В следващата таблица са представени някои от културните ценности в община Земен.

План за интегрирано развитие на община Земен за периода 2021-2027 г.

Таблица 54. Културни ценности в община Земен

Населено място	Обект	ВИД	Деклариран, Обявен: ДВ/прот. на НСОПК
с. Блатешница	м. "Градище", 3 км. южно от селото	археологическа	Заповед № РД9Р-9 от 07.05.2015 г. на МК, обн. в ДВ бр.51 от 2015 г.
гр. Земен	Земенски манастир „Св. Йоан Богослов”, над града	археологически	Протокол на СОПК 3.02.1971 г.
гр. Земен	Църквата на Земенски манастир	народна старина	ДВ бр.69/1927 г.
гр. Земен	Манастирска църква „Св. Йоан Богослов”	художествена	
гр. Земен	Средновековна църква	археологическа	Протокол на СОПК 3.02.1971 г.
гр. Земен	Антично и средновековно селище	археологическа	Протокол на СОПК 3.02.1971 г.
гр. Земен	Средновековен водопровод	археологическа	Протокол на СОПК 3.02.1971 г.
гр. Земен	Средновековна крепост	археологическа	Протокол на СОПК 3.02.1971 г.
гр. Земен	Средновековна крепост	археологическа	Протокол на СОПК 3.02.1971 г.
с. Пещера	Пещерски манастир "Св. Николай", 2,5 км. източно от селото	археологическа	Протокол на СОПК 3.02.1971 г.
с. Пещера	Пещерски манастир "Св. Николай", 3 км. СИ от с. Пещера	архитектурно-строителна и художествена	ДВ бр.39/1973 г.
с. Дивля	Ранносредновековна крепост, Конски връх - Валевицарска махала, над селото	археологическа	

Източник: Национален институт за недвижимо културно наследство

Историческо недвижимо културно наследство

Важна част от историческото недвижимо културно наследство, са и военните паметници на територията на община Земен. Към днешна дата всички военни паметници са от добро към лошо физическо състояние. Всички военни паметници се нуждаят от рехабилитация поради редица причини – паднали камъни, буквите не се четат, корозирала фасада и т.н. В следващата таблица е представен списък на военните паметници на територията на община Земен.

Таблица 55. Регистър на военните паметници на територията на община Земен

№ по ред	ПАМЕТНИК	НАСЕЛЕНО МЯСТО
1.	Загинали за Родината от Земенска община	гр. Земен, общ. Земен
2.	На загиналите за Родината – вечна слава	с. Враня стена, общ. Земен
3.	Убити за България 1913 – 1918 г.	с. Смиров дол, общ. Земен
4.	Паметник увековечаващ героизма на убитите, паднали в жертва за национална свобода	с. Пещера, общ. Земен
5.	Загинали през Отечествената война родени в с. Пещера, обл. Софийска	с. Пещера, общ. Земен
6.	Паметник на загиналите във войните 1913 – 1918 г.	с. Одраница, общ. Земен
7.	Паметник в памет на загиналите във войните 1912-1918 г. и 1941-1945 г.	с. Калотинци, общ. Земен
8.	Работници от фабриката , загинали в Отечествената война по фронтовете в бивша Югославия	с. Жабляно, общ. Земен
9.	Паметник на подофицера Иван Иванчов от гранични войски на 21 г. убит 1948г. и подофицера Йордан Стоянов на 28 г. от 13 пехотен полк на 26.X.1944 г. загинал като боец за родината при Страцин	с. Горна Глоговица, общ. Земен
10.	Паметник на героите от войните	с. Горна Глоговица, общ. Земен

План за интегрирано развитие на община Земен за периода 2021-2027 г.

№ по ред	ПАМЕТНИК	НАСЕЛЕНО МЯСТО
11.	Паметник за слава на героите загинали за свободата на поробените народи от фашизма	с. Елов дол, общ. Земен
12.	В памет на падналите герои от Дивлянската община загинали за отечеството през 1912-1913 г. и 1915-1918 г. Въздигнат по инициатива на подзапасните подофицери	с. Дивля, общ. Земен
13.	Поклон борци за обединението, ще ви следим - с. Блатешница	с. Блатешница, общ. Земен
14.	Паметник на загиналите за Родината	с. Беренде, общ. Земен

Източник: Областна администрация Перник

Към движимото културно наследство представляват музейните експонати. В Регионалният исторически музей са запазени различни керамични модели, глини, кости, пещи от различните епохи.

В заключение, голяма част от археологическото недвижимо културно наследство е с ниска степен на проученост и са слабо популяризирани, трябва да се оценят и да бъдат включени като част от пространствено-териториалните и функционални системи. Необходимо е да се осигури техническа инфраструктура към тях. Физическото им състояние е лошо, липсват грижи за тяхното поддържане и са застрашени от деградация. Историческото недвижимо културно наследство е отново в лошо състояние, паметниците имат нужда от рехабилитация. Нематериалното наследство в общината (традиции, обичаи) са запазени и се практикуват и до днес. Основна роля за тяхното запазване има не само Регионалният исторически музей, но и читалищата, които съхраняват тези традиции и ги практикуват чрез организирането на различни културни мероприятия.

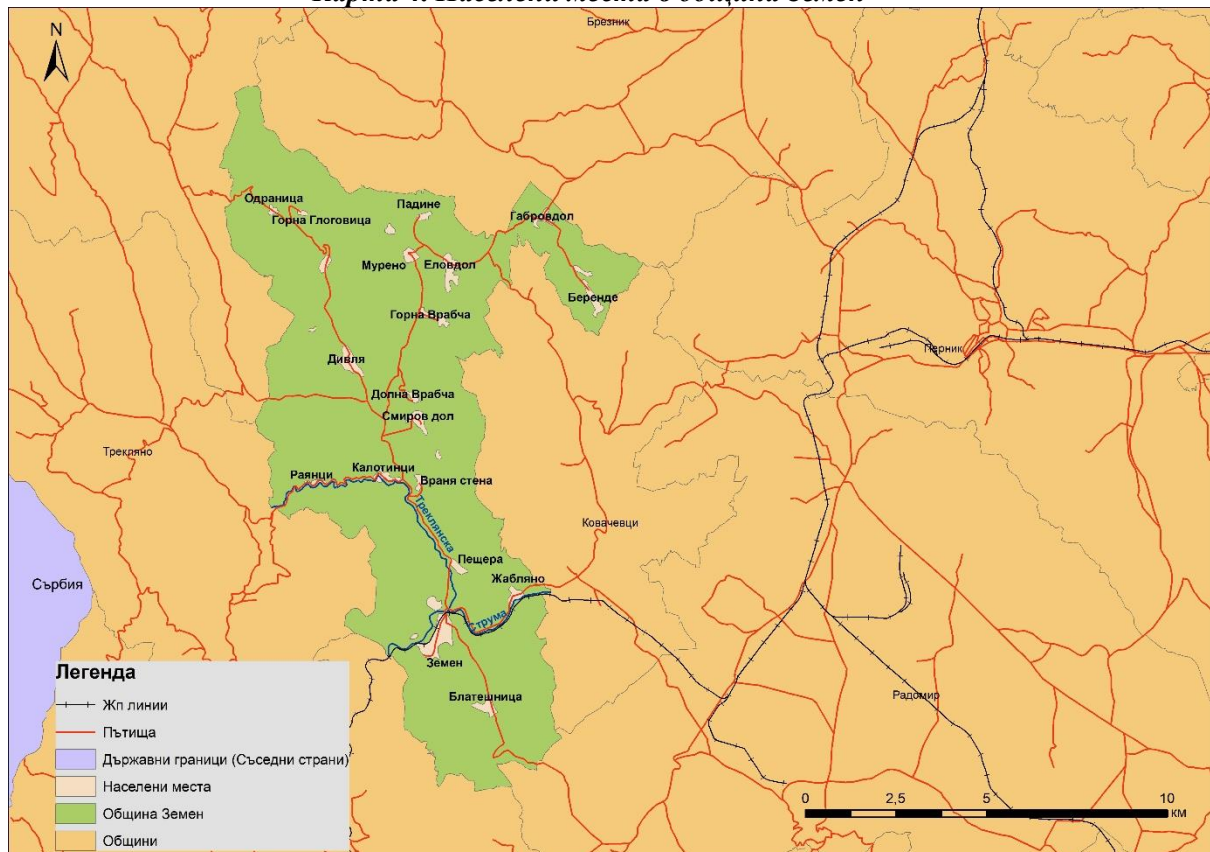
Потенциал и възможност за запазването на архитектурно-строителните недвижими културни ценности има тяхното популяризиране, чрез реставрацията на сградите, информационното обезпечаване на тези обекти и създаването на вътрешни културни маршрути.

8. Анализ на селищната мрежа и жилищния сектор

Всяко населено място представлява една съвкупност от населението на съответната територия, която е исторически възникнала и се отличава с определени култура, бит, традиции, начин на производство, които са израз на наличните природни и социални условия и ресурси на даденото населено място. В такъв случай селищната мрежа представлява съвкупността от населени места, които са обвързани с пространствени, функционални връзки.

Селищната мрежа на община Земен се състои от 1 град Земен и 17 села – Жабляно, Блатешница, Пещера, Враня стена, Калотинци, Раянци, Дивля, Горна Глоговица, Одраница, Горна Вrabча, Долна Вrabча, Смиров дол, Мурено, Елов дол, Падине, Габров дол, Беренде.

Карта 4. Населени места в община Земен

С площ от 253 км.² тя се намира на пето място в област Перник след общините Трън, Радомир, Перник и Брезник. Гъстотата на населението на 1 км² за 2020 г. по данни на НСИ за община Земен е 9,5 - по-ниска от средната за страната (62,3 км²), и по-ниска от средната за Югозападен район (102,7 км²), който е и най-високо населеният район в страната.

Гъстотата на населението на област Перник е (50,4 км. 2), отново по-висока от тази на община Земен.

Гъстотата на селищната мрежа на община Земен за 2020 г. е 7,1 селища / 100 км², което е над средното за страната – 4,73 селища / 100 км². За Югозападен район този показател е 4,7 селища / 100 км², а за област Перник – 7,15 селища / 100 км².

Територията на община Земен /LAU 2/ се намира в границите на Югозападен район на планиране /NUTS 2/ и е част от област Перник /NUTS 3/.

Съгласно Заповед № РД-02-14-2021 от 14 Август 2012 г. на Министъра на регионалното развитие и благоустройството, община Земен спада към четвърта категория според действащата в страната функционална категоризация на административно-териториалните единици и населени места).¹²

Таблица 56. Категоризация на община Земен и на съставните ѝ населени места

№	ЕКАТТЕ	Наименование на административно-териториалните единици	Категория
		Община Земен	4
1	30778	гр. Земен	4
2	03887	с. Беренде	8
3	04340	с. Блатешница	8
4	12228	с. Враня стена	8
5	14146	с. Габровдол	8
6	16167	с. Горна Врабча	8
7	16170	с. Горна Глоговица	8
8	20972	с. Дивля	7
9	22054	с. Долна Врабча	8
10	27320	с. Еловдол	7
11	29012	с. Жабляно	7
12	35482	с. Калотинци	8
13	49357	с. Мурено	8
14	53415	с. Одраница	8
15	55141	с. Падине	8
16	56280	с. Пещера	7
17	62356	с. Раянци	8
18	67595	с. Смиров дол	8

Източник: ЗАПОВЕД № РД-02-14-2021 от 14 август 2012 г. (обн. ДВ, бр. 66, 28.08.2012 г., неофициален раздел) на МРРБ

Сред всички населени места в общината, единствено гр. Земен е с най-висока четвърта категория (функционален тип). Сред останалите населени места с. Дивля, с. Еловдол, с. Жабляно и с. Пещера спадат към седма категория, а останалите 13 населени места са в осма

¹² ЗАПОВЕД № РД-02-14-2021 от 14 август 2012 г. (обн. ДВ, бр. 66, 28.08.2012 г., неофициален раздел)

категория (Беренде, Блатешница, Враня стена, Габровдол, Горна Врабча, Горна Глоговица, Калотинци, Мурено Одраница, Падине, Раянци, Смиров дол).

Град Земен се явява административен, културен и социално-икономически център на общината с концентрация на население, икономически активности, обекти на здравната, социална и образователна инфраструктура.

Селищната мрежа в общината е сравнително равномерно разпределена, като всички населени места имат осигурена комуникационна връзка с общинския център. Въпреки това техническата инфраструктура в община Земен (транспортна, енергийна, съобщителна, водостопанска) е в незадоволително състояние.

На територията на община Земен се наблюдават дисбаланси в демографско, социално и икономическо отношение спрямо общинския център гр. Земен и останалите населени места. Поради влошаване на демографските показатели в общината, разполагането на обекти на здравната, образователната и социалната инфраструктура не е равномерно навсякъде, което води до неудовлетвореност и ниско качество на предлаганите услуги в селата и концентриране на инфраструктурни обекти и дейности основно в града.

Оси на урбанистично развитие

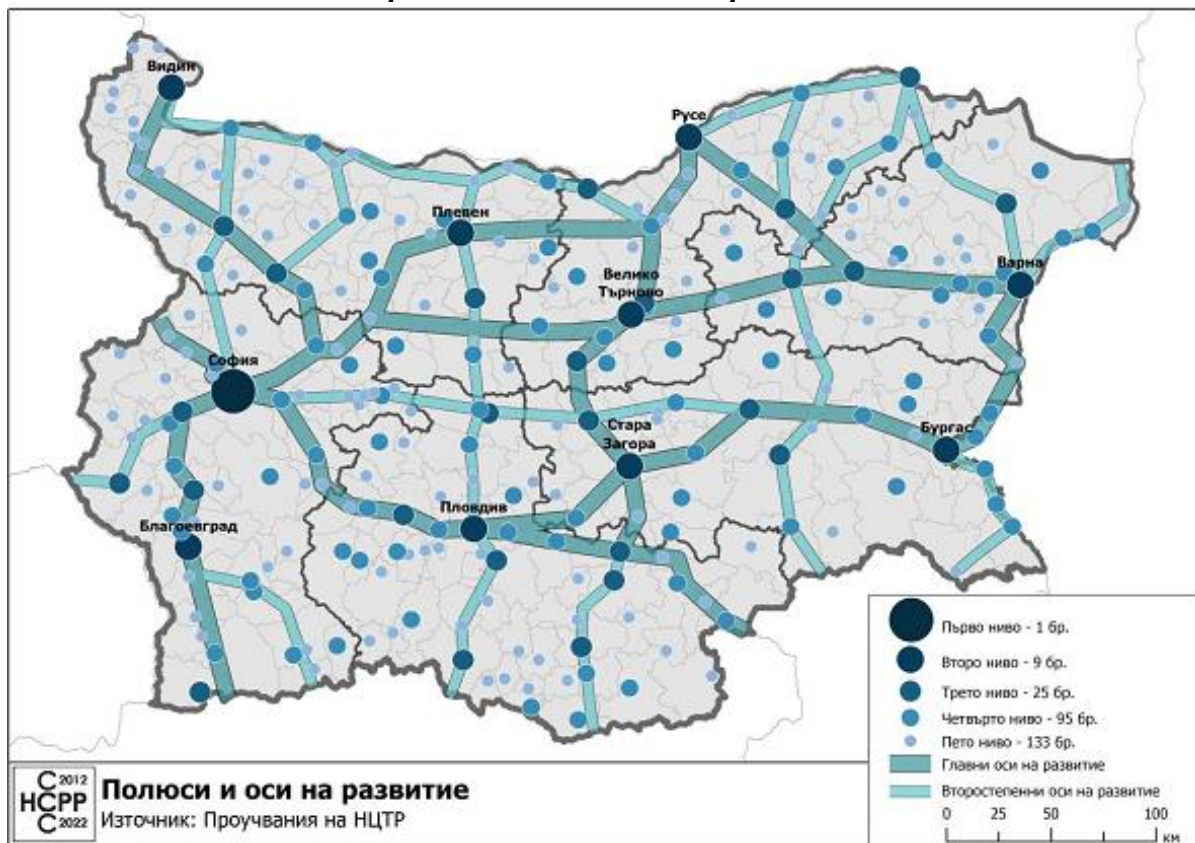
Осите на урбанистично развитие са определени съгласно Националната концепция за пространствено развитие, следват предложената схема в Съвместния документ от Вишеградската четворка плюс България и Румъния (v4+2). Те имат основно значение за свързването на страната със съседни страни и подобряването достъпа до центровете и полюсите на растеж, иновации, култура, образование.¹³

Община Земен попада в пето йерархично ниво – много малки градове и села, центрове с общинско значение за територията на съответната община¹⁴.

¹³ Източник: Национална концепция за пространствено развитие

¹⁴ Национална стратегия за регионално развитие на Република България за периода 2012-2022 г.

Карта 5. Оси и полюси на развитие

Източник: Национална стратегия за регионално развитие на Република България за периода 2012-2022 г.

Баланс на територията

Територията представлява съвкупност от всички природни дадености и се формира под влиянието на различни природни фактори като геоморфоложки строеж, релеф, почви, климат, води, заедно с населението, живеещо в нея и влиянието на антропогенната дейност.

В този ред на мисли, територията представлява природно богатство, което трябва да бъде добре пазено, управлявано и поддържано. В съвременния глобализиращ се свят и ускорен икономически растеж на всяка цена, стремежът към високи печалби става на цената на намаляване на природните дадености и засягане на човешките потребности. Именно поради тази причина е необходимо при планирането и управлението на териториалното развитие да се вземат предвид човешките потребности и най-вече да се търси баланса между икономически просперитет, необходимите характеристики на средата за постигане на устойчиво развитие и повишаване качеството на живот.

Съгласно Закона за устройство на територията в чл. 7 е посочено, че териториите в страната са: урбанизирани територии (населени места и селищни образувания), земеделски

територии, горски територии, защитени територии, нарушени територии за възстановяване, територии, заети от води и водни обекти и територии на транспорта.

В пространствената структура на община Земен разпределението на териториите по вид в относителен дял е както следва:

- Земеделски – 40 %;
- Горски – 54 %;
- Населени места и други урбанизирани територии – 4,2 %;
- Водни течения и водни площи – 1,1 %;
- За добив на полезни изкопаеми – 0,2 %;
- За транспорт и инфраструктура – 0,5 %.

Таблица 57. Баланс на територията

	Общо	Земеделски	Горски	Населени места и други урбанизирани територии	Водни течения и водни площи	За добив на полезни изкопаеми	За транспорт и инфраструктура
Община Земен	247006	98906	133434	10345	2668	388	1265
Област Перник	2366127	1205578	958151	144072	31248	11134	15944
За страната	110 371 784	64 234 755	38 283 727	4 952 789	1 975 610	259 054	665 849

Източник: НСИ

Обитаване и жилищен фонд

Обитаването и жилищният фонд са от съществено значение при провеждането на териториално-устройствената политика. Показателите за обитаването и жилищната осигуреност се влияят от демографските и социално-икономическите процеси, протичащи на конкретната територия.

По-голяма част от сградите в община Земен са застроени в периода 1960-1970 и 1970-1980 г., както и 1980-1990 г. Незначителна част от тях са построени преди 1960 г.

Жилищният фонд на община Земен към 2019 г. се състои от 4 563 бр. жилищни сгради, като от тях 3 021 са тухлените сгради с бетонна плоча (66,2%). Останалата част от сградите са построени от кирпич, камък, дърво и други материали. Най-малък процент от жилищния фонд заемат стомано-бетонните сгради (2%) и панелните сгради (0,5%).

Таблица 58. Жилища по вид на конструкцията

Община	Жилищни сгради общо	ПО КОНСТРУКЦИЯ			
		Панели	Стомано бетон	Тухлени с бетонна плоча	Други
Земен	4 563	21	95	3022	1425

Източник: НСИ

Жилищната осигуреност или жилищата на 1000 души от населението към 2019 г. по данни на НСИ са 2073,77, като се наблюдава нарастване на този показател спрямо 2012 г. (1823,65). За областта този показател е 807,30, а за страната – 571,20. Показателят жилищна осигуреност дава представа за количеството жилища, но не и за тяхното използване. Нарастването на показателя се дължи не на строителството на нови сгради, а на намаляване на абсолютния брой на населението, което води до нарастване на броя на жилищата на 1000 души от населението.

Среден брой на лица на едно жилище е 0,48, т.е. стойност по-ниска от средната за областта – 1,24 и за страната – 1,75.

Собствеността на жилищата е показана в следващата таблица.

Таблица 59. Жилища по форма на собственост към 2019 г. (брой)

Община/ Област	Общо	Държавна / общинска собственост	Частна собственост на физическо лице	Частна собственост на юридическо лице
Община Земен	4812	21	4764	27
Област Перник	96278	2281	93349	648

Източник: НСИ

План за интегрирано развитие на община Земен за периода 2021-2027 г.

По-голямата част от жилищата са собственост на частни лица – 99% от жилищата и само 1% са държавна или общинска собственост.

Таблица 60. Жилища по броя на стаи в тях към 2019 г. (брой)

Община/ Област	Общо	Брой стаи					
		1 стая	2 стаи	3 стаи	4 стаи	5 стаи	6 стаи и повече
Община Земен	4812	255	1863	1457	783	252	202
Област Перник	96278	8717	37577	28386	12430	4541	4627

Източник: НСИ

По-голямата част от жилищата в община Земен са двустайни или 38,7% от всички жилища, следвани от тристайните 1 457 или 30,3%, четристайните – 783 или 16,3%, като най-малък е броят на шестстайните – 4,2% (202 жилища). Този показател е отличителен за стандарта на живот.

Жилищата в община Земен са 4 812, като общата полезна площ възлиза на 287 578 кв. м., като от нея жилищната площ е 249 214 кв. м.

В заключение, жилищният фонд в общината е в незадоволително състояние. Отчита се високо ниво на благоустрояване на жилищата с електрификация, водопровод и канализация. Панелните жилищни сгради в общината са в лошо състояние, поради което е необходимо прилагане на мерки за саниране и енергийна ефективност. По отношение на пространствата между блоковете, може да се каже, че липсва външно благоустройство, улиците и тротоарите са в лошо състояние, зле разпределени гаражни клетки. Необходимо е благоустрояване и поддържане на междублоковите пространства, има пустеещи площи, подходящи за озеленяване. Необходимо е необитаваните сгради да бъдат реновирани и адаптирани към семейни хотели и леглова база за отдих.

9. Административен капацитет

С все по-динамично усложняващите се обществено-икономически условия в съвременните общества, се създава необходимост от бързо, ефективно и качествено предоставяне на услуги за гражданите. Внедряването на нови модели на управление и на иновативни решения, е ключов елемент към постигането на конкурентоспособна и ефективна администрация. Административният капацитет в една община е важен не само от гледна точка на способността на дадена администрация да изпълнява определени нормативно възложени функции, но и като способността да удовлетворява обществените потребности, изисквания и очаквания. Непрекъснатото усъвършенстване на умения на кадрите, внедряването на нови модели и технологии, са неизменна част в процеса на работа на администрацията.

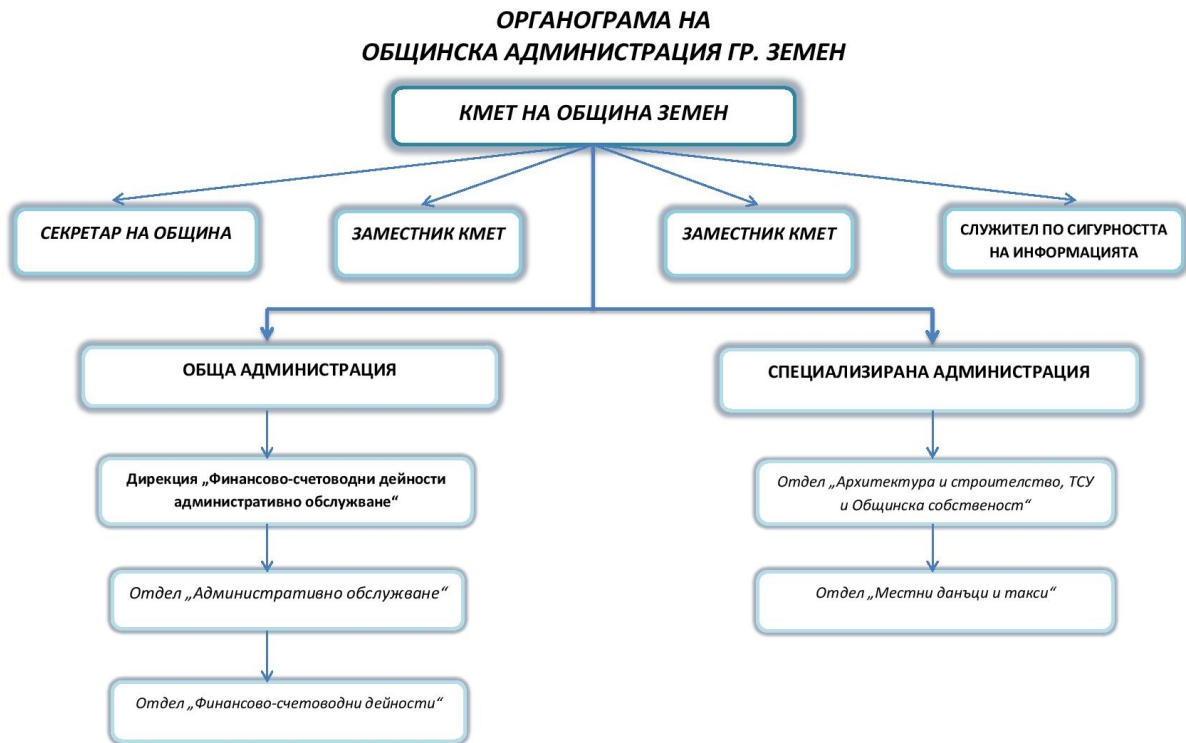
Община Земен в работата си се ръководи от някои основни принципи:

- Законност;
- Отговорност по отношение на проблемите на общината и нейните граждани;
- Достъпност на предлаганите услуги;
- Спазване на изискванията за бързо, качествено и удобно обслужване на физическите и юридически лица;
- Прозрачност в процеса на работа;
- Диалог с гражданите;
- Ефективно управление на проектите.

Административната структура на Община Земен включва: 1 кмет на община, 2 зам.-кметове, 13 кметски наместници, секретар на общината и служител по сигурността на информацията. Тя е разделена на обща и специализирана:

- Общата администрация осигурява технически дейността на органите на местната власт и на специализираната администрация и извършва дейности по административното обслужване на гражданите, физическите и юридическите лица.
- Специализираната администрация подпомага и осигурява осъществяването на правомощията на органите на местната власт.

Фигура 20 . Органограма на Общинска администрация Земен

Източник: Община Земен

Организационната структура на Общинската администрация откроява следните нива на управление и изпълнение на дейностите: Кмет на Общината, Заместник-кметове, Секретар на Общината, Служител по сигурността на информацията, Кметове на кметства, Дирекции и Отдели.

В структурата на Общинска администрация Земен влизат следните дирекции и отдели:

- Дирекция „Финансово-счетоводни дейности и административно обслужване“;

В административната структура има следните отдели:

- Отдел „Административно обслужване“;
- Отдел „Финансово-счетоводни дейности“;
- Отдел „ Архитектура и строителство, ТСУ и Общинска собственост“;
- Отдел „Местни данъци и такси“.

В последните години в Общината са изпълнени няколко проекта за укрепване на административния капацитет в общината:

- Проект „Повишаване ефективността на общинската администрация в общините Радомир и Земен” по Оперативна програма „Административен капацитет“, в която община Земен беше партньор и приключи 2013 г. В резултат е изготвена „Стратегия за организационно развитие на администрацията на община Земен“ (2013 – 2020 г.).

- Проект „Повишаване компетенциите на администрацията на община Земен за подобряване на нейната ефективност“ по Оперативна програма „Административен капацитет“ в периода 2014-2015 г.;

В управлението на администрацията, предвид на членството на страната ни в Европейския съюз и възможностите за усвояване на безвъзмездна финансова помощ за развитието на общината през следващия програмен период 2021-2027 г., е необходимо отделянето на дирекция или отдел „Управление на проекти“, който да участва в провеждането и планирането на общинската политика за местно икономическо програмните документи на общината и участват в подготовката на проекти и тяхното администриране.

Представената организационната структура на Общинската администрация откроява следните нива на управление и изпълнение на дейностите: Кмет на Общината, Заместник-кметове, Секретар на Общината, Кметове на кметства и Отдели, които се намират в следната съподчиненост.

Фигура 21 Структура на йерархичната подчиненост в община Земен

Източник: Официален сайт на община Земен, достъпен на <https://zemen.bg.com/files/files/ys1loiaiwb.jpg>

През новият програмен период, е необходимо запознаване на администрацията с възможностите за усвояване на средства от ЕС. Внедряването на електронни

административни услуги е ключов момент в работата на една администрация, тъй като от една страна гражданите и бизнеса имат много по-бърз и ефективен начин за подаването и администрирането на документи и второ, администрацията е улеснена в своята работа.

За да се повиши качеството на административния капацитет, модернизира управлението за предоставяне на висококачествени публични услуги за гражданите и бизнеса, е необходимо да се използват възможностите, които ще се предоставят по Оперативните програми в три главни направления: повишаване на институционалния капацитет, ефективността и ефикасността на публичната администрация и съдебната система; предоставяне на качествени услуги на гражданите и бизнеса и развитие на електронното управление и правосъдие; ефективно и ефикасно усвояване на средствата от ЕС.

SWOT анализ

SWOT анализът е метод в стратегическото планиране и оценяването на рискове. С помощта на този метод може да се изгради една рамка, която очертава силните и слабите страни, възможностите и заплахите в една организация. Той е много гъвкав метод, тъй като може да се приложи при анализа на определени териториални единици.

SWOT анализът спада към така наречените експертни методи, той не може да бъде направен без определена изходна информация. Целта му е да обвърже вътрешните и външните фактори, които оказват влияние върху конкретна организация или териториална единица. За вътрешни фактори се считат силните и слабите страни, като се приема, че те могат да бъдат контролирани от организацията. Към външните се отнасят възможностите и заплахите, които определят състоянието на средата, в която се развива организацията или региона.

SWOT анализът е задължителна част в управлението на проекти, в разработването на различни планове и стратегии. Резултатите от анализа на ниво община дават възможност да се формулират ясно приоритетите и целите за развитие на общината, а от това да се изведат и конкретни мерки, които могат да се зложат в плана.

Изходната информация на основата, на която е извършен анализа е взета от официални източници и документи.

Таблица 61. SWOT анализ

Силни страни	Слаби страни
<p>Благоприятно географско местоположение (ЖП гара; близост до столицата, гр. Перник и гр. Кюстендил);</p> <p>Благоприятни почвено-климатични условия за развитие на земеделието;</p> <p>Богат горски фонд;</p> <p>Огромен поземлен ресурс, предпоставка за развитие на специализирани земеделски производства;</p> <p>Планински пасища и ливади благоприятстващи развитието на животновъдство;</p> <p>Екологично чист район без индустриални замърсявания;</p> <p>Развитие на културната дейност;</p> <p>Ниски цени на имоти;</p> <p>Наличен железопътен транспорт;</p> <p>Изградена пречиствателна станция;</p> <p>Добра планова осигуреност, от гледна точка на секторни стратегии;</p> <p>Създаден и развит капацитет на местно ниво за привличане и усвояване на средства от Структурните фондове на ЕС;</p>	<p>Нестабилност на икономиката в общината;</p> <p>Слабо развит туризъм и не усвояване на местния туристически потенциал;</p> <p>Намаляване на броя на населението през периода 2011-2020 г.</p> <p>Отрицателен естествен прираст, високи стойности на смъртност над средните за страната;</p> <p>Продължаващо застаряване на населението;</p> <p>Нарушена възрастова структура;</p> <p>Миграция на млади, образовани хора в активна репродуктивна възраст;</p> <p>Липса на канализация в населените места;</p> <p>Амортизирана водопроводна мрежа (азбестови тръби);</p> <p>Липса на пречиствателни съоръжения в населените места без канализация;</p> <p>Висок процент на безработица в общината;</p> <p>Недостатъчно поддържане на зелените пространства;</p> <p>Липса на изградени места за отдих;</p> <p>Липса на чуждестранни фирми;</p> <p>Липса на високотехнологични и иновативни производства с висока добавена стойност;</p>

Възможности	Заплахи
<p>Възможност за финансиране на проекти със средства от европейските структурни фондове;</p> <p>Благоустройство на социалната инфраструктура;</p> <p>Повишаване на квалификацията на административния персонал;</p> <p>Развитие на нови икономически дейности;</p> <p>Въвеждане на иновативни технологии и обновяване на производствените територии;</p> <p>Привличане на чуждестранни инвестиции;</p> <p>Изграждане на канализационна система в останалите населени места в общината.</p> <p>Внедряване на електронни услуги.</p>	<p>Обезлюдяване на населени места в следствие на демографската криза;</p> <p>Недостиг на работна ръка в трудоспособна възраст;</p> <p>Недостатъчното предлагане на работни места за млада и висококвалифицирана работна ръка (вкл. и в сферата на високите технологии);</p> <p>Увеличаване броят на населението, заплашено от бедност и ниски доходи;</p> <p>Влошаване на здравната инфраструктура;</p> <p>Деградация на жилищния фонд;</p> <p>Липса на функциониращи публично-частни партньорства;</p> <p>Липса на капацитет за стартиране и развитие на устойчив бизнес;</p> <p>Непознаване на финансовите схеми за стартиране на бизнес;</p> <p>Липса на граждански контрол върху местната власт.</p>

II. СТРАТЕГИЧЕСКА РАМКА – ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ ЗА РАЗВИТИЕ ЗА ПЕРИОДА 2021-2027 Г.

Стратегическа рамка

Планът за интегрирано развитие на община Земен се разработва като част от системата за стратегическо планиране на регионалното развитие. Поради тази причина неговата приемственост, координация и хармонизация с други документи на национално, регионално ниво, както и с политиката на сближаване на ЕС за програмен период 2021-2027 г. е от изключително голямо значение.

Планът за интегрирано развитие на община Земен 2021-2027 г. се намира в тясна връзка с Националната стратегия за регионално развитие 2012-2022 г. и поставените в нея цели, като ще допринесе постигането на всяка една от тях. Националната стратегия за регионално развитие (НСРР) 2012-2022 г. е основният документ, който определя стратегическата рамка на държавната политика за постигане на балансирано и устойчиво развитие на районите на страната и за преодоляване на вътрешнорегионалните и междурегионалните различия/неравенства в контекста на общоевропейската политика за сближаване и постигане на интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж. НСРР определя дългосрочните цели и приоритети на политиката за регионално развитие, която има интегрален характер, дава възможност за координация на секторните политики на територията и съдейства за тяхното синхронизиране. С оглед на изходното състояние са определени четири стратегически цели:

1. Икономическо сближаване в европейски, национален и вътрешнорегионален план чрез развитие на собствения потенциал на районите и опазване на околната среда.

2. Социално сближаване и намаляване на регионалните диспропорции в социалната сфера чрез създаване на условия за развитие и реализация на човешкия капитал;

3. Териториално сближаване и развитие на трансграничното, междурегионалното и транснационално сътрудничество;

4. Балансирано териториално развитие чрез укрепване на мрежата от градове-центрове, подобряване свързаността в районите и качеството на средата в населените места.

Планът за интегрирано развитие се намира и в пряка връзка с Националната концепция за пространствено развитие 2013-2025 г., като тя има водеща роля в обвързването на приоритетите на оперативната програма за развитие на регионите за следващия програмен период 2021-2027 г. с документите за стратегическо регионално развитие и пространствено планиране. Чрез планираните проекти в Програмата за реализация ще се постигне икономическо, социално и териториално сближаване, каквито са и заложените цели в НКПР 2013-2025 г.:

- СЦ 1: Териториално сближаване – чрез подобряване на свързаността на всички нива, укрепване на мрежата от градове-центрове и развитие на трансгранично, междурегионално и транснационално сътрудничество.
- СЦ 2: Икономическо сближаване - чрез подкрепа за развитие и подобряване качествата на регионалните потенциали и опазване на околната среда.
- СЦ 3: Социално сближаване - чрез създаване на равностойни условия за развитие и реализация на човешкия капитал.

Планът за интегрирано развитие е тясно свързан и с Общински план за развитие на община Земен за периода 2014-2020 г. по отношение на приемствеността между двата плана.

Планът за интегрирано развитие на община Земен ще допринесе и за постигане на целите на Кохезионната политика на ЕС за периода 2021-2027 г., а именно:

- Цел на политиката 1: По-интелигентна Европа чрез насърчаване на иновативния и интелигентен икономически преход;
- Цел на политиката 2: По-зелена, нисковъглеродна Европа чрез насърчаване на чист и справедлив енергиен преход, зелени и сини инвестиции, кръгова икономика, приспособяване към изменението на климата и превенция и управление на риска;
- Цел на политиката 3: По-добре свързана Европа чрез подобряване на мобилността и регионалната свързаност на ИКТ;
- Цел на политиката 4: По-социална Европа — реализиране на европейския стълб на социалните права;
- Цел на политиката 5: Европа по-близо до гражданите чрез насърчаване на устойчивото и интегрирано развитие на градските, селските и крайбрежните райони и на местните инициативи.

При формулирането на стратегическата рамка на община Земен са взети под внимание изготвения социално-икономически и SWOT анализ, проведеното анкетно

проучване сред местните жители, отчетени са текущото състояние, идентифицираните проблеми и бъдещия потенциал за развитие на общината.

Изготвянето на стратегическия документ е хармонизирано със следните принципи за стратегическо планиране на местното развитие:

1. Обвързаност на планираните мерки по между си за съвместно подобряване на местното развитие;

2. Съответствие с принципите и правилата за прилагане на структурните инструменти в областта на регионалната политика на ЕС;

3. Координация и съгласуваност с европейските, националните и местните политики за конкуренция, опазване и подобряване на околната среда и равните възможности;

4. Информираност и публичност на процесите на планиране и програмиране, финансиране, изпълнение, наблюдение и оценка в областта на интегрираното регионално и местно развитие;

5. Съфинансиране и допълняемост на местните собствени финансови ресурси за развитие със средства от държавния бюджет, фондовете на ЕС и други публични и частни източници;

6. Концентрация на усилията, човешките ресурси и финансовите средства за осъществяване на набелязаните в стратегията цели;

7. Отвореност за допълнения и адаптивност на стратегическите намерения към бързо променящите се условия на средата, в която ще се реализира стратегията;

8. Партньорство между всички институции, заинтересовани лица и структури на гражданското общество в процеса на реализиране на стратегическите намерения.

Стратегическата рамка на община Земен се състои от визия, стратегически цели, приоритети и мерки. Визията за развитието на общината дава характеристики на специфичния потенциал на общината и насоките за бъдещото ѝ развитие. Тя отразява перспективите пред регионалното и пространственото развитие на общината на основата на икономическите и социалните фактори, като отчита възможностите за преодоляване на различията между градските и селските територии.

Целите и приоритетите на ПИРО се определят в съответствие с целите и приоритетите на стратегическите документи за регионално и пространствено развитие на по-високите нива, като се обвързват с постигането на резултати за територията на общината. Целите на плана отразяват местните потенциали за развитие и се съсредоточават върху решаването на конкретните проблеми на общината.

Приоритетите, дефинирани в ПИРО са в съответствие с предвижданията на НКПП и другите секторни политики.

Стратегическата рамка на община Земен се състои от визия, 4 стратегически цели, 11 приоритета и 15 специфични цели.

Визия

Община Земен – привлекателно място за живот и бизнес със съхранена природна среда и културно-историческо наследство.

В резултат на планираната Визия са определени следните стратегически цели:

Стратегическите цели показват посоката за развитие и времеви хоризонт в основните проблемни области – социална сфера, икономическо развитие, околна среда, инфраструктура и др. Получените резултати от анализа на социално-икономическото развитие и SWOT-анализът, идентифицираха основните проблеми и подчертаха възможностите за развитие на община Земен.

Стратегическа цел 1. Развитие на конкурентоспособна икономика, основаваща се на местния природен и културно-исторически потенциал, осигуряваща възможност за просперитет на жителите на общината

Стратегическа цел 2. Повишаване качеството на живот и развитие на човешкия капитал, с акцент върху задържане на младия контингент население

Стратегическа цел 3. Изграждане на модерна и достъпна инфраструктура, с възможност за привличане на инвестиции в местната икономика и съхраняване на уникалната природна среда

Стратегическа цел 4. Интелигентно управление при предоставянето на ефективни публични услуги и повишаване на административния капацитет.

Стратегическа цел 1. Развитие на конкурентоспособна икономика, основаваща се на местния природен и културно-исторически потенциал, осигуряваща възможност за просперитет на жителите на общината

Стратегическата цел е насочена към повишаване конкурентоспособността на местната икономика, чрез създаване на условия за насърчаване на местния бизнес и привличането на инвестиции. Един от основните приоритети към тази цел е стимулирането и насърчаването на микро и малките предприятия, които заемат 97% от

структурата на общинската икономика. Приоритетните направления в тази стратегическа цел са насочени към развитие на селското стопанство, преработвателна промишленост. В програмния период 2021-2027 г. ще се постави акцент и върху създаването на нов имидж и продукти, които да допринесат за увеличаване на добавената стойност на произведената продукция и генериране на повече приходи за общината. Разглежданата цел е насочена към стимулиране развитието на иновативни практики, производства и към създаване на благоприятни условия за развитието на традиционни дейности за местната икономика.

Туризмът, като част от местната икономика, също е включен в тази стратегическа цел. На него е посветена цяла една специфична цел. Планираните мерки са насочени към разнообразяване на туристическия продукт, разкриване на нови туристически маршрути, рекламиране и популяризиране на туристическия потенциал.

Стратегическа цел 2. Повишаване качеството на живот и развитие на човешкия капитал, с акцент върху задържане на младия контингент население

Тази стратегическа цел е насочена повишаване на качеството на живот чрез предприемането на мерки и дейности, които ще допринесат за повишаване на качеството на образованието в общината. В тази стратегическа цел са заложили мерки и проекти са насочени към подобряване на качеството на образователните услуги, насочване на образованието към нуждите на пазара на труда, създаване на условия за повече интерактивност и внасяне на иновации в процеса на обучение.

Друг приоритет в тази стратегическа цел е насочен към развитието на човешкия капитал и повишаване на възможностите за професионална реализация на хората. Това включва намаляване на равнището на безработица чрез реализирането на различни програми за трудова заетост, квалификационни и преквалификационни курсове, включването на малцинствените групи в пазара на труда и осигуряване на възможности за професионална реализация на младите хора.

На следващо място важен приоритет е подобряване на качеството на здравните грижи и предоставяните социални услуги.

Стратегическа цел 3. Изграждане на модерна и достъпна инфраструктура, с възможност за привличане на инвестиции в местната икономика и съхраняване на уникалната природна среда

Стратегическа цел 3 акцентира върху изграждането, модернизацията и рехабилитацията на здравната, образователната, социалната и техническа инфраструктура в община Земен. Стратегическата цел поставя акцент и върху подобряването на селищната среда и постигане на балансирано териториално развитие. Инфраструктурната осигуреност е една от най-важните предпоставки за развитие на местната икономика и постигане на икономически растеж. Стратегическа цел 3 е насочена и към опазването на околната среда чрез прилагане принципите на устойчиво развитие, предотвратяване на замърсяванията, последващо отстраняване на възникналите вреди, съхраняване на биоразнообразието и приоритетните местообитания за бъдещите поколения и прилагане на основен принцип „Замърсителят плаща“. В стратегическата цел е заложен и приоритет, който акцентира върху съхранението и опазването на културното наследство, чрез планирането на мерки и дейности, насочени към запазване на културните традиции и обичаи.

Стратегическа цел 4. Интелигентно управление при предоставянето на ефективни публични услуги и повишаване на административния капацитет.

Стратегическа цел 4 акцентира върху предоставянето на качествени административни услуги за гражданите и бизнеса. Изключително важна част в процеса на планиране и управление заема място подобряването на координацията и партньорството при изпълнение на планови и програмни документи през програмния период 2021-2027 г. Постигането на проектен капацитет в общинската администрация има значение по отношение на намирането на нови възможности за финансиране по Структурните фондове на ЕС.

ПРИОРИТЕТИ

За постигането на стратегическите цели са идентифицирани няколко приоритетни области, в които ще се концентрират финансови ресурси и проектни инициативи през програмния период 2021-2027 г.

Приоритети към Стратегическа цел 1. Развитие на конкурентоспособна икономика, основаваща се на местния природен и културно-исторически потенциал, осигуряваща възможност за просперитет на жителите на общината

Приоритет 1.1. Развитие на конкурентоспособна икономика

Повишаването на конкурентоспособността на местната икономика е изключително важна по отношение на постигане на висока добавена стойност за общината,

повишаване на доходите на населението и разкриване на нови възможности за професионална реализация на хората. Усилията на този приоритет са насочени именно към стимулиране на предприемачеството на малките и средни предприятия в общината, чрез организирането на информационни срещи, на които микро, малките и средни предприятия да бъдат информирани за възможностите, които се разкриват за финансиране на бизнес идеи по Структурните фондове на ЕС. На второ място изграждане на местен капацитет за развойни и иновационни дейности, внедряване на нови технологии, изграждане на технологични паркове както и на ноу-хау трансфер, имат значение по отношение на постигане на висок икономически растеж.

Към Приоритет 1.1. е заложена само една специфична цел:

Специфична цел 1.1.1. Стимулиране на предприемачеството, по която са предвидени следните мерки за постигане:

Мярка 1.1.1.1 Насърчаване на малките и средни предприятия

Мярка 1.1.1.2. Внедряване на иновации и нови технологии в местната икономика

Мярка 1.1.1.3. Насърчаване на инвестиции в енергийна ефективност на предприятията

Приоритет 1.2. Развитие на конкурентоспособно селско стопанство

Отслабването на позициите на селското стопанство налагат предприемането на мерки, насочени към модернизация на селското стопанство и превръщането му в един от конкурентните отрасли в общината. По този приоритет е заложена една специфична цел:

Специфична цел 1.2.1. Стимулиране на икономическото развитие чрез привличане на инвестиции в селското стопанство, по която са предвидени следните мерки за постигане:

Мярка 1.2.1.1. Развитие на биоземеделие;

Мярка 1.2.1.2. Модернизация на земеделските стопанства;

Мярка 1.2.1.3. Насърчаване сдружаването на производителите, кооперирането и клъстерите.

Мярка 1.2.1.4. Стимулиране на зеленчукопроизводството, овоцарството

Мярка 1.2.1.5. Развитие на модерно еколого-устойчиво животновъдство

Мярка 1.2.1.6. Опазване на горския фонд

Приоритет 1.3. Създаване на конкурентоспособен туристически сектор

Един от основните приоритети е насочен именно към развитието на туристическия отрасъл, неоползотвореността на неговия потенциал. Основен акцент е насочен към създаването на нови туристически продукти, алтернативни форми на туризъм. Община Земен има богато културно-историческо и природно наследство, което създава потенциал за развитие на културен, природен, селски, планински, спортен, културно-познавателен туризъм.

Към този приоритет е заложена една специфична цел:

Специфична цел 1.3.1. Развитие на туризма, с акцент върху алтернативните му форми на базата на интегрирани туристически продукти и услуги, по която са предвидени следните мерки за постигане:

Мярка 1.3.1.1. Създаване на нови туристически продукти;

Мярка 1.3.1.2. Развитие на алтернативни форми на туризъм;

Мярка 1.3.1.3. Изграждане на нова туристическа инфраструктура;

Мярка 1.3.1.4. Популяризиране и промотиране на туризма в общината.

Мярка 1.3.1.5. Проучване, консервиране и експониране на археологически и други обекти на КИИ и развитие на прилежащата инфраструктура с цел превръщането им в обекти на масово посещение

Приоритет 1.4. Привличане на инвестиции в общинската икономика

Създаването на подходящи условия за привличане на инвестиции е един от ключовите фактори за повишаване на икономическия растеж в общината. Приоритетът акцентира и върху привличането на инвеститори в индустриалните зони.

Към този приоритет е заложена една специфична цел:

Специфична цел 1.4.1. Привличане на инвестиции в общинската икономика и създаване на нови партньорства в приоритетни области на развитие, по която са предвидени следните мерки за постигане:

Мярка 1.4.1.1. Насърчаване на инвестиции във високотехнологични производства;

Мярка 1.4.1.2. Обособяване на организирани бизнес пространства и икономически зони;

Мярка 1.4.1.3. Привличане на инвестиции.

Приоритети към Стратегическа цел 2. *Повишаване качеството на живот и развитие на човешкия капитал, с акцент върху задържане на младия контингент население*

Приоритет 2.1 *Повишаване на качеството на образование*

Този приоритет акцентира върху повишаване на качеството на предлаганото образование в община Земен. Това ще се постигне чрез внедряването на нови образователни практики в процеса на обучение, които да бъдат привлекателни за учениците, включване в системата на образование на лица от групи в изолация, създаване на връзка между образованието и бизнеса в общината.

Към този приоритет е заложена една специфична цел:

Специфична цел 2.1.1. Подобряване на достъпа до образование и повишаване на образователното равнище, по която са предвидени следните мерки за постигане:

Мярка 2.1.1.1. Подобряване качеството и създаване на условия за достъп до образование (вкл. и от лица от групи в изолация и риск);

Мярка 2.1.1.2. Намаляване броя на преждевременно напусналите системата на образование;

Мярка 2.1.1.3. Създаване на връзка между образование и бизнес;

Мярка 2.1.1.4. Внедряване на нови образователни практики.

Приоритет 2.2. *Повишаване на качеството на предлаганите здравни и социални услуги в община Земен*

Приоритет 2.2. е насочен към подобряване на количествените и качествени параметри на здравната инфраструктура, с акцент върху повишаване на качеството и подобряване на достъпа до здравни услуги. В приоритетът се предвижда и подобряване на предлаганите социални услуги в община Земен.

Към този приоритет е заложена една специфична цел:

Специфична цел 2.2.1. Осигуряване на качествени здравни и социални услуги, по която са предвидени следните мерки за постигане:

Мярка 2.2.1.1. Разширяване на обхвата на предлаганите социални услуги;

Мярка 2.2.1.2. Предотвратяване на социалното изключване и изолация;

Мярка 2.2.1.3. Подобряване на предоставяните здравни услуги.

Мярка 2.2.1.4. Реализиране на проекти за разработване на нови социални услуги за уязвими групи в обществото;

Приоритет 2.3. Развитие на човешките ресурси. Подобряване на достъпа до заетост.

Този приоритет е насочен към създаването на възможности за професионална реализация на пазара на труда от населението на община Земен. Това ще бъде осъществено чрез подобряването на знанията и уменията на работната сила, от една страна, а от друга чрез инвестиции в предприятията за създаването на по-качествени работни места и интегриране на по-голям брой хора в трудова заетост. Ключов акцент в този приоритет е намаляване на равнището на безработица в общината, както и социално включване на хората в изолация.

Към този приоритет е заложен една специфична цел:

Специфична цел 2.3.1. Подобряване на условията за трудова заетост и социално включване на пазара на труда на населението, по която са предвидени следните мерки за постигане:

Мярка 2.3.1.1. Насърчаване на трудовата заетост чрез повишаване на квалификацията на заетите и безработни лица;

Мярка 2.3.1.2. Намаляване на равнището на безработица и създаване на условия за по-добър достъп до заетост;

Мярка 2.3.1.3. Предотвратяване на отпадането от пазара на труда;

Приоритети към Стратегическа цел 3. Изграждане на модерна и достъпна инфраструктура, с възможност за привличане на инвестиции в местната икономика и съхраняване на уникалната природна среда

Приоритет 3.1. Подобряване на техническата инфраструктура

Приоритет 3.1. е насочен към създаване и рехабилитация на съществуващата техническа инфраструктура. За постигането на този приоритет са предвидени мерки и дейности, които са насочени към подобряване на транспортната инфраструктура,

изграждане и рехабилитация на съществуващата водопроводна и канализационна мрежа в общината.

Към този приоритет са заложиени три специфични цели:

Специфична цел 3.1.1. Подобряване на транспортната инфраструктура, по която цел са предвидени следните мерки за постигане:

Мярка 3.1.1.1. Изграждане и рехабилитация на общинската пътна инфраструктура;

Мярка 3.1.1.2. Изграждане и рехабилитация на тротоарната мрежа в общината;

Мярка 3.1.1.3. Изграждане и рехабилитация на уличната мрежа в общината;

Мярка 3.1.1.4. Изграждане на велоалеи и паркинг зони

Специфична цел 3.1.2. Подобряване на състоянието на водопроводната и канализационна мрежа в общината, по която цел са предвидени следните мерки за постигане:

Мярка 3.1.2.1. Изграждане на нова и подновяване на съществуващата водопроводна мрежа;

Мярка 3.1.2.2. Изграждане на нова и подновяване на съществуващата канализационна мрежа;

Специфична цел 3.1.3. Повишаване на енергийната ефективност в община Земен, по която цел са предвидени следните мерки за постигане:

Мярка 3.1.3.1. Внедряване на мерки за енергийна ефективност в общински сгради;

Мярка 3.1.3.2. Енергоспестяващи мерки на уличното осветление;

Мярка 3.1.3.3. Внедряване и използване на възобновяеми енергийни източници

Приоритет 3.2. Подобряване на обектите на общинската инфраструктура

Приоритет 3.2. е насочен към подобряване на обектите на социалната, образователна и здравна инфраструктура (детските градини, училищата и обслужващите

звена, сгради и съоръжения на специализирани звена); общественото обслужване в областта на здравеопазването (лечебни заведения за болнична и извънболнична помощ, центрове за спешна медицинска помощ и др.); общественото обслужване в областта на социалните услуги.

Към Приоритет 3.2. е заложена една специфична цел:

Специфична цел 3.2.1. Подобряване на обектите на социалната, здравна и образователна, културна и спортна инфраструктура, по която цел са предвидени следните мерки за постигане:

Мярка 3.2.1.1. Подобряване на образователната инфраструктура;

Мярка 3.2.1.2. Подобряване на здравната инфраструктура;

Мярка 3.2.1.3. Подобряване на инфраструктурата за предоставяне на социални услуги;

Мярка 3.2.1.4. Подобряване на спортната инфраструктура

Мярка 3.2.1.5. Подобряване на културната инфраструктура и опазване на културно-историческото наследство.

Мярка 3.2.1.6. Изграждане и обновяване на обществени пространства.

Мярка 3.2.1.7. Изграждане на инфраструктура, улесняваща достъпа на хора с увреждания

Приоритет 3.3. Опазване на околната среда и устойчиво развитие на населените места в общината

Този приоритет е насочен към опазване и съхраняване на околната среда в община Земен, чрез подобряване на качествените ѝ характеристики, с по-ефективно използване на ресурсите, което да доведе до предотвратяването на замърсяването на околната среда и загубата на биоразнообразие, както и намаляване на емисиите на въглероден диоксид. Мерките и дейностите в този приоритет са насочени към изграждането на инфраструктура за третиране на отпадъци.

Към този приоритет са насочени две специфични цели:

Специфична цел 3.3.1. Опазване на околната среда и превенция от екологични рискове, по която цел са предвидени следните мерки за постигане:

Мярка 3.3.1.1. Опазване и възстановяване на компонентите на околната среда – въздух, води, почви;

Мярка 3.3.1.2. Опазване на биологичното разнообразие;

Мярка 3.3.1.3. Управление на риска от природни бедствия;

Мярка 3.3.1.4. Въвеждане на мерки за борба с изменение на климата и адаптация с климатичните промени;

Мярка 3.3.1.5. Изграждане на инфраструктура за третиране на отпадъци.

Специфична цел 3.3.2. Подобряване осигуреността на територията с устройствени планове, кадастрални и регулационни планове, по която цел са предвидени следните мерки за постигане:

Мярка 3.3.2.1. Изработване на нови ПУП, кадастрални и регулационни планове и цифровите им модели,

Приоритети към Стратегическа цел 4. Интелигентно управление при предоставянето на ефективни публични услуги и повишаване на административния капацитет.

Приоритет 4.1. Изграждане на административен и проектен капацитет в Общинска администрация Земен

Изграждането на проектен капацитет е важен по отношение на познаване на възможностите за финансиране от Структурните фондове на ЕС, както и способността на служителите на общинска администрация да разработват и управляват европейски проекти. Административният капацитет е съществен компонент на доброто управление. Този приоритет е насочен към създаването на администрация, която е достатъчно гъвкава да реагира на многото обществени предизвикателства, която е отворена за диалог с обществеността и може да въвежда нови политически решения, както и да предоставя по-добри ефективни услуги. Основен акцент в този приоритет е поставен

върху предоставянето на качествени административни услуги за гражданите и бизнеса и създаването на електронна община, която улеснява предоставянето на услуги.

Към Приоритет 4.1. са заложили две специфични цели:

Специфична цел 4.1.1. Изграждане на административен и проектен капацитет в Общинска администрация Земен, по която цел са предвидени следните мерки за постигане:

Мярка 4.1.1.1. Увеличаване на капацитета на общинска администрация за разработване на стратегически и планови документи;

Мярка 4.1.1.2. Предоставяне на качествени административни услуги за гражданите и бизнеса;

Мярка 4.1.1.3. Въвеждане на електронно управление.

Специфична цел 4.1.2. Развитие на сътрудничество, по която цел са предвидени следните мерки за постигане:

Мярка 4.1.2.1. Развитие на трансгранично и междурегионално сътрудничество

Мярка 4.1.2.2. Разработване на съвместни проекти със съседни общини;

Мярка 4.1.2.3. Партньорство и подкрепа.

III. ОПИСАНИЕ НА КОМУНИКАЦИОННАТА СТРАТЕГИЯ НА ПАРТНЬОРИТЕ И ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ СТРАНИ И ФОРМИТЕ НА УЧАСТИЕ В ПОДГОТОВКАТА И ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ПИРО ПРИ СПАЗВАНЕ НА ПРИНЦИПИТЕ ЗА ПАРТНЬОРСТВО И ОСИГУРЯВАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ПУБЛИЧНОСТ

Планът за интегрирано развитие на община Земен за периода 2021-2027 г. е основен средносрочен стратегически документ, който определя визията, целите и приоритетите за развитие на общината в следващите 7 години. За постигането на заложените цели и приоритети са планирани редица мерки и дейности, целта на които е постигането на балансирано и устойчиво развитие на общината.

В процеса на разработване на ПИРО, главната цел е да се осигури прилагането на принципа на партньорство и прозрачност. Община Земен трябва да информира своите граждани по най-подходящия начин за всички дейности, мерки, проекти, които е предвидено да бъдат изпълнявани в периода 2021-2027 г., както и за ефекта им върху развитието на общинската територия, влиянието върху местната икономика, гражданите и бизнеса.

За да бъде постигната тази цел е необходимо е да се идентифицират всички заинтересовани страни и участници в процеса на формирането и прилагането на местната политика за интегрирано устойчиво развитие. Те трябва да бъдат въввлечени да участват във всички етапи – от разработването на ПИРО и неговото приемане, до процеса на изпълнение на мерките и дейностите, заложен в плана. Основна роля има общинската администрация, която трябва да мотивира и привлече интереса на гражданите и бизнеса да се включат в определянето и в реализацията на целите и приоритетите на документа.

Планът за интегрирано развитие на общината се съгласува и обсъжда с всички заинтересовани страни (представители на юридически лица, физически лица, икономически и социални партньори и други), които имат отношение към развитието на община Земен. Обсъждането и съгласуването на ПИРО трябва да достигне до максимален брой участници, сред организации, представляващи гражданското

общество, организации, отговарящи за насърчаване на социалното сътрудничество, опазване на околната среда, основни права на хората и др.

Основната цел на комуникационната стратегия на ПИРО е да стимулира участието на заинтересованите страни в процеса на изготвяне и реализиране на плана. Стратегията е насочена към подкрепа за изграждане на облик на община Земен, като активна страна в провеждането на политики и формирането на позитивни нагласи за нейното прозрачно управление. Комуникационната стратегия се разработва, за да засили сътрудничеството между заинтересованите страни и Община Земен, които съвместно да идентифицират проблемите на територията във всички сфери от обществено-икономическия живот и да очертаят нуждите и насоките за развитие.

Основната цел на комуникационната стратегия е да комуникира целите и приоритетите на ПИРО, с цел повишаване на информираността сред заинтересованите страни, да осигури прозрачност за всички идентифицирани целеви групи в рамките на Комуникационната стратегия и да провокира интерес сред целевите групи за идентифициране на проблемните области и вземане на решения. Комуникационната стратегия цели да даде публичност на мерките и действията, които се предприемат от страна на община Земен.

Специфичните цели Комуникационната стратегия:

- Привличане на обществен интерес и повишаване на обществената информираност сред заинтересованите страни за ролята на местната власт в процеса на разработване на ПИРО и последващо изпълнение;
- Разясняване на необходимостта от стратегическо планиране за развитието на общината и постигане на висока добавена стойност за местните жители;
- Разясняване на конкретните дейности, задачи, които са в правомощията на кмета на общината, общинският съвет, сдружения на гражданите, икономически и социални партньори за осигуряване на по-висока ефективност в процеса на разработване и изпълнение на плана;
- Постигане на висока информираност за работата на общинската администрация;
- Изграждане на информационен механизъм в диалога между местната власт, държавните институции и структурите на гражданското общество;
- Популяризиране на идеите и практиките на местно икономическо развитие, които спомагат за по-добри условия за икономически растеж и заетост.

- Подобряване на организацията и работните процеси в рамките на администрацията за гарантиране на достъп до информация и по-добра отчетност;
- Предоставяне на достъп до обществена информация;
- Стимулиране на публично-частните партньорства и реализацията на проектни идеи с участие на публичния сектор, като основният акцент е насочен към подобряване на физическата среда и услугите, които предоставя общината на гражданите и бизнеса;
- Създаване на канали за комуникация между всички заинтересовани страни.
- Провеждане на информационни кампании и разяснителни мероприятия за всички целеви групи.

Съдържанието и изпълнението на Комуникационната стратегия е съобразено със следните основни принципи:

- Публичност на дейността на общината – създаване на възможност гражданите в общината да изразяват своите очаквания и идеи;
- Прозрачност – всички дейности и мерки, които са заложи в ПИРО ще бъдат широко популяризирани, с цел да бъде осигурена пълна прозрачност за широката общественост;
- Партньорство – Комуникационната стратегия и ПИРО ще бъдат изпълнени в партньорство с всички заинтересовани страни;
- Доверие – взаимодействие и взаимно зачитане между всички заинтересовани страни;
- Широкообхватност – информацията и комуникацията ще покрият по-голяма част от територията на общината;
- Разпространението на информацията трябва да бъде на достъпен език за всички целеви групи;
- Координация – с други стратегии, планове и програми, изпълнявани от община Земен;
- Ефективност – постигане на максимални резултати с наличните ресурси;
- Последователност и съответствие с целите и приоритетите на плана;
- Законосъобразност – в съответствие с приетите нормативни актове в страната и общината;
- Мониторинг и отчетност по отношение на изпълнение на плана.

Целеви групи

Идентифицирането на целевите групи в процеса на разработване на ПИРО е изключително важна част, тъй като гражданите, живеещи на територията на общината, бизнеса и сдружения, опериращи в Земен са носители на различни мнения и идеи, и разчитат най-добре проблемите и нуждите, които трябва да бъдат взети под внимание в процеса на разработване на Плана за интегрирано развитие. Основен принцип на Европейският съюз е решенията да се взимат на възможно най-ниско ниво, тъй като там проблемите се усещат най-добре от различните заинтересовани групи. За да бъде очертана стратегическата рамка на общината в следващия програмен период 2021-2027 г. с цели, приоритети и стратегически проекти, е необходимо да бъдат включени гражданите, бизнеса и всички заинтересовани групи в процеса на вземане на решения.

Целеви групи в процеса на разработване на ПИРО са представителите на различните заинтересовани страни, които участват в планирането, изпълнението и оценката на планът за интегрирано развитие: институции на пазара на труда, доставчици на образование, работодатели, синдикати, организации на хора от уязвимите групи, професионални организации, браншови организации, организации на гражданското общество, възрастни и други. Тези групи са пряко включени в процеса на консултации при анализиране на и идентифициране на основните проблемни области и разработване на цели и приоритети за 2021-2027 г.

В комуникационната стратегия са набелязани следните основни целеви групи:

- Местна власт;
- Граждани - жители на населените места в общината;
- Работници;
- Сдружения на граждани;
- Представители на бизнеса.

Дейностите по информация и публичност, насочени към целевите групи имат за цел да изградят доверие у гражданите, бизнеса, социални и икономически партньори и да спомогнат за осъзнаване на приноса им в развитието на общината в следващия програмен период 2021-2027 г. Ролята на социалните и икономическите партньори е важна за определяне и променяне на обществените нагласи във важните за общината сектори.

Допитването до всяка една от тези целеви групи предполага предприемането на различни мерки и дейности, които ще гарантират по-ефективна комуникация,

индивидуализация в подхода и по-голяма координация в усилията за постигане на крайните резултати. За да бъде постигната трайна промяна в масовите нагласи е необходимо усилията да бъдат концентрирани към гарантирането на ефективна комуникация с целеви аудитории, които имат характера на референтни групи по отношение на значителни групи от населението.

Фази на Комуникационната стратегия:

Изпълнението на Комуникационната стратегия ще премине през следните етапи:

- Подготвителна фаза – в тази фаза сформираният екип, отговарящ за осигуряване на публичност и прозрачност ще планира дейностите по разпространение на информация за предстоящото изготвяне на ПИРО (публикуване на анкетната карта на Интернет страницата на община Земен, Фейсбук страница, чрез местни медии и представители на различни групи)
- Фаза на изпълнение – включва периода 2021-2027 г. През този период община Земен отговаря за организирането на регулярни срещи с гражданите, бизнеса и всички заинтересовани страни за обсъждане на напредъка по планираните цели и приоритети и необходимостта от актуализирането на плана;
- Заключителна фаза – Тази фаза е свързана с разпространението на постигнатите резултати от изпълнението на ПИРО.

Описание на основните подходи/действия/стъпки, които са използвани, за да се насърчи участието на партньорите и заинтересованите страни

Основните подходи, които са използвани за насърчаване на участието на партньорите и заинтересованите страни са от особено голямо значение, за да се постигне максимално включване на по-голяма част от обществеността, което да доведе до ефективна комуникация в процеса на определяне на целите и приоритетите за развитие на общината, както и последващото изпълнение на ПИРО. В европейската харта за местно самоуправление е изрично посочено, че освен в участието на избори за органи на местно самоуправление, гражданите трябва да имат възможността да участват пряко в събрания на местни общности, решаване на проблеми, референдуми и други позволени от закона форми. Участието на различните целеви групи в процеса на формулиране на целите и приоритетите, както и в последващото изпълнение и оценка, е израз на пряката демокрация в една общност.

Основните начини и подходи, чрез които община Земен ще включи заинтересованите страни в процеса на вземане на решения са следните:

Информирание – в този етап местната власт информира всички заинтересовани страни за предстоящото разработване на ПИРО и необходимостта от включването на обществеността, като ключов елемент в процеса на вземане на решения и отправяне на идейни предложения. На този етап гражданите, бизнеса, социални и икономически партньори се уведомяват при какви условия могат да участват в този процес и да изразят своето мнение и защо тяхното участие е от особено голямо значение, като хора, които ще усетят най-осезаемо предложените решения в следващите 7 години.

В етапа на информирание на заинтересованите групи се използват няколко принципа:

- диференциран подход спрямо спецификата на групите;
- използване на повече от един канал за информация (Интернет страница на общината, фейсбук страница на общината, чрез представители на различните групи и др.);
- достъпен език, който да бъде максимално разбираем за различните заинтересовани групи.

Консултиране – на този етап всички граждани, представители на групи с общ интерес, бизнес могат да коментират официални предложения и да отправят свои идеи и предложения, които могат да се включат в ПИРО. На този етап се цели да се получи информация за мненията на заинтересованите групи по отношение на предложените цели, мерки, проекти, така че те се вземат предвид в етапа на окончателното вземане на управленски решения.

Описание на начина на идентифициране на заинтересованите страни и подбора на участниците в процеса на разработването на ПИРО

Заинтересованите страни са всички групи от хора, организации, представители на физически и юридически лица, бизнес и други, които биха могли да бъдат засегнати (положително или отрицателно) при вземането на определени решения, проекти, стратегии, програми. Заинтересованите страни могат да повлияят с техните предложения и мнения върху крайните резултати, именно затова тяхното участие е от първостепенно значение. Идентифицирането на заинтересованите страни (групи) има ключово значение за разбиране на институционалния, икономическия и социалния

контекст в процеса на реализиране на проектите в Програмата за реализация на ПИРО. За идентифицирането на заинтересованите групи могат да се зададат следните въпроси:

- ✓ Кои ще бъдат засегнатите страни от проектите в ПИРО (в положителна или отрицателна насока);
- ✓ Кой би могъл да повлияе върху планираните проекти в ПИРО и в каква степен;
- ✓ Какви хора, групи от хора или институции следва да бъдат привлечени при реализацията на плана и по какъв начин да стане това;
- ✓ Способностите и капацитетът на кои от участниците следва да бъдат повишени и усъвършенствани, за да се гарантира тяхното пълноценно включване при разработване и реализиране на ПИРО.

Процесът на обществени консултации спомага за идентифициране на заинтересованите страни, тъй като набелязването на проекти, цели и приоритети, не биха могли да бъдат ефективни и устойчиви за обществото без максималното въвличане и включване на повече заинтересовани групи. В процеса на разработване на плана, освен получаването на обратна връзка, отговори, предложения и идеи от целевите групи, експертите от общинска администрация Земен дадоха своите предложения и идеи за включването в плана на конкретни проекти, които биха могли да доведат до устойчиво и балансирано териториално развитие на общината през периода 2021-2027 г.

Целта на идентифицирането на заинтересованите страни е да се определят всички целеви групи, които ще бъдат въвличени или информирани по подходящ начин в подготовката на ПИРО и да се определят техните нужди с предвидените интервенции в плана, както и да участват активно при събирането на мнения, идеи за приоритетни за финансиране проекти за устойчиво и интегрирано развитие на територията.

В процеса на работа са идентифицирани следните заинтересовани страни, с които да бъде съгласувано и обсъдено разработването на План за интегрирано развитие на община Земен за периода 2021-2027 г., които впоследствие ще бъдат включени в процеса на реализация:

Списък на идентифицираните заинтересованите страни:

Целеви групи и потенциални заинтересовани страни при подготовката на ПИРО в община Земен са:

Жителите на града и останалите населени места в общината, както и временно пребиваващите –учащи, работещи, гости, туристи и др.;

- ✓ 1 467 жители на гр. Земен и 936 жители в останалите населени места в общината

Общинска администрация Земен:

- ✓ Кмет – Димитър Сотиров;
- ✓ Заместник-кмет с ресор: транспорт, околна среда, земеделие и селско стопанство, дейност чистота, соц. дейности, спорт, отдел "ТСУ", инфраструктура и др – Димитър Димитров
- ✓ Заместник-кмет с ресор: образование, здравеопазване, МКБППМН, демографски и етнически въпроси, култура, екология, защита от дискриминация, МКОРС и др. - Даниела Владимирова
- ✓ Секретар на Община Земен;
- ✓ Кметски наместници на община Земен.

Представители на Общински съвет към община Земен:

Постоянни комисии на Общински съвет към община Земен:

Представителите на бизнеса – земеделци, инвеститори, предприемачи, строителни и транспортни фирми, хотелиери, ресторантьори, туристически агенции, занаятчии, търговци, производители и др.:

Областна администрация, регионалните и деконцентрирани структури на държавното управление в района и др.:

- ✓ Областна администрация Перник;
- ✓ Регионална инспекция по околната среда и водите Перник;
- ✓ Дирекция „Бюро по труда“, гр. Перник;

Дейци на изкуството и културата:

Сдружения на собствениците:

- ✓ **„Представители на образованието:**
- ✓ ОУ „Св. Св. Кирил и Методий“

Социално уязвими групи, социални партньори и институции;

Етнически групи – общината е относително хомогенна с преобладаващо предимно българско население.

Комуникационен механизъм за осигуряване на информация, отчетност и прозрачност относно постигнатите резултати и използваните финансови ресурси по програмата за реализация

Комуникационни механизми, които биха могли да се приложат за осигуряване на информация и прозрачност в процеса на разработване на ПИРО са следните:

1. *Информационни срещи за граждани* – чрез такъв механизъм и подход общинска администрация Земен би могла да организира информационни срещи за гражданите и бизнеса, чрез които да информира обществеността за необходимостта от разработване на ПИРО и включването на всички заинтересовани групи в този процес.

2. *Срещи с общинска администрация* – срещите могат да бъдат неформални, в които участие може да вземе всеки член на общността. Важността на този комуникационен механизъм дава възможност на всяко заинтересовано лице да получи отговори на въпроси, касаещи бъдещото развитие на общината и реализирането на определени стратегически проекти. Срещите могат да бъдат организирани по инициатива на общинската администрация или по инициатива на някоя заинтересована група. Обявяването става предварително чрез различни комуникационни канали – Интернет сайт на общината, Фейсбук страница на общината, местни медии и др.

3. *Провеждане на анкетни проучвания* – Консултирането с гражданите е изключително подходящ метод за проучване на мненията и нагласите на големи групи от хора. За тази цел гражданите са уведомени предварително за начина, по който ще бъде проведено проучването. Анкетната карта, която цели да изследва нагласите на заинтересованите страни ще бъде публикувана на Интернет страницата на общината, за да достигне до максимален брой хора. Целта е да се идентифицират опасенията, страховете, надеждите и желанията на гражданите. Резултатите от проучването ще се оценят и ще се представят на гражданите, като целта е на тази база да се набележат стъпки за реализация.

4. *Разпространение на информационни материали за процеса на разработване на ПИРО* - печатни издания – брошури, дигитални, обосновки, указания и копия на основни документи; разпространение на публикации;

5. *Работа с НПО* - Комуникационната стратегия подкрепя инициативи на гражданското общество, насочени към групи, които трудно могат да се достигнат чрез средствата за масово осведомяване.

6. *Кутия за мнения и препоръки*

7. *Обществени обсъждания* – Подходът, който е приложен при разработване на ПИРО на община Земен е организиране на публично обществено обсъждане. Проведеното публично обсъждане в община Земен през февруари 2020 г. имаше за цел да въввлече максимален брой участници в процеса на вземане на решения. Участниците в общественото обсъждане са представители на общинската администрация, представители на сдружения на гражданите, икономически и социални партньори, които

чрез предварително публикувания проект на ПИРО на Интернет страницата на общината имат достъп до информация. Отправените препоръки и предложения на общественото обсъждане се взеха предвид при оформянето на финалния вариант на плана.

Планът за изпълнение на Комуникационната стратегия е важен, тъй като определя начина, по който ще се осъществява управлението на комуникацията. За реализирането на тази цел ще бъде сформиран екип в рамките на общинска администрация, който ще осъществява комуникационните кампании. Екипът ще отговаря за планирането на събития, които ще са свързани с предоставянето на информация и публичност на дейностите по разработване на ПИРО. Процесът на изпълнение на Комуникационната стратегия е свързан с идентифициране на проблеми, осигуряване на необходимата информация от страна на общинска администрация Земен към заинтересованите страни, поднасянето на информацията на достъпен език и въвличането на максимален брой хора. За отчитането на Комуникационната стратегия и осигуряване на публичност и прозрачност ще се провежда ежегодно отчетно мероприятие, на което ще се дискутира напредъка по изпълнението на ПИРО.

Таблица 62. Описание на предвидените мерки за комуникация, информация и включване на заинтересованите страни и партньорите в процеса по бъдеща актуализация на програмата за реализация и идентифициране на нови проектни идеи в плана.

Дейности/ Мерки	Отговорна организация	Период
Провеждане на анкетни проучвания	Община Земен	2021-2027 г.
Разяснителни кампании в процеса на разработване на ПИРО	Община Земен	2021-2027 г.
Провеждане на регулярни срещи с бизнеса за информиране относно предстоящи общински проекти и инициативи	Община Земен	2021-2027 г.
Провеждане на регулярни срещи със сдружения на граждани/НПО за информиране относно предстоящи общински проекти и инициативи	Община Земен	2021-2027 г.
Идентифициране на ключови за община Земен проекти от заинтересованите страни	Община Земен	2021 г.

План за интегрирано развитие на община Земен за периода 2021-2027 г.

РАБОТЕН ВАРИАНТ

Дейности/ Мерки	Отговорна организация	Период
Обществено обсъждане за приемане на ПИРО	Община Земен	2021 г.
Изготвяне на Годишни доклади за изпълнението на ПИРО от Община Земен	Община Земен	2021-2027 г.
Регулярни срещи между общинска администрация и заинтересованите страни за възникващите възможности за финансиране по Европейските Структурни фондове	Община Земен	2021-2027 г.
Провеждане на обсъждания с заинтересованите страни при необходимост от извършване на Актуализация на ПИРО.	Община Земен	2021-2027 г.
Публикуване „онлайн“ и разпространение на печатни издания (брошури и дигитални)	Община Земен	2021-2027 г.

Резюме на проведените обсъждания и приноса на партньорите при разработването на плана. Следва да се опише накратко какви предложения са постъпили от страна на заинтересованите страни и как те са били взети под внимание в окончателния документ

В процеса на провеждане на разработване на ПИРО Земен е извършено анкетно проучване с представителите на гражданите, бизнеса и неправителствените организации в община Земен. За целта бяха разработени три отделни анкети за граждани, бизнес и НПО, а получените резултати са обработени и анализирани, с цел разработване на стратегическата рамка на ПИРО и идентифициране на ключови проекти за развитието на общината до 2027 г.

IV. ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ЗОНИ ЗА ПРИЛАГАНЕ НА ИНТЕГРИРАН ПОДХОД ЗА УДОВЛЕТВОРЯВАНЕ НА ИДЕНТИФИЦИРАНИТЕ НУЖДИ И ЗА ПОДКРЕПА НА ПОТЕНЦИАЛИТЕ ЗА РАЗВИТИЕ И НА ВЪЗМОЖНОСТИТЕ ЗА СЪТРУДНИЧЕСТВО С ДРУГИ ОБЩИНИ

На база на анализа на силните и слабите страни на община Земен, както и на потенциалите за развитие са определени приоритетните зони за въздействие на територията на общината, в които основно ще бъде съсредоточено изпълнението на мерките, предвидени в програмата за реализация на плана.

Зона за прилагане на интегриран подход (Зона за въздействие) е пространствено обособена територия с определена характеристика и състояние на физическата среда, социална и/или етническа структура на населението и характер и структура на основните фондове. Зоните за прилагане на интегриран подход (Зоните за въздействие) се определят на базата на общи (идентични) характеристики на определена територия и/или общи проблеми или потенциали за развитие.

Зоните за прилагане на интегриран подход (Зоните за въздействие) могат да бъдат както части от територията на общината с конкретно функционално предназначение (например зони с преобладаващи административни/публични функции, индустриални или бизнес зони, зони за култура, за отдых и туризъм, зони с преобладаващи жилищни функции, зони за транспортна дейност и т.н.), така и други специфични обособени територии с идентични характеристики или собствен потенциал за развитие (например зони с потенциал за коопериране със съседни общини).

Целта на определянето на приоритетни зони за въздействие е постигане на максимален ефект с ограничените ресурси, с които разполага община Земен. Приоритетните зони са подбрани по такъв начин, че тяхното развитие в най-голяма степен ще повлияе върху развитието на цялата община.

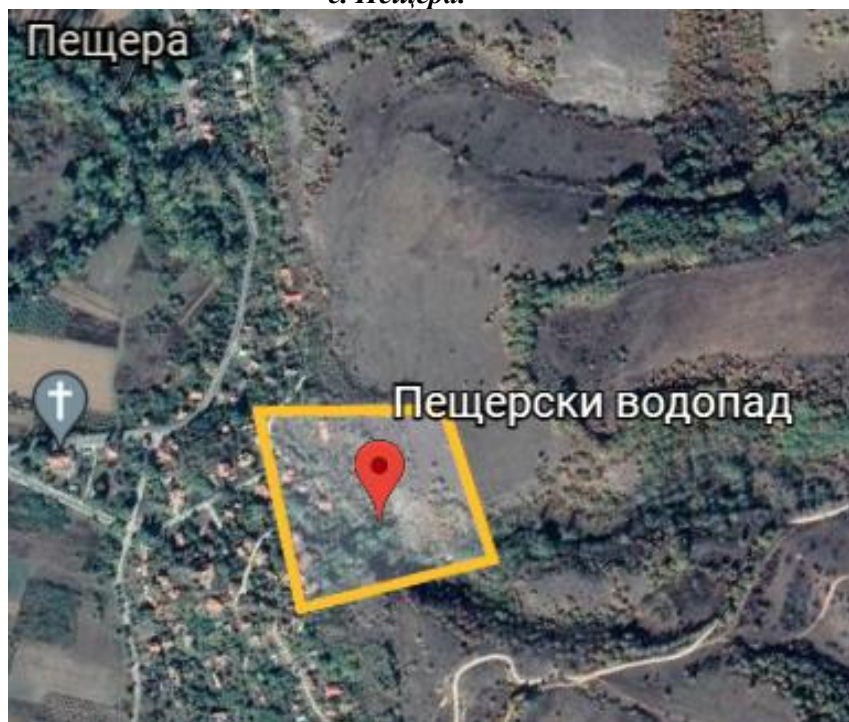
В планът за интегрирано развитие на община Земен са определени следните зони за въздействие:

Зона за въздействие с потенциал за туристическо развитие – Пещерски водопад, с. Пещера.

Водопадът е близко разположен до центъра на с. Пещера. Регионът предлага живописни гледки и възможности за рекреация и отдих. Височината на водопада е около 20 метра, а непосредствено след него има още няколко по-малки водопади. Като туристически маршрут може да се съчетае с Пещерски манастир „Св. Николай Мирликийски“, който наскоро е преминал през реновация и е чудесно място за разходка и почивка.

Регионът около Пещерският водопад се нуждае от рехабилитация, нужно е да се поставят обозначаващи табели към водопада, както и да се направи максимално достъпно на туристите, които искат да го посетят.

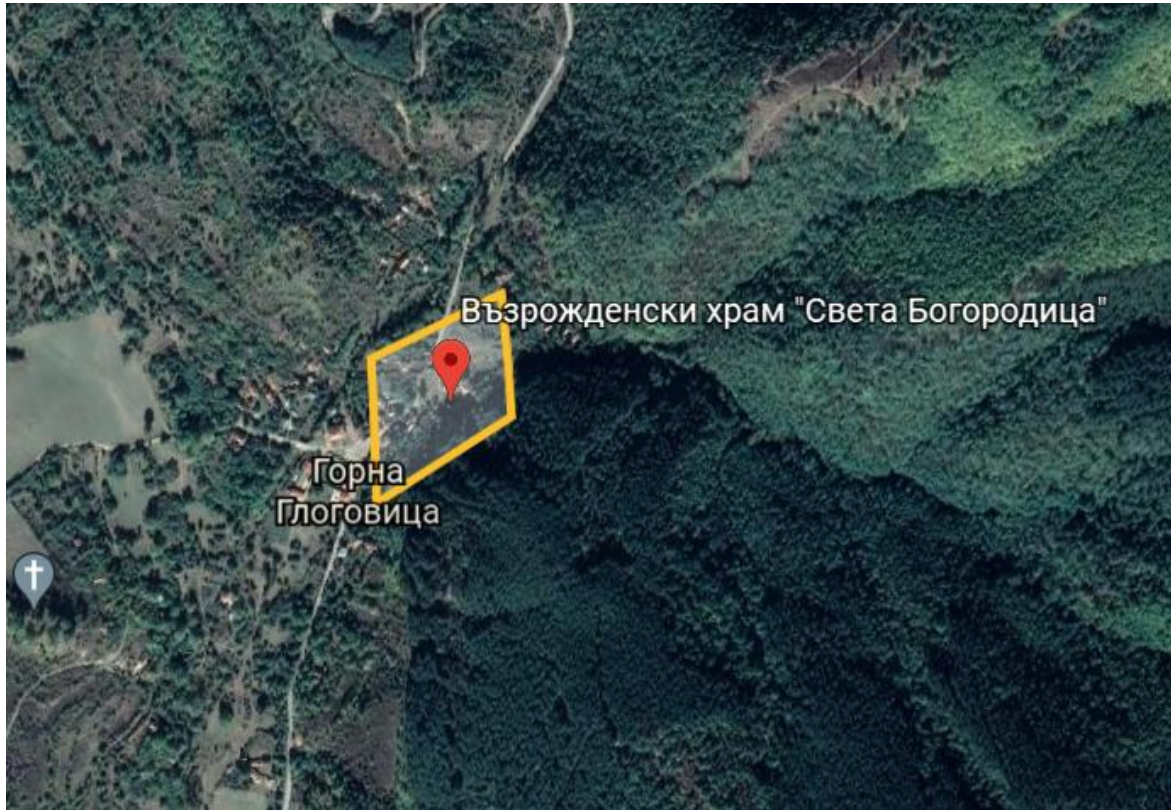
Карта 6. Зона за въздействие с потенциал за туристическо развитие – Пещерски водопад, с. Пещера.

Зона за въздействие с потенциал за културно-историческо развитие – Възрожденски храм „Св. Богородица“, с. Горна Глоговица

Храмът се намира в североизточната част на село Горна Глоговица. Състоянието му не е добро и се нуждае от основна реконструкция, като се запази основният културен изглед. Обособяването на тази зона е предпоставка за развитието на културно-познавателен туризъм, екотуризъм, фототуризъм и др. В програмния период 2021-2027 г. в тази зона могат да бъдат реализирани проекти, свързани с подобряването на достъпността до зоната, рехабилитация на храма, маркиране на екопътеки и др.

**Карта 7. Зона за въздействие с потенциал за културно-историческо развитие –
Възрожденски храм „Св. Богородица“, с. Горна Глоговица**

Зона за въздействие с потенциал за икономическо развитие – с. Жабляно

Тази зона се намира в началото на с. Жабляно по посока гр. Земен. Зоната е с потенциал за икономическо развитие. Зоната е транспортно обезпечена чрез третокласен път III-623, който преминава през двете области Перник и Кюстендил и свързва общините Земен, Ковачевци и Трекляно. В близост до зоната се намира и р. Струма. Необходимо е да се изгради нова техническа инфраструктура, като в бъдеще при инвестиционен интерес тази зона има потенциал за развитие на различни икономически дейности. Могат да бъдат изградени предприятия, свързани с добива на рудни материали, а поради транспортната обезпеченост може да се построи и логистичен център.

Карта 8. Зона за въздействие с потенциал за икономическо развитие – с. Жабляно

Зона за въздействие с потенциал за икономическо развитие – гр. Земен

В град Земен би могла да се обособи зона с потенциал за икономическо развитие. Зоната е транспортно обезпечена от третокласен път III-623, който преминава през двете области Перник и Кюстендил и свързва общините Земен, Ковачевци и Трекляно. В близост до зоната е разположена и ж.п. гара Земен, която е единствената гара в цялата област Краище.

На територията на града функционират предприятия за производство на негасена вар, инертни материали, бетон и бетонови елементи, както и производство на търговия с хляб, тестени, сладкарски изделия, селскостопанска продукция от хранителен и нехранителен произход.

Карта 9. Зона за въздействие с потенциал за икономическо развитие – гр. Земен

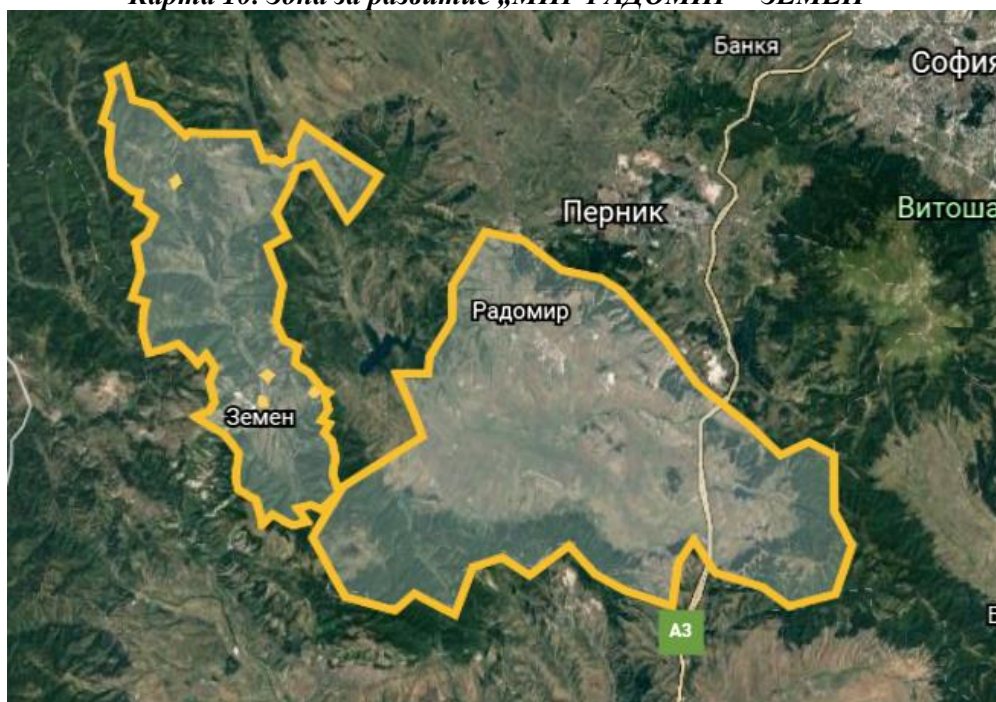
Зона за развитие на „МИГ РАДОМИР – ЗЕМЕН“

Зоната се създава на базата на възможността за продължаване на ВОМР и през следващия програмен период и развитие на „МИГ РАДОМИР - ЗЕМЕН“. През програмния период 2021—2027 г. ВОМР може да се използва като допълнителен инструмент в дадена градска или териториална стратегия, при която предлаганият от ВОМР подход, основан на участието, може да помогне за справяне с някои специфични местни проблеми. Целите на определянето на тази зона е да се постигнат следните резултати:

- Подобряване на конкурентоспособността и създаване потенциал за експорт на предприятията на територията на МИГ „Радомир - Земен“.
- Повишаване и подобряване на използването на ИКТ и услуги, и оптимизиране на процесите за управление на бизнеса.

- Достъп на територията до европейско финансиране – възможности за развитие на инфраструктура, социални услуги и бизнес в различни икономически сектори, включително създаване на устойчива структура от микропредприятия.
- Развитие на икономически дейности, осигуряващи добавена стойност на селскостопанските продукти, основно чрез преработка и развитие на хранително-вкусовата промишленост и др.
- Подпомагане на основните сектори на местната икономика – леката промишленост и селското стопанство, които са гръбнакът на икономиката на община Земен и индустриалното производство в община Радомир.
- Развитие и благоустройство на населените места, дейности за съхраняване и оползотворяване на материалното културно и природно наследство, провеждане на културни, спортни и др. изяви, които ще съхраняват и развиват нематериалното културно и природно наследство чрез стратегията по ВОМР.
- Разширяване капацитета и създаване на нови интегрирани социални и здравни услуги за уязвимите групи от населението.
- Интеграция на деца и ученици от ромски произход чрез образователната система, създаване на условия за превенция на ранното им отпадане от училище, подпомагане на семействата на тези деца за успешна интеграция в обществото.

Карта 10. Зона за развитие „МИР РАДОМИР – ЗЕМЕН“

Зона за въздействие – Централна градска част с публични и административни функции на град Земен

ЦГЧ е съставена от едно обособено площадно пространства с административно-търговски и културно-исторически характер. В административно-търговската част са разположени сградите на общинската администрация, полицията, Център за спешна медицинска помощ, общообразователно училище „Св. св. Кирил и Методий“, ДГ „Детелина“, НЧ „Светлина-1924“, стадион, Земенски манастир „Св. Йоан Богослов“ и др. Това площадно пространство се характеризира със средна степен на благоустройство и липса на цялостна концепция за архитектурно художествен синтез на функциониране и изграждане. Типът застрояване е ниско жилищно с преобладаващо многофамилни жилищни кооперации и къщи. Междублоковите пространства не са поддържани, нуждаят се от рехабилитация и реконструкция с внедряване на детски площадки и зелени площи за отдих.

В тази зона могат да бъдат финансирани проекти за реконструкция на техническата, социална, образователна, здравна и спортна инфраструктура, благоустрояване на зелените площи и междублокови пространства.

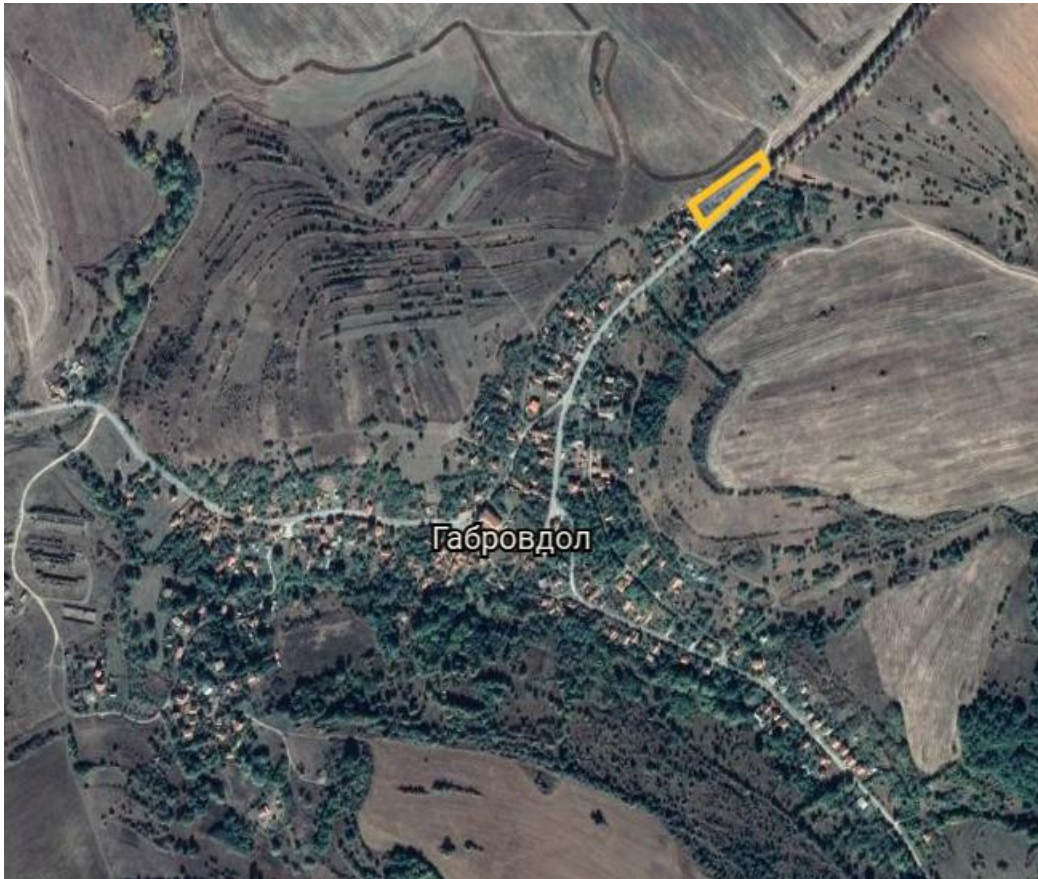
Карта 11. Зона за въздействие Централна градска част

Зона с потенциал за развитие на животновъдство – с. Габров дол

В община Земен има изключително благоприятни условия за развитието на животновъдството. Село Габров дол е и транспортно обезпечено от третокласен път Ш-605, преминаващ изцяло през територията на област Перник. Вида собственост е стопанисвана от общината. В днешни дни екологично чистите продукти от животновъдството, ще бъдат все по-търсени на пазара и могат да спомагат за цялостното икономическо възраждане на тази територия на общината.

Карта 12. Зона с потенциал за развитие на животновъдство – с. Габров дол

Зона с потенциал за развитие на биоземеделие – с. Враня стена

В равнината част на община Земен има добри предпоставки за развитие на биоземеделие, а с. Враня стена се намира точно на такава територия. Към сегашен момент развитието на земеделието може да се отчете като недостатъчно, затова е добре да се насочат инвестиции в този сектор, тъй като територията благоприятства това. От друга страна чрез методите на биологичното земеделие се предотвратява негативното влияние върху околната среда, а производството на чисти, здравословни и с високо качество продукти става все по-актуално.

Карта 13. Зона с потенциал за развитие на биоземеделие – с. Враня стена

V. ПРОГРАМА ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ПИРО И ОПИСАНИЕ НА ИНТЕГРИРАНИЯ ПОДХОД НА РАЗВИТИЕ

Програмата за реализация на Планът за интегрирано развитие има за задача на основата на целите и приоритетите за развитие на общината, залегнали в плана, да осигури вътрешната и външната съгласуваност на факторите на развитието и ресурсите за реализация на плана, като оптимизира възможностите за финансиране, институционална подкрепа и техническа помощ за изпълнение на плана.

С програмата се определя **пакета от мерки, дейности и проекти** за реализация на целите и приоритетите за развитие на общината през периода до 2027 г., **източникът на финансиране за тези дейности, отговорната структура и партньорите за реализация на дейностите, времето за реализация и финансовото разпределение по източници на финансиране и общо.**

Програмата за реализация на Общинския план за развитие следва изцяло заложените:

- Стратегически цели
- Приоритети,
- Специфични цели и

от Планът за интегрирано развитие на община Земен.

Програмата за реализация, както всички останали части на ПИРО, е разработена на базата на прилагането на интегриран подход. За постигане на интегрираният подход на развитие на общинската територия е приложена най-подходящата комбинация от ресурси и мерки (проекти, инвестиции, политики), които е планирано да бъдат използвани целенасочено за осъществяване на заложените цели и приоритети в стратегическата рамка на плана.

Програмата за реализация на ПИРО има многогодишен характер (7-годишен период на действие) и тя може да бъде актуализирана периодично в зависимост от условията и прогнозите за реализацията на плана, с цел осигуряване на ефективност и ефикасност при изпълнението на плана и постигане целите и приоритетите за развитие.

Заложените мерки и дейности в Програмата за реализация на ПИРО са съобразени с условията и потенциала на местната територия. В Програмата за реализация са

включени дейности, които са планирани в мандатната програма на кмета на община Земен, както и такива, които са посочени, като приоритетни в етапа на анкетиране на всички заинтересовани лица в общината.

Мерките, заложи в ПИРО са постижими и реалистични, с конкретни измерими резултати и с реални източници на финансиране. Заложените дейности са тясно обвързани с комуникационна стратегия за идентифициране на проектни идеи в част III от документа.

Приложение 1. Програма за реализация на План за интегрирано развитие на община Земен

Индикативна финансова таблица

Индикативната финансова таблица (*вж. Приложение № 2*) представлява обща оценка на необходимите ресурси за реализация на приоритетите на плана и описва финансовата рамка на поетите ангажименти по изпълнението на плана от страна на всички партньори в местното развитие при водещата роля на органите на местното самоуправление, подпомагани от общинската администрация. Ресурсите за реализацията на плана включват всички планирани средства за реализацията на идентифицираните за развитието на общината мерки и проектни идеи. В този смисъл индикативната финансова таблица включва в прогнозен план пълния обем на финансовите ресурси (собствени и привлечени) за инвестиции, текущи разходи, средства, получени като безвъзмездни помощи, субсидии (трансфери) или друг вид публични и частни средства и разходи, които ще бъдат реализирани на територията на общината и ще допринасят за развитието ѝ през периода до 2027 г., в съответствие с приоритетите и целите на ПИРО. Общата сума на посочените финансови ресурси, включително по отделните приоритети, е индикативна и може да претърпи корекции в зависимост от възприетите подходи и степента на изпълнение на приоритетите, промените в пазарните условия, необходимостта от гъвкаво управление и оптимизиране на предвидените средства чрез преразпределение между отделните приоритети на базата на аргументирани промени в предвидените мерки и проекти. Програмата за реализация и приложенията към нея подлежат на периодична актуализация с цел включване на нови мерки, дейности, проекти или източници на финансиране.

VI. МЕРКИ ЗА ОГРАНИЧАВАНЕ НА ИЗМЕНИЕТО НА КЛИМАТА И МЕРКИ ЗА АДАПТИРАНЕ КЪМ КЛИМАТИЧНИТЕ ПРОМЕНИ И ЗА НАМАЛЯВАНЕ НА РИСКА ОТ БЕДСТВИЯ

Изменението на климата е едно от най-сложните предизвикателства, пред които сме изправени днес. Това включва много измерения - наука, икономика, общество, политика и морални и етични въпроси, което представлява не само глобален проблем, но и локален. За да бъдат намерени адекватни решения на тези проблеми, е необходимо да се предприемат мерки и политики от местните общности – „Мисли глобално, действай локално“.

В процесът на стратегическо планиране на регионалното развитие значително влияние оказват климатичните фактори и мерките за адаптация към настъпващите климатични промени.

Според Национална стратегия за адаптация към изменението на климата и План за действие, България е страна, която е уязвима по отношение на изменението на климата и в последните години все повече се увеличава риска от редица екстремни събития – наводнения, пожари, бури, свлачища, екстремни температури. Предприемането на мерки и действия от органите на местно ниво е изключително важна част в процеса на интегриране на европейските и национални политики за опазване на околната среда в стратегическите документи на местно ниво. В следващите години се очаква биологичното разнообразие, екосистемите, както и селското, горско стопанство и водните ресурси да бъдат засегнати все повече от климатичните промени.

Действията по климата често попадат в една от двете стратегии: *смекчаващи усилия за намаляване или премахване на емисиите на парникови газове от атмосферата* и *усилия за адаптиране на природните системи и обществата*, за да са подготвени и да издържат на въздействието на изменението на климата.

Община Земен също ще бъде засегната от тези процеси и планирането на мерки и действия, насочени към смекчаване и адаптиране към климатичните промени е необходимо за устойчивото развитие на територията. Всички рисковете от изменението на климата и уязвимостта биха засегнали широк кръг икономически сектори и обществеността.

Основните насоки, към които са планирани мерките в Планът за интегрирано развитие на община Земен за периода 2021-2027 г. са адаптиране към вече възникващи климатични промени и смекчаване.

Адаптирането към климатичните промени означава да се предвиди неблагоприятното въздействие от изменението на климата и да се предприемат подходящи действия за предотвратяване или минимизиране на щетите, които могат да причинят, или да се намерят начини за възползване от възможностите, които могат да възникнат.

Смекчаването се отнася до всички действия, насочени към ограничаване на климатичните промени (намаляване на парникови газове в атмосферата, намаляване на източниците на тези газове и др.). Целта на смекчаването е да се ограничи значителната човешка намеса в природната среда, „да се стабилизируют нивата на парникови газове в срок, достатъчен за екосистемите да се адаптират по естествен начин към климатичните промени.

Обществото е основният източник на генериране на емисии на парникови газове в атмосферата, и то носи отговорност за предприемането на необходимите действия за адресирането на този проблем. Действията, които местните общности предприемат имат съществено значение върху въглеродния отпечатък. Въвличането в процеса на вземане на решения на всички заинтересовани страни (бизнес, граждани, неправителствени организации) е ключово за планирането на политики и мерки, отнасящи се до опазването на околната среда. Рисковете от изменението на климата и уязвимостта засягат широк кръг икономически сектори. Тези рискове трябва да се разглеждат и от гледна точка на сложните взаимоотношения между икономическите сектори, които имат пространствени измерения и въздействия в различните страни на страната. Именно поради тази причина, към всяка отделна териториална единица трябва да се подходи индивидуално, за да могат да бъдат идентифицирани конкретните проблеми на дадената територия и в резултат на това да се очертаят подходящите мерки и дейности за смекчаване на климатичните изменения.

Една от основните цели на ЕС по отношение на енергетиката и климата е да се постигне намаляване на емисиите на парникови газове с най-малко 40 % до 2030 г. в сравнение с 1990 г.¹⁵ За постигането на тази цел трябва да допринесат всички останали

¹⁵ ИНТЕГРИРАН ПЛАН В ОБЛАСТТА НА ЕНЕРГЕТИКАТА И КЛИМАТА НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ 2021 – 2030
Г

сектори от икономиката. За постигането на посочената цел и импортиране на политиката и целите по опазване на по околната среда на ЕС в националното законодателство, България изготви Национална стратегия за адаптация към изменението на климата и План за действие към нея, приета с решение на Министерския съвет през 2019 г. В този документ са очертани целите, приоритетите, мерките за ограничаване на изменението на климата и адаптацията към настъпващите промени. Стратегията обхваща 9 сектора от икономиката. Със стратегията се планира политиката на България по изменение на климата, като се очертава рамката за действие на страната ни по отношение на предприемането на действия за ограничаването на измененията на климата и адаптацията към настъпващите промени.

Национална стратегия за адаптация към изменението на климата и Планът за действие към нея дава основните насоки за предприемането на мерки от органите на общинско ниво, които мерки да залегнат в стратегическите документи на общините. Планът за интегрирано развитие на община Земен е основен стратегически документ за развитие, който интегрира регионалното и пространственото развитие и служи за определяне на актуалните проблеми, нуждите и потенциалите за развитие на общината. Интегрирането на мерки за адаптация към климатичните промени в ПИРО Земен е съгласувано с Програмата за опазване на околната среда на община Земен за периода 2016-2020 г. и последващите програми, които ще бъдат изготвени. Всички мерки и дейности, отнасящи се до адаптацията и смекчаването на климатичните промени, ще бъде отразено и в Програмата за реализация на плана.

Разбирането и познаването на проблемите на дадена територия и потенциалните рискове и уязвимости за природната среда и екосистемите, е изключително важно при разработването на местни планове и стратегии за адаптиране.

Едни от потенциалните рискове, пред които е изправена община Земен в идните години, в резултат от изменението на климата са свързани с:

- Увреждане на културите и животновъдството, вследствие на екстремни метеорологични явления и постепенни промени в климата;
- Загубата на биологично разнообразие и промените в екосистемите, бих могли да окажат въздействие върху отглеждането на растения и животни;

- В следващите години, вследствие на изменението на климата, могат да се очакват загуби на добиви в селското стопанство поради спад в опрашването, намаляване контрола на вредителите и болестите и почвени формации, по-малко генетично разнообразие и загуба на регулиращи екосистемни услуги;
- Един от основните проблеми за община Земен, както и за България и по-голямата част от развитите страни е факта, че все още се разчита основно на добива и използването в икономиката на традиционните източници на енергия – дърва, въглища, нефт, природен газ, уранова руда, което оставя значителен въглероден отпечатък върху природните системи. Основно предизвикателство за община Земен е да извърши преход от традиционните изчерпаеми и невъзобновяеми енергийни източници към възобновими енергоизточници (вятърна, водна, слънчева електроенергия)
- Използването на дървесина като евтин енергиен източник също е уязвимо от ефекта на климатичните промени върху горите. Всяко подобно прекъсване на доставките на енергийни източници, причинено от климатичните фактори, може да повлияе на разходите за електрическа енергия при всички сектори.
- Ще се увеличат рисковете от заболявания (болестите от преносители, замърсена храна и влошено качество на водата и въздуха) и наранявания вследствие изменението на климата (екстремни метеорологични явления като бури и наводнения, пожари);
- Опасността от екстремни метеорологични събития, би могла да окаже неблагоприятно въздействие върху съществуващата инфраструктура и по такъв начин да се нарушат услугите на транспортния, водния и енергийния сектори. Всичко това от своя страна, би могло да окаже неблагоприятно влияние върху туризма в общината;
- Вследствие на изменението на климата, съществува повишен риск от увреждане на обектите за култура и наследство. Това също би могло да повлияе негативно или да засегне в известна степен развитието на туризма, особено в градската среда.

- Евентуални вреди върху транспортната инфраструктура от настъпването на климатичните промени, би могло да възпрепятства достъпа до друга инфраструктура, особено при извънредни ситуации.
- Намаленият достъп до вода поради екстремни метеорологични явления и постепенните климатични промени могат да предизвикат конкуренция между сектори като градска среда (питейна вода), селско стопанство (напомяване), енергия (производство на електрическа енергия) и туризъм (питейна вода и дейности, изискващи вода).
- Повредите във ВиК системата може също да навреди на други секторни инфраструктури, като например транспорта, и да нарушат услугите, включително в градската среда.
- Поради недостатъчно водоснабдяване и лошо качество на водата, може да възникне въздействие върху здравето на човека.

От гледна точка на финансирането на заложените мерки и дейности, ще се използват средства от националния бюджет, собствени средства и средства от Структурните фондове от Европейския съюз, или други двустранни или многостранни механизми, насочени към финансиране на адаптацията към изменението на климата.

Таблица 63. Мерки за ограничаване на изменението на климата и адаптация към климатичните промени.

Цели за смекчаване/ адаптиране към изменението на климата	Мерки/ Дейности	Индикатор за измерване
Сектор Селско стопанство		
Устойчиво управление на селскостопанските практики	Разширяване използването на многогодишни култури	-
Изграждане на капацитет в местната администрация за адаптиране и смекчаване на климатичните промени	Провеждане на обучения за местната администрация, свързани с изменението на климата и адаптацията към климатичните промени	Брой проведени обучения и семинари
	Подобряване на осведомеността за измененията на климата и съществуващите практики за борба с климатичните промени сред	Брой проведени информационни кампании

Цели за смекчаване/ адаптиране към изменението на климата	Мерки/ Дейности	Индикатор за измерване
	местните земеделски производители	
Укрепване на политиката и правната рамка за адаптиране в селскостопанския сектор	Актуализиране и изменение на мерките и дейностите за изменението на климата	Актуализирани мерки и дейности
Сектор Биологично разнообразие		
Разработване на рамка за опазване на биологичното разнообразие	Разработване на общинска програма за опазване на биологичното разнообразие	Разработена общинска програма за опазване на биологичното разнообразие
Изграждане на екосистемно мислене сред местното население	Насърчаване на екосистемното мислене; Въвеждане на извънкласни занимания в училищата за формиране на екологично мислене в децата.	Брой проведени обучения и разяснителни кампании, насочени към изграждане на екосистемно мислене. Брой проведени занимания с учениците с екологична насоченост.
Предотвратяване на загубите на биологично разнообразие		Брой реализирани проекти/ инициативи, насочени към предотвратяване на загубите на биоразнообразие
Енергиен сектор		
Подмяна на първичните източници на топлоенергия в домакинствата, с цел намаляване на ФПЧ в атмосферния въздух	Стимулиране на домакинствата за подмяна на печките на дърва и въглища с котли на пелети или газ	Брой домакинства с подменени котли

Цели за смекчаване/ адаптиране към изменението на климата	Мерки/ Дейности	Индикатор за измерване
Повишаване на енергийната ефективност на публични и многофамилни сгради	Внедряване на мерки за енергийна ефективност в многофамилни жилищни сгради	Брой сгради с внедрени мерки за енергийна ефективност
	Внедряване на мерки за енергийна ефективност в публични сгради	Брой сгради с внедрени мерки за енергийна ефективност
Подмяна на уличното осветление	Подмяна на стари осветителни тела с такива, захранвани от соларни панели/ или с LED осветление	Брой подменени осветителни тела
Човешко здраве		
Адаптиране на обществеността към климатичните промени	Разработване на мерки, насочени към адаптиране на обществеността към климатичните промени	Разработени мерки
	Идентифициране на групи от населението, които са уязвими към климатичните промени	Идентифицирани групи
Адаптиране на туристическия отрасъл към климатичните промени	Изготвяне на мерки от общинската администрация, насочени към адаптирането на туристическия отрасъл в общината към климатичните промени	Изготвени мерки
	Разработване на алтернативни, екологоустойчиви форми на туризъм	Разработени туристически продукти или дестинации
Транспортен сектор		
Адаптиране на транспортния сектор към климатичните промени	Разработване и внедряване на мерки за укрепване на пътната мрежа към екстремни климатични събития	Разработени мерки за укрепване на пътна инфраструктура
Воден сектор		

План за интегрирано развитие на община Земен за периода 2021-2027 г.

РАБОТЕН ВАРИАНТ

Цели за смекчаване/ адаптиране към изменението на климата	Мерки/ Дейности	Индикатор за измерване
Адаптиране на водния сектор към климатичните промени	Подмяна и разширяване на водопроводната мрежа, с цел намаляване на загубите на вода	Км.

VII. НЕОБХОДИМИ ДЕЙСТВИЯ И ИНДИКАТОРИ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА ПИРО

Предмет на наблюдението и оценката е изпълнението на целите и приоритетите на плана на основата на резултатите от подготовката и изпълнението на мерките и проектите, включени в Програмата за реализация на плана и на база на определените индикатори за наблюдение и оценка. Особено внимание трябва да се отдели на организацията и методите за изпълнението на плана и на програмата, прилагани от съответните органи и звена.

Системата от индикатори за наблюдение и оценка е основен инструмент за проследяване на степента на изпълнение на ПИРО. Индикаторите са неразривно свързани с цялостната система за наблюдение, оценка и актуализация. Селектирането на индикаторите се основава на специфичните характеристики на стратегическата част на ПИРО и съвременните методи за мониторинг на стратегическото планиране. Индикаторите са организирани около темите за социалното, икономическото и териториалното сближаване в Европа и предлагат методология за измерване на научно-техническия прогрес, конкурентоспособността, образованието, транспорта, състоянието на околната среда, социалната интеграция, бедността и здравния статус на населението.

В Планът за интегрирано развитие на община Земен са спазени Методическите указания на МРРБ за планирането и структурирането на системата от индикатори на 2 основни компонента – **индикатори за продукт и индикатори за резултат.**

Индикаторите за продукт се отнасят до наблюдението и оценката на изпълнението на определените приоритети и/или мерки за развитие на общината. Дефинираните индикатори са количествено измерими и осигуряват обективност по отношение на оценките и изводите за конкретните постижения при реализацията на приоритетите и постигнатото пряко въздействие в съответната област.

Индикаторите за резултат отчитат изпълнението на стратегическите цели и имат значение за цялостната оценка на ефективността на избраната стратегия и политика за устойчиво интегрирано местно развитие за съответния период. Степента на въздействие се отчита с количествено и/или качествено измерими индикатори.

При изготвянето на индикаторите е взета в предвид SMART концепцията, т.е. индикаторите да отговарят на следните изисквания:

- **Specific – точност** – индикаторите трябва да са конкретни и положителни;
- **Measurable – измеримост** – индикаторите трябва да бъдат насочени към желано бъдещо състояние (в сравнение с базовия индикатор) и да бъдат количествено определени, така че да позволяват измерване. Внимание следва да се обърне на мерните единици
 - **Available/Achievable – постижимост** – трябва да бъде възможно да се получат данни за стойността на всеки индикатор и то във времето, когато са необходими;
 - **Relevant/Realistic – реалистичност** – индикаторите трябва да бъдат свързани с целта и също така да бъдат реалистични;
 - **Timely – съобразени с времето** – индикаторите трябва да бъдат постигнати в ограничен период от време, което следва да се вземе предвид и да се посочи в матрицата – индикаторите следва да имат базови, междинни и целеви стойности.

Матрица на индикаторите на Планът за интегрирано развитие на община Земен е в съответствие с добрата практика на ПРООН: : А – значението на индикатора да е ясно; Б – данните да са достъпни; В – дейността по събирането на данни да е в правомощията на екипа и да не са необходими външни експерти за допълнителен анализ; Г – индикаторът да е достатъчно представителен относно планираните резултати; Д – индикаторът да е реален и да може да се наблюдава; Е – индикаторът е труден за определяне, но е важен и трябва да се наблюдава и определи.

План за интегрирано развитие на община Земен за периода 2021-2027 г.

РАБОТЕН ВАРИАНТ

Таблица 64. Индикатори за продукт

Мярка	Индикатор за резултат	Мерна единица	Източник на информация	Период на отчитане	Базова стойност 2019/2020 г.	Планирана междинна стойност 2024 г.	Целева стойност 2027 г.
Стратегическа цел 1. Развитие на конкурентоспособна икономика, основаваща се на местния природен и културно-исторически потенциал, осигуряваща възможност за просперитет на жителите на общината							
Приоритет 1.1. Развитие на конкурентоспособна икономика							
Специфична цел 1.1.1. Стимулиране на предприемачеството							
<i>Мярка 1.1.1.1. Насърчаване на малките и средни предприятия</i>	Брой проекти за подкрепа на стартиращи предприятия	Брой	ИСУН	1 път годишно			
	Въведени мерки за стимулиране на бизнеса на местно ниво	Брой	ИСУН, Община Земен	1 път годишно			
	Брой новорегистрирани подпомогнати МСП в период 2021-2027	Брой	ИСУН	1 път годишно			
<i>Мярка 1.1.1.2. Внедряване на иновации и нови технологии в местната икономика</i>	Брой проекти за технологична модернизация на предприятията	Брой	ИСУН	1 път годишно			
<i>Мярка 1.1.1.3. Насърчаване на инвестиции в енергийна ефективност на предприятията</i>	Брой предприятия с внедрени мерки за енергийна ефективност	Брой	ИСУН	1 път годишно			
Приоритет 1.2. Развитие на конкурентоспособно селско и горско стопанство							
Специфична цел 1.2.1. Стимулиране на икономическото развитие чрез привличане на инвестиции в селското стопанство							
<i>Мярка 1.2.1.1. Развитие на биоземеделие</i>	Реализирани проекти в областта на биоземеделието		Община Земен, ОСЗ	1 път годишно	0	2	5
	Организиран базар за продукти от биологични ферми	Брой	Община Земен, ОСЗ	1 път годишно	0	1	2
<i>Мярка 1.2.1.2. Модернизация на земеделските стопанства</i>	Брой модернизиран земеделски стопанства	Брой	Община Земен, ОСЗ, ПРСР	1 път годишно			

План за интегрирано развитие на община Земен за периода 2021-2027 г.

РАБОТЕН ВАРИАНТ

Мярка	Индикатор за резултат	Мерна единица	Източник на информация	Период на отчитане	Базова стойност 2019/2020 г.	Планирана междинна стойност 2024 г.	Целева стойност 2027 г.
<i>Мярка 1.2.1.3. Насърчаване сдружаването на производителите, кооперирането и клъстерите.</i>	Новосъздадени организации на производители и/или кооперации	Брой	Община Земен, ОСЗ	1 път годишно	0	3	5
<i>Мярка 1.2.1.4. Стимулиране на зеленчукопроизводството и овоцарството</i>	Предприятия в областта на селското стопанство	Брой	Община Земен, ОСЗ, ТСБ София област	1 път годишно			
	Създадени нови масиви с трайни насаждения	Дка	ОСЗ	1 път годишно	-	-	-
	Брой бенефициенти, възползвали се от мерки за развитие на селското стопанство	Брой	ИСУН, ПРСР	1 път годишно			
<i>Мярка 1.2.1.5. Развитие на модерно еколого-устойчиво животновъдство</i>	Внедрени иновации в животновъдни ферми	Брой	ИСУН	1 път годишно	0	4	6
<i>Мярка 1.2.1.5. Опазване на горския фонд</i>	Залесени горски площи	Дка	ДГС	1 път годишно			
Приоритет 1.3. Създаване на конкурентоспособен туристически сектор							
<i>Специфична цел 1.3.1. Развитие на туризма с акцент върху алтернативните му форми на базата на интегрирани туристически продукти и услуги</i>							
<i>Мярка 1.3.1.1. Създаване на нови туристически продукти;</i>	Туристически атракции, създадени или реновирани и експонирани	Брой	Община Земен, ИСУН	1 път годишно	0	2	4
<i>Мярка 1.3.1.2. Развитие на алтернативни форми на туризъм;</i>	Новосъздадени туристически продукти	Брой	Община Земен, ИСУН	1 път годишно	0	1	3
	Новосъздадени добри практики за устойчив алтернативен туризъм	Брой	Община Земен, ИСУН	1 път годишно	0	2	4

План за интегрирано развитие на община Земен за периода 2021-2027 г.

РАБОТЕН ВАРИАНТ

Мярка	Индикатор за резултат	Мерна единица	Източник на информация	Период на отчитане	Базова стойност 2019/2020 г.	Планирана междинна стойност 2024 г.	Целева стойност 2027 г.
<i>Мярка 1.3.1.3. Изграждане на нова туристическа инфраструктура;</i>	Реализирани проекти, насочени към изграждане на туристическа инфраструктура	Брой	Община Земен, ИСУН	1 път годишно	0	2	3
<i>Мярка 1.3.1.4. Популяризиране и промотиране на туризма в общината</i>	Промотиран туристически продукт	Брой	Община Земен, ИСУН	1 път годишно	0	2	3
	Разработена Програма за туризъм	Брой	Община Земен	1 път годишно	0	1	1
	Национални/международни туристически панаири, на които общината е представена	Брой	Община Земен	1 път годишно			
<i>Мярка 1.3.1.5. Проучване, консервиране и експониране на археологически и други обекти на КИИ и развитие на прилежащата инфраструктура с цел превръщането им в обекти на масово посещение</i>	Реализирани проекти за проучване, консервиране и експониране на археологически и други обекти на КИИ и развитие на прилежащата инфраструктура	Брой	Община Земен	1 път годишно			
	Създадени нови културно-познавателни маршрути	Брой	Община Земен	1 път годишно			
Приоритет 1.4. Привличане на инвестиции в общинската икономика							
<i>Специфична цел 1.4.1. Привличане на инвестиции в общинската икономика и развитие на нови партньорства в приоритетни области на развитие</i>							
<i>Мярка 1.4.1.1. Насърчаване на инвестиции във високотехнологични производства;</i>	Инвестиции във високотехнологични производства	Хил. лв	Община Земен/НСИ	1 път годишно			
<i>Мярка 1.4.1.2. Обособяване на организирани бизнес пространства;</i>	Обособени нови бизнес зони	Брой	Община Земен	1 път годишно	0	1	1
<i>Мярка 1.4.1.3. Привличане на инвестиции.</i>	Привлечени инвестиции в общината	Хил. лв.	Община Земен, НСИ	1 път годишно			

План за интегрирано развитие на община Земен за периода 2021-2027 г.

РАБОТЕН ВАРИАНТ

Мярка	Индикатор за резултат	Мерна единица	Източник на информация	Период на отчитане	Базова стойност 2019/2020 г.	Планирана междинна стойност 2024 г.	Целева стойност 2027 г.
	Въведени мерки за привличане на инвестиции	Брой	Община Земен	1 път годишно	0	1	3
Стратегическа цел 2. Повишаване качеството на живот и развитие на човешкия капитал, с акцент върху задържането на младия контингент население							
Приоритет 2.1 Повишаване на качеството на образование							
<i>Специфична цел 2.1.1. Подобряване на достъпа до образование и повишаване на образователното равнище</i>							
<i>Мярка 2.1.1.1. Подобряване качеството и създаване на условия за достъп до образование (вкл. и от лица от групи в изолация и риск;</i>	Реализирани образователни проекти	Брой	Община Земен	1 път годишно			
	Проведени образователни инициативи	Брой	Община Земен	1 път годишно			
	Разработена система за социално включване на етнически малцинства	Брой	Община Земен	1 път годишно			
<i>Мярка 2.1.1.2. Намаляване броя на децата от I-VII клас, напуснали общообразователните и специални училища</i>	Намаляване броя на децата от I-VII клас, напуснали общообразователните и специални училища	Брой	НСИ	1 път годишно			
<i>Мярка 2.1.1.3. Създаване на връзка между образование и бизнес</i>	Реализирани практики за създаване на връзка между образование и бизнес		Община Земен	1 път годишно			
<i>Мярка 2.1.1.4. Внедряване на нови образователни практики.</i>	Внедрени нови образователни практики		Община Земен	1 път годишно			
Приоритет 2.2. Повишаване на качеството на предлаганите здравни и социални услуги в община Земен							
<i>Специфична цел 2.2.1. Осигуряване на качествени здравни и социални услуги</i>							
<i>Мярка 2.2.1.1. Разширяване на обхвата на предлаганите социални услуги.</i>	Предоставяни социални услуги	Брой	Община Земен, ДБТ	1 път годишно			
<i>Мярка 2.2.1.2. Предотвратяване на</i>	Проекти получили финансиране за	Брой	Община Земен, ДБТ	1 път годишно			

План за интегрирано развитие на община Земен за периода 2021-2027 г.

РАБОТЕН ВАРИАНТ

Мярка	Индикатор за резултат	Мерна единица	Източник на информация	Период на отчитане	Базова стойност 2019/2020 г.	Планирана междинна стойност 2024 г.	Целева стойност 2027 г.
<i>социалното изключване и изолация.</i>	подкрепа за социално включване на хора с увреждания						
<i>Мярка 2.2.1.3. Подобряване на предоставяните здравни услуги.</i>	Безплатни здравни профилактични прегледи	Брой	Община Земен	1 път годишно			
	Брой население на 1 лекар	Брой	НСИ	1 път годишно			
	Брой население на 1 дентален лекар	Брой	НСИ	1 път годишно			
	Брой легла в болниците	Брой	НСИ	1 път годишно			
<i>Мярка 2.2.1.4. Реализиране на проекти за разработване на нови социални услуги за уязвими групи в обществото.</i>	Разработени социални услуги за уязвими групи в обществото	Брой	Община Земен	1 път годишно			
Приоритет 2.3. Развитие на човешките ресурси. Подобряване на достъпа до заетост.							
Специфична цел 2.3.1. Подобряване на условията за трудова заетост и социално включване на пазара на труда на населението							
<i>Мярка 2.3.1.1. Насърчаване на трудовата заетост чрез повишаване на квалификацията на заетите и безработни лица;</i>	Безработни лица, включени в квалификационни и преквалификационни курсове	Брой	Община Земен, ДБТ	1 път годишно			
<i>Мярка 2.3.1.2. Намаляване на равнището на безработица и създаване на условия за по-добър достъп до заетост;</i>	Безработни лица, включени в заетост по мерките за насърчаване на заетостта и по ОПРЧР	Брой	Община Земен, ДБТ	1 път годишно			
	Програми за заетост	Брой	Община Земен, ДБТ	1 път годишно			

План за интегрирано развитие на община Земен за периода 2021-2027 г.

РАБОТЕН ВАРИАНТ

Мярка	Индикатор за резултат	Мерна единица	Източник на информация	Период на отчитане	Базова стойност 2019/2020 г.	Планирана междинна стойност 2024 г.	Целева стойност 2027 г.
	Наети на работа лица след курсове за преквалификация	Брой	ДБТ	1 път годишно			
<i>Мярка 2.3.1.3. Предотвратяване на отпадането от пазара на труда;</i>	Брой лица, обхванати от проекти за интеграция на рискови социални групи на пазара на труда.	Брой	Община Земен, ДБТ	1 път годишно			
Стратегическа цел 3. Изграждане на модерна и достъпна инфраструктура, с възможност за привличане на инвестиции в местната икономика и съхраняване на уникалната природна среда							
Приоритет 3.1. Подобряване на техническата инфраструктура							
Специфична цел 3.1.1. Подобряване на транспортната инфраструктура							
<i>Мярка 3.1.1.1. Изграждане и рехабилитация на общинската пътна инфраструктура;</i>	Изградена/рехабилитирана общинска пътна мрежа	Км.	Община Земен, ОПУ	1 път годишно			
<i>Мярка 3.1.1.2. Изграждане и рехабилитация на тротоарната мрежа в общината;</i>	Изградена/ рехабилитирана тротоарна мрежа	Км.	Община Земен, ОПУ	1 път годишно			
<i>Мярка 3.1.1.3. Изграждане и рехабилитация на уличната мрежа в общината;</i>	Дължина на изградената/ рехабилитирана улична мрежа	Км.	Община Земен, ОПУ	1 път годишно			
<i>Мярка 3.1.1.4. Изграждане на велоалеи и паркинг зони в общината</i>	Изградени велоалеи	Км.	Община Земен	1 път годишно			
	Изградени паркинг зони	Км.	Община Земен	1 път годишно			
Специфична цел 3.1.2. Подобряване на водопроводната и канализационна мрежа в общината							

План за интегрирано развитие на община Земен за периода 2021-2027 г.

РАБОТЕН ВАРИАНТ

Мярка	Индикатор за резултат	Мерна единица	Източник на информация	Период на отчитане	Базова стойност 2019/2020 г.	Планирана междинна стойност 2024 г.	Целева стойност 2027 г.
<i>Мярка 3.1.2.1. Изграждане на нова и подновяване на съществуващата водопроводна мрежа;</i>	Дължина на изградена/рехабилитирана водопроводна мрежа в общината“	Км.	Община Земен, ВиК	1 път годишно			
	Население в гр. Земен, обслужено от ПСОВ	%	Община Земен	2 пъти за целия период			
<i>Мярка 3.1.2.2. Изграждане на нова и подновяване на съществуващата канализационна мрежа;</i>	Дължина на изградената/рехабилитирана канализационна мрежа в общината“	Км.	Община Земен, ВиК	1 път годишно			
	% на изграденост на канализационната мрежа в общината	%	Община Земен, ВиК	1 път годишно			
<i>Мярка 3.1.2.3. Изграждане на Пречиствателна станция за питейни води</i>	Изградена Пречиствателна станция за питейни води	Брой	Община Земен	1 път годишно			
Специфична цел 3.1.3. Повишаване на енергийната ефективност в община Земен							
<i>Мярка 3.1.3.1. Внедряване на мерки за енергийна ефективност в общински сгради;</i>	Брой административни сгради с въведени мерки за енергийна ефективност	Брой	Община Земен	1 път годишно			
<i>Мярка 3.1.3.2. Енергоспестяващи мерки на уличното осветление</i>	Енергоспестяващи улични тела	Брой	Община Земен	1 път годишно			
<i>Мярка 3.1.3.3. Внедряване на използването на възобновяеми енергийни източници</i>	Паркови осветителни тела с ел. захранване от фотоволтаични слънчеви колектори	Брой	Община Земен	1 път годишно			
Приоритет 3.2. Подобряване на обектите на общинската инфраструктура							
Специфична цел 3.2.1. Подобряване на обектите на социалната, здравна и образователна, културна и спортна инфраструктура							

План за интегрирано развитие на община Земен за периода 2021-2027 г.

РАБОТЕН ВАРИАНТ

Мярка	Индикатор за резултат	Мерна единица	Източник на информация	Период на отчитане	Базова стойност 2019/2020 г.	Планирана междинна стойност 2024 г.	Целева стойност 2027 г.
<i>Мярка 3.2.1.1. Подобряване на образователната инфраструктура;</i>	Брой модернизирани/обновени обекти на образователната инфраструктура	Брой	Община Земен	1 път годишно			
	Брой модернизирани/обновени детски градини	Брой	Община Земен	1 път годишно			
<i>Мярка 3.2.1.2. Подобряване на здравната инфраструктура;</i>	Брой/ модернизирани/обновени обекти на здравната инфраструктура	Брой	Община Земен	1 път годишно			
<i>Мярка 3.2.1.3. Подобряване на инфраструктурата за предоставяне на социални услуги;</i>	Брой модернизирани обекти на социалната инфраструктура	Брой	Община Земен	1 път годишно			
<i>Мярка 3.2.1.4. Подобряване на спортната инфраструктура</i>	Изградени спортни площадки	Брой	Община Земен	1 път годишно			
	Изградени/модернизирани спортни съоръжения	Брой	Община Земен	1 път годишно			
<i>Мярка 3.2.1.5. Подобряване на културната инфраструктура и опазване на културно-историческото наследство.</i>	Брой реконструирани обекти на културната инфраструктура	Брой	Община Земен	1 път годишно			
	Организиране на различни форми за изява – прегледи на любителското творчество, фестивали, конкурси, изложби и др.	Брой	Община Земен	1 път годишно			
<i>Мярка 3.2.1.6. Изграждане и обновяване на обществени пространства</i>	Реализирани проекти за обновяване на обществени пространства	Брой	Община Земен	1 път годишно			
<i>Мярка 3.2.1.7. Изграждане на инфраструктура,</i>	Брой реализирани проекти за изграждане на	Брой	Община Земен	1 път годишно			

План за интегрирано развитие на община Земен за периода 2021-2027 г.

РАБОТЕН ВАРИАНТ

Мярка	Индикатор за резултат	Мерна единица	Източник на информация	Период на отчитане	Базова стойност 2019/2020 г.	Планирана междинна стойност 2024 г.	Целева стойност 2027 г.
<i>улесняваща достъпа на хора с увреждания</i>	инфраструктура, улесняваща достъпа на хора с увреждания						
Приоритет 3.3. Опазване на околната среда устойчиво развитие на населените места в общината							
Специфична цел 3.3.1. Опазване на околната среда и превенция от екологични рискове							
<i>Мярка 3.3.1.1. Опазване и възстановяване на компонентите на околната среда – въздух, води, почви;</i>	Разработени проекти, насочени към опазване на компонентите на околната среда	Брой	Община Земен	2 пъти за целия период			
<i>Мярка 3.3.1.2. Опазване на биологичното разнообразие;</i>	Проекти, насочени към опазване на биологичното разнообразие	Брой	Община Земен	2 пъти за целия период			
<i>Мярка 3.3.1.3. Управление на риска от природни бедствия;</i>	Проекти, насочени към намаляване на риска от природни бедствия	Брой	Община Земен	2 пъти за целия период			
	Проекти за укрепване на свлачища	Брой	Община Земен	1 път годишно			
<i>Мярка 3.3.1.4. Въвеждане на мерки за борба с изменение на климата и адаптация с климатичните промени;</i>	Въведени мерки за борба с климата и адаптация към климатичните промени	Брой	Община Земен	2 пъти за целия период			
<i>Мярка 3.3.1.5. Изграждане на инфраструктура за третиране на отпадъци.</i>	Закриване/рекултивиране на нерегламентирани сметища	Брой	Община Земен	2 пъти за целия период			
	Въведени мерки за разделно събиране на отпадъци	Брой	Община Земен	2 пъти за целия период			
Специфична цел 3.3.2. Подобряване осигуреността на територията с устройствени планове, кадастрални и регулационни планове							
<i>Мярка 3.3.2.1. Изработване на нови ПУП, кадастрални и регулационни планове и цифровите им модели</i>	Изработване на ОУП на община Земен	Брой	Община Земен	2 пъти за целия период	1	1	1
	Брой разработени специализирани планове	Брой	Община Земен	2 пъти за целия период			
Стратегическа цел 4. Интелигентно управление при предоставянето на ефективни публични услуги и повишаване на административния капацитет							
Приоритет 4.1. Изграждане на административен и проектен капацитет в Общинска администрация Земен							

План за интегрирано развитие на община Земен за периода 2021-2027 г.

РАБОТЕН ВАРИАНТ

Мярка	Индикатор за резултат	Мерна единица	Източник на информация	Период на отчитане	Базова стойност 2019/2020 г.	Планирана междинна стойност 2024 г.	Целева стойност 2027 г.
<i>Специфична цел 4.1.1. Изграждане на административен и проектен капацитет в Общинска администрация Земен</i>							
<i>Мярка 4.1.1.1. Укрепване на капацитета на общинска администрация за разработване на стратегически и планови документи;</i>	Обучени служители на Общинска администрация Земен за разработване на проекти през програмния период 2021-2027 г.	Брой	Община Земен	1 път годишно			
	Проведени обучения на общинските служители за повишаване на административния капацитет	Брой	Община Земен	1 път годишно			
<i>Мярка 4.1.1.2. Предоставяне на качествени административни услуги за гражданите и бизнеса;</i>	Въведени електронни услуги за бизнеса и гражданите	Брой	Община Земен	1 път годишно			
	Въведени нови информационни технологии за административното обслужване	Брой	Община Земен	1 път годишно			
	Реализирани проекти за оптимизиране на административното обслужване	Брой	Община Земен	1 път годишно			
<i>Специфична цел 4.1.2. Развитие на сътрудничество</i>							
<i>Мярка 4.1.2.2. Развитие на трансгранично и междурегионално сътрудничество</i>	Реализирани проекти за междурегионално и трансгранично сътрудничество	Брой	Община Земен	1 път годишно			
<i>Мярка 4.1.2.3. Партньорство и подкрепа</i>	Разработени общи проекти със съседни общини	Брой	Община Земен	1 път годишно			

Източник: Община Земен, НСИ, Дирекция „Бюро по труда“ – Земен, Областна дирекция „Земеделие“ – София, Общинска служба „Земеделие“ – Земен, ОПУ - София

План за интегрирано развитие на община Земен за периода 2021-2027 г.

РАБОТЕН ВАРИАНТ

Таблица 65. Индикатори за резултат

№	Индикатор за резултат	Мерна единица	Източник на информация	Период на отчитане	Базова стойност 2019/2020 г.	Планирана междинна стойност 2024 г.	Планирана целева стойност 2027 г.
<i>Стратегическа цел 1. Развитие на конкурентоспособна икономика, основаваща се на местния демографски, природен и културно-исторически потенциал, осигуряваща възможност за просперитет на жителите на общината</i>							
1	Реализирани приходи от нощувки	Хил. лв.	НСИ	1 път годишно			
2	Места за настаняване	Брой	НСИ	1 път годишно			
3	Нетни приходи от продажби	Хил. лв.	НСИ	1 път годишно			
4	ДМА	Хил. лв.	НСИ	1 път годишно			
5	Печалба за текущата година	Хил. лв.	НСИ	1 път годишно			
<i>Стратегическа цел 2. Повишаване качеството на живот и развитие на човешкия капитал, с акцент върху увеличаване на дела на младото образовано и квалифицирано население</i>							
1	Равнище на безработица	%	ДБТ	1 път годишно			
2	Средна годишна работна заплата	лева	НСИ	1 път годишно			
3	Заети лица в нефинансовите предприятия	Брой	НСИ	1 път годишно			
4	Разкрити нови работни места	Брой	ДБТ	1 път годишно			
5	Реализирани проекти, подобряващи предлагането и търсенето на труд	Брой	ДБТ	1 път годишно			
<i>Стратегическа цел 3. Изграждане на модерна и достъпна инфраструктура, с възможност за привличане на инвестиции в местната икономика и съхраняване на уникалната природна среда</i>							
1	Намаление на загубите на вода във водопреносната мрежа	%	ВиК	1 път годишно			
2	Брой на домакинствата с подобрен режим на водоснабдяване	Брой	Община Земен	1 път годишно			
3	Реализирани проекти за благоустрояване на населените места	Брой	Община Земен	1 път годишно			
<i>Стратегическа цел 4. Интелигентно управление при предоставянето на ефективни публични услуги и повишаване на административния капацитет.</i>							
1	Осъществени сътрудничества за	Брой	Община	1 път годишно			

План за интегрирано развитие на община Земен за периода 2021-2027 г.

РАБОТЕН ВАРИАНТ

№	Индикатор за резултат	Мерна единица	Източник на информация	Период на отчитане	Базова стойност 2019/2020 г.	Планирана междинна стойност 2024 г.	Планирана целева стойност 2027 г.
	подготовка и изпълнение на съвместни проекти/ партньорства		Земен				
2	Изпълнени проекти по оперативни програми от Община Земен	Брой	Община Земен	1 път годишно			
3	Реализирани проекти, подобряващи административното и информационно обслужване	Брой	Община Земен	1 път годишно			

Източник: Община Земен, НСИ, Дирекция „Бюро по труда“ – Земен, Областна дирекция „Земеделие“ – София, Общинска служба „Земеделие“ – Земен, ОПУ - София

VIII. ПРЕДВАРИТЕЛНА ОЦЕНКА, СЪГЛАСНО УСЛОВИЯТА НА ЧЛ.32 ОТ ЗРР

Съгласно чл. 32 от Закона за регионално развитие, по преценка на кмета на общината може да се извърши Предварителна оценка съдържа оценка за социалноикономическото въздействие на плана върху развитие на общината и евентуално екологична оценка по реда на Закона за опазване на околната среда.

Основната цел на Предварителната оценка е да допринесе за подобряване качеството на ПИРО и да способства за бъдещото му ефективно и ефикасно изпълнение. Предварителната оценка на социално-икономическото въздействие следва да послужи за сравнение и ориентир при извършване на реална междинна и последваща оценка за резултатите от изпълнението на ПИРО за периода 2021-2027 г.

Специфичните цели на предварителната оценка са:

- Да осигури съгласуваност на Планът за интегрирано развитие и заложените в него стратегически цели и приоритети, с документите, които са от значение за подготовката на плановете и стратегии на национално и европейско ниво;
- Да се формулират препоръки за подобряване качеството на ПИРО;
- Да извърши оценка на съответствието и обвързаността на SWOT-анализа със социално-икономическия анализ и с дефинираните цели и приоритети за развитие на общината;
- Да се прецени адекватността на общата оценка на необходимите ресурси за реализация на ПИРО за периода 2021-2027 г.;
- Да се гарантира спазване на принципа на съфинансиране и допълняемост на местните собствени финансови ресурси за развитие със средства от държавния бюджет, фондовете на ЕС и други публични и частни източници.

Предварителната оценка на община Земен се разработва от независим консултант успоредно с подготовката на проекта на Планът за интегрирано развитие. Тя съдържа прогнозна оценка за въздействието на плана върху процесите на социално-икономическо развитие на общината и екологична оценка.

IX. ОРГАНИЗАЦИЯ ЗА ПОДГОТОВКАТА, СЪГЛАСУВАНЕТО И ПРИЕМАНЕТО НА ПИРО. ПОСЛЕДВАЩИ ДЕЙСТВИЯ ПО АКТУАЛИЗАЦИЯТА, НАБЛЮДЕНИЕТО И ОЦЕНКАТА НА ПЛАНА

Процесът по организиране, съгласуване и приемане на ПИРО се осъществява от Кмета на общината. Той организира изработването, съгласуването и актуализирането на Планът за интегрирано развитие. Кметът на общината осъществява координация и контрол върху процеса на разработване и съгласуване на ПИРО. Планът за интегрирано развитие се обсъжда и съгласува със заинтересуваните органи и организации, с икономическите и социалните партньори, както и с физически лица и представители на юридически лица, имащи отношение към развитието на общината. Кметът на общината издава заповед, с която се сформира група, отговаряща за организацията по разработване и приемане на ПИРО.

Изработването на ПИРО преминава през няколко етапа:

- Предварителна фаза – в тази фаза се сформира група, със заповед на кмета на общината, отговаряща за организацията по разработване и приемане на плана. На този етап се определя програма-график на планираните дейности по разработването на плана. Провежда се анкетно проучване сред представители на граждани, бизнеса и всички заинтересовани страни, които да идентифицират основните проблеми, приоритетни области за развитие и стратегически проекти, които е важно да се реализират през периода 2021-2027 г. В резултат на извършеното анкетно проучване, по преценка на работната група, постъпилите предложения и препоръки се отразяват в проекта на ПИРО и по предложение на кмета, Общинският съвет го приема и одобрява. В предварителния етап Община Земен набелязва проекти от стратегическо значение за периода 2021-2027 . които да се включат в Програмата за реализация.

- Фаза на изпълнение – на този етап се реализира същинския процес на разработване на ПИРО. Експертната група, която отговаря за изработването на плана провежда проучване, събиране, обработване и анализиране на първична информация за социално-икономическото и териториално развитие. Взема в предвид идентифицираните проблеми, приоритетни области за развитие и предложения от проведените анкетни проучвания със заинтересованите страни и консултации с общинската администрация в Програмата за реализация. В процеса на разработване на ПИРО експертната група, отговаряща за неговото

изготвяне провежда постоянни консултации с общинска администрация Земен при включването на проекти в Програмата за реализация;

- **Заклучителна фаза** – На този етап се провежда обществено обсъждане за обявяване на резултатите от разработването на ПИРО.

Одобреният план за интегрирано развитие на община се представя от кмета на общината пред съответния областен съвет за развитие в срок до три месеца от неговото приемане от съответния общински съвет. ПИРО и решението на общинския съвет за неговото приемане се публикуват на страницата на общината в интернет, както и на портала за обществени консултации на Министерския съвет

Наблюдението на Плана за интегрирано развитие на община Земен, има за цел ефективното му изпълнение. Предмет на наблюдение и оценка на ПИРО е изпълнението на целите и приоритетите. В цялостния процес на наблюдение и оценка участват кметът на общината, общински съвет, икономически и социални партньори и представители на гражданското общество. Наблюдението, оценката и актуализацията на ПИРО ще се основава на следните принципи:

- единен подход за планиране и програмиране;
- концентрация на ресурсите;
- допълване на финансирането от национални публични източници при съвместно финансиране с ресурси от частни източници и от международни финансови институции;
- междуведомствена координация на дейността на компетентните органи в процеса на планирането, програмирането, ресурсното осигуряване, реализацията, наблюдението и оценката;
- съгласуваност с другите структуроопределящи политики, инструменти и действия на международно, национално, регионално и местно равнище;
- партньорство, публичност и прозрачност на всички нива при осъществяване на планирането, програмирането, финансирането, наблюдението и оценката.

В процеса на наблюдение и оценка на плана, кметът на община Земен ръководи, организира и контролира дейността по изпълнението му. Кметът на общината организира и изготвянето на годишен доклад за наблюдение на изпълнението на Плана за интегрирано развитие, който се представя за одобрение от Общинския съвет. В Годишният доклад за

наблюдение на изпълнението на ПИРО се оценява напредъка по изпълнението на планираните цели и приоритети, и заложените проекти в Програмата за реализация.

В средата на програмния период се изготвя и Междинна оценка, която има за цел:

- да установи напредъка по заложените цели и приоритети;
- да оцени първоначалните резултати;
- да дефинира евентуални проблеми;
- оценка на политиката и разпределението на финансовите ресурси;
- да представи препоръки за неговото по-ефикасно и ефективно бъдещо изпълнение.

Въз основа на заключенията от Междинната оценка може да се вземе решение относно актуализацията на ПИРО.

Съгласно изискванията на ЗРР, за изпълнението на всеки ПИРО се извършва последваща оценка не по-късно от една година след изтичането на периода на неговото действие. Последващата оценка включва:

- оценка на степента на постигане целите и устойчивостта на резултатите;
- оценка на общото въздействие;
- оценка на ефективността и ефикасността на използваните ресурси;
- изводи и препоръки относно провеждането на политиката за регионално и местно развитие.

Актуализация на Планът за интегрирано развитие може да се извърши:

- при съществени промени на икономическите и социалните условия в общината;
- в резултат на промени в свързаното национално законодателство или в законодателството на ЕС;

- при съществени промени в секторни стратегии и програми, влияещи върху изпълнението на плана.

Актуализация на ПИРО може да се прави и при отправени препоръки в Годишните доклади за наблюдение. При поява на нови възможности по оперативните програми или други национални или донорски програми, може да се актуализира Програмата за реализация, с цел постигане на по-голяма ефективност и ефикасност в изпълнението на ПИРО и постигането на целите и приоритетите.

Изготвеният актуализиран ПИРО се приема при условията и по реда за изработване и приемане на плана. Същото важи и за актуализацията на програмата за реализация на

ПИРО: изменение и актуализация на програмата за реализация се извършва при стриктно спазване на принципа на партньорство и прилагане на мерките от комуникационната стратегия, описани в част III от плана. Актуализацията на програмата за реализация се одобрява от общинския съвет по предложение на кмета на общината.